

ACADEMICA

REVISTĂ EDITATĂ DE ACADEMIA ROMÂNĂ

DIRECTOR: ACAD. IONEL-VALENTIN VLAD, PREȘEDINTELE ACADEMIEI ROMÂNE

Nr. 6
IUNIE
2016
Anul XXVI
308

DIRECTORI:

Acad. Mihai DRĂGĂNESCU
(director fondator)
octombrie 1990 – ianuarie 1994

Acad. V.N. CONSTANTINESCU
februarie 1994 – ianuarie 1998

Acad. Eugen SIMION
februarie 1998 – aprilie 2006

Acad. Ionel HAIDUC
mai 2006 – aprilie 2014

Acad. Ionel-Valentin VLAD
din mai 2014 –

CONSILIUL EDITORIAL:

Acad. Ionel-Valentin VLAD
Acad. Cristian HERA
Acad. Bogdan C. SIMIONESCU
Acad. Victor SPINEI
Acad. Alexandru SURDU
Acad. Victor VOICU

Acad. Dan BĂLTEANU
Acad. Alexandru BOBOC
Acad. Constantin IONESCU-
TÎRGOVIȘTE
Acad. Ioan-Aurel POP
Acad. Eugen SIMION
Acad. Răzvan THEODORESCU
Acad. Maria ZAHARESCU

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Redactor-șef
Dr. Narcis ZĂRNESCU

Secretar de redacție
Sofia ȚIBULEAC

Redactori I
Elena SOLUNCA-MOISE
Mihaela-Dora NECULA

SECTOR TEHNIC:

Tehnoredactor
Stela ȘERBĂNESCU

Operatori-corectori
Aurora POPA
Ioneta VLAD

SUB CUPOLA ACADEMIEI

Dorel Banabic, Inginerii în Academia Română: trecut, prezent și viitor	5
Dan Dubină, Academicieni, ingineri constructori în Academia Română „făuritori de școală“	8
Viorel Bădescu, Petrache Poenaru (1799–1875), primul inginer membru al Academiei Române	12
Alexandru M. Morega, Mihai Iordache, Nicolae Vasilescu-Karpen – fondatorul Școlii Politehnice din București	15
Ladislau Vékás, Ingineri hidraulicieni în Academia Română	19
Ion Boldea, Simplu despre energie	22
Cristian Hera, Conferința mondială de drept penal pentru mediu	24

FILIALA IAȘI A ACADEMIEI ROMÂNE

Alexandru Zub, Academia Militans	27
Mihail Voicu, La aniversarea a 150 de ani ai Academiei Române	32
Vasile Apopei, Institutul de Informatică Teoretică al Academiei Române	34
Bogdan Crețu, Institutul de Filologie Română „A. Philippide“ al Academiei Române ..	35

FILIALA TIMIȘOARA A ACADEMIEI ROMÂNE

Păun Ion Otiman, 65 de ani de activitate științifică și culturală în Banat	37
---	----

ACADEMIA ROMÂNĂ ȘI ASTRA

Elena Macavei, Asociațiunea Transilvană și Academia Română – relații de colaborare	47
---	----

OPINII

Dinu C. Giurescu, Manualele de istorie în perioada interbelică – carte de învățătură pentru tinerii acelor timpuri	61
Marcel Spinei, Un manuscris cu relevanță deosebită de la Muntele Athos	62

ANIVERSĂRI

Marius Porumb, Profesor universitar dr. Dumitru Protase, senior al arheologiei transilvane, dascăl devotat al învățământului universitar românesc	65
Păun Ion Oțiman, Crișu Dascălu – 75	67
Niculae Ionescu, Profesorul Claude Nicolau – un om cu multe valențe	69
Claude Nicolau, Cuvânt de mulțumiri	72

EVOCĂRI

Păun Ion Oțiman, La căpătâiul seniorului nostru, academicianul Valeriu D. Cotea ...	77
--	----

IN MEMORIAM

Neculai Alexandru Ursu (1926–2016)	79
Thomas Walter Bannerman Kibble (1932–2016)	80

CRONICA VIEȚII ACADEMICE	81
---------------------------------------	----

APARIȚII LA EDITURA ACADEMIEI	83
--	----

GHID PENTRU AUTORI	85
---------------------------------	----

Inginerii în Academia Română: trecut, prezent și viitor*

Acad. Dorel Banabic

Președintele Secției de științe tehnice

Este un privilegiu și o bucurie pentru mine să vă spun, în numele Secției de științe tehnice, „Bun venit la această sesiune dedicată împlinirii a 60 de ani de la înființarea acestei secții în cadrul Academiei Române!” Sunt rare ocaziile, precum aceasta, în care punem în lumină adevăratele valori ale acestei țări.

Scopul sesiunii organizate astăzi de Secția de științe tehnice este acela de a evidenția astfel de valori din domeniul ingineriei. Noi, cei care ne-am adunat sub cupola Academiei Române, avem bucuria de a-i omagia și a le aduce cinstea cuvenită celor care au contribuit prin activitatea lor la dezvoltarea ingineriei în România.

În sesiunea din 27 iunie–2 iulie 1955, Adunarea generală a Academiei a hotărât înființarea unei secții de științe tehnice de sine stătătoare, prin desprinderea ei din fosta Secție de științe tehnice și agricole.

În perioada actuală, marcată de profunde transformări sociale și economice, societatea are nevoie de repere profesionale, morale și spirituale. Inginerii au contribuit esențial la transformarea României dintr-o țară eminentemente agrară (la sfârșitul secolului al XIX-lea) într-una industrială (la începutul secolului al XXI-lea). Pregătirea acestei sesiuni omagiale mi-a oferit ocazia de a parcurge istoria ingineriei în Academia Română. Este o istorie fascinantă, făcută de oameni excepționali din punct de vedere profesional și cu un înalt spirit patriotic, mulți dintre ei fiind implicați activ în viața socială și politică a României.

La sfârșitul anilor '30 ai secolului trecut, doi dintre academicienii transilvăneni, unul scriitor, iar un altul filosof, au adus laude – în discursurile lor de recepție la Academia Română – unul țaranului român, iar al doilea satului românesc. Mă refer aici la cele două discursuri celebre *Laudă țaranului*

român al scriitorului Liviu Rebreanu, respectiv *Elogiul satului românesc* al poetului și filosofului Lucian Blaga. După aproape 80 de ani vremurile s-au schimbat, România s-a transformat, lumea a devenit tot mai tehnicizată. Ca urmare, pentru a fi în pas cu vremurile, astăzi vom aduce un omagiu inginerului român.

Primul inginer a fost ales în Academia Română în anul 1870. Acesta a fost Petrache Poenaru, personalitate complexă, spirit enciclopedist, remarcabil inginer, inventator și matematician. La scurt timp, în anul 1871, l-a urmat un inginer agronom, și anume Ion Ionescu de la Brad.

În primii ani, inginerii au activat în Secția științifică, alături de matematicieni, fizicieni, chimiști, medici, biologi, geologi. Odată cu creșterea rolului științelor exacte pe plan mondial, și implicit și în România, Secția științifică a dobândit o însemnătate din ce în ce mai mare și o consolidare continuă, inclusiv prin alegerea în rândul ei a unor ingineri eminenți, în special constructori și agronomi. Astfel, în anul 1892 a fost ales membru al Academiei Anghel Saligny, unul dintre cei mai mari ingineri pe care i-a avut România, iar în anul 1901 Gheorghe Lahovary.

Până în anul 1948 ponderea inginerilor în Academia a fost redusă, numărul total al acestora fiind de 18, reprezentând un procent de sub 4% din numărul total al membrilor Academiei. Câteva nume de referință ale unor ingineri primiți în Academia, până în anul 1948, au fost: Nicolae Vasilescu-Karpen, electrotehnician și fizician (1923), Gheorghe Ionescu-Șișești, o însemnată personalitate a agronomiei românești (1925), Elie Radu (1926), constructor, Dionisie Ghermani, inginer mecanic (1945), Traian Vuia, inventator (1946). Cei mai mulți dintre aceștia (cu trei excepții) erau ingineri constructori sau agronomi.

*Alocuțiune susținută la Sesiunea omagială „Secția de științe tehnice la 60 de ani”
(27 noiembrie 2016, Aula Academiei Române)

Evoluția societății românești impunea o nouă structură a Academiei Române, adaptată la realitățile vremii. Prima propunere de formare a unei secții de Științe tehnice în cadrul Academiei Române a fost făcută de Dimitrie Gusti în discursul său intitulat „Propuneri pentru reorganizarea Academiei Române” la ședința din 20 mai 1941 (Figura 1) [Analele Academiei Române, Tom LXI, 1940–1941, p. 155].

Populare Române, 1948–1949, p. 40]. După anul 1948, ponderea inginerilor a crescut semnificativ, autoritățile comuniste punând accent pe științele exacte și aplicate în detrimentul științelor sociale. Astfel, în anul 1948 au fost primiți un număr de opt membri corespondenți, iar trei membri au fost titularizați. Această primire masivă a inginerilor în Academie a avut scopul de a se forma o Secție de științe tehnice de sine stătătoare, fapt petrecut în

« Găsim că a venit timpul acum pentru o nouă revizuire a lor și anume pentru o îndoită adaptare a statutelor de organizare a Academiei la nouăle cerințe ale vremii, care sunt de două feluri: 1) o intensificare a culturii naționale pentru a întări frontierele spirituale și veșnice ale Națiunii, ca o compensație a mutilării provizorii a frontierelor Statului și apoi 2) o adaptare a organizării secțiunilor Academiei, ca organe constitutive ale ei, la situația actuală a ramurilor de cultură națională.

« Aplicând principiile de mai sus propunem următoarea nouă organizare a secțiilor și subsecțiilor Academiei:

1. « *Secția Literelor, Artelor și Științelor Filologice* cu trei subsecții:

a) « Subsecția Literelor (Poezie, Proză, Critică).

b) « Subsecția Artelor.

c) « Subsecția Științelor Filologice.

2. « *Secția Științelor Istorice, Filosofice și Sociale*, cu trei subsecții:

a) « Subsecția Științelor Istorice.

b) « Subsecția Științelor Filosofice.

c) « Subsecția Științelor Sociale (Sociologia, Științe Juridice, Științe Economice, Financiare și Statistice).

3. « *Secția Științifică*, cu trei subsecții:

a) « Subsecția Științelor Matematice, Fizice și Chimice

b) « Subsecția Științelor Naturale (Biologia, Medicina, Geologia, Geografia).

c) « Subsecția Științelor Tehnice și Militare (Agronomia, Ingineria Științe Militare).

Fig. 1 Extras din discursul lui Dimitrie Gusti

„Propuneri pentru reorganizarea Academiei Române”, prezentat în ședința din 20 mai 1941

Din păcate, propunerea de reformă a Academiei Române făcută de Dimitrie Gusti în anul 1941 a fost amânată. Abia în anul 1948, odată cu reorganizarea Academiei Române de către noul regim politic instaurat în România, s-a înființat o secție de Științe Tehnice și Agricole.

Noua structură a Academiei, transformată de regimul comunist în Academia Republicii Populare Române, cuprindea șase secții împărțite la rândul lor în 25 de subsecții (Figura 2) [Analele Academiei

anul 1955. Un an de grație pentru Secția de științe tehnice a fost anul 1963 când au fost primiți 15 membri corespondenți, iar șapte membri au fost titularizați. Noii membri acopereau domenii de specialitate recent apărute (automatică, electronică etc.) sau cu tradiție în România (mecanica, aviația etc.).

Secția de științe tehnice cuprindea astfel personalitățile de prim rang ale ingineriei românești, precum: Elie Carafoli, Ștefan Bălan, Remus Răduleț, Radu Voinea, Gheorghe Buzdugan, Ioan

Anton, Aurel Beleş, Gheorghe Cartianu, George Bărănescu, Ștefan Nădășan, Corneliu Penescu, Nicolae Tipei și alții. Într-o încercare de recuperare a inginerilor din diaspora în anul 1965, respectiv 1970, sunt aleși membri titulari doi inventatori celebri pe plan mondial, George (Gogu) Constantinescu și Henri Coandă. Astfel, prin alegerea celor doi inventatori, alături de Traian Vuia (ales membru de onoare în anul 1946) și Aurel Vlaicu (ales membru post-mortem în anul 1948), Academia Română a recuperat gloriile aripilor românești. Un al doilea val de primiri în Secția de științe tehnice s-a realizat abia după Revoluția din 1989, când, în doi ani succesivi (1990 și 1991), au fost primiți 13 noi membri și titularizați opt membri. Din păcate, în perioada 2009–2015 Secția a pierdut zece membri: șapte titulari, doi corespondenți și unul de onoare. În ultimii ani, situația secției s-a echilibrat fiind primiți noi membri, relativ tineri. În momentul de față secția cuprinde trei membri titulari, șase membri corespondenți și patru membri de onoare (doi din țară și doi din străinătate).

Un rol extrem de important în dezvoltarea Secției de științe tehnice au avut președinții ei. Aceștia sunt personalități de excepție ale ingineriei, începând cu academicianul Profiri care a fost primul președinte al secției, continuând cu acad. Ion S. Gheorghiu, acad. Remus Răduleț, acad. Elie Carafoli, acad. Ștefan Bălan, acad. Radu Voinea, acad. Gh. Buzdugan, acad. V.N. Constantinescu, acad. Gleb Drăgan.

De-a lungul celor aproape 150 de ani de existență a Academiei, un număr de 142 ingineri au pășit pragul acesteia, provenind din domenii diferite: 96 sunt ingineri mecanici, electrotehnicieni, constructori, electroniști, informaticieni etc.; 28 sunt ingineri agronomi; 13 sunt ingineri chimiști; cinci ingineri geologi și geofizicieni. Cu toate că ponderea lor numerică în numărul total al membrilor Academiei, de-a lungul timpului, a fost de numai 13%, inginerii au avut un rol important în devenirea instituției de la Societatea Literară Română din 1866 la Academia Română de astăzi. Astfel, voi face referire la președinții Academiei Române. Din cei 45 de președinți ai Academiei, aleși de-a lungul existenței sale, un număr de șapte au fost ingineri (15,5%), începând cu Anghel Saligny, continuând cu Cristofor Simionescu, Ioan Anton, Radu Voinea, Mihai Drăgănescu, V.N. Constantinescu, Ionel-Valentin Vlad. Este de remarcat faptul că din ultimii

nouă președinți, șase au fost ingineri, ceea ce reflectă tendințele actuale din societatea românească. Ponderea inginerilor în Academia Română este astăzi de 17%. Este mult, este puțin? Reflectă acest procent evoluția societății românești și tendințele globale de „tehnificare” și „computerizare”? Este corelat acest procent cu acela al inginerilor în societate și cu contribuția lor la dezvoltarea societății? Evident că răspunsurile sunt diferite, în funcție de zona din care vin.

Referitor la tendințele de viitor în inginerie, principalele provocări la care trebuie să răspundă inginerii sunt:

- criza energetică; în ceea ce privește viitorul perioadei postpetrol și perspectiva utilizării tot mai intense a energiilor alternative;
- protecția mediului și gestionarea resurselor rare;
- asigurarea sănătății populației și medicina longevității; chirurgia robotizată, cybermedicina, imagistica medicală, implanturile cu materiale biocompatibile sunt deja instrumente curente în medicina de astăzi;
- asigurarea securității, cu atât mai actuală în conjunctura politică din ultimele zile;
- globalizarea, care a introdus concepte noi, precum *Cloud Computing* și *Cloud Manufacturing*;
- economia bazată pe inovații, cu cele patru instrumente ale ei: nanotehnologia, neurotehnologia, biotehnologia și tehnologia informației.

Răspunsul la aceste provocări necesită o abordare multidisciplinară, care impune colaborări între domenii care nu prea demult păreau că nu sunt compatibile. Voi da doar două exemple: unul din domeniul tehnologiilor de prelucrare și al doilea din domeniul interacțiunii om-mașină. Referitor la primul domeniu, exemplific prelucrarea materialelor cu ajutorul bacteriilor, tehnologie care face necesară colaborarea inginerilor din știința materialelor și a celor tehnologi, cu biologi, medici, fizicieni, chimiști. Pentru al doilea domeniu, dau exemplul conducerii autonome a autovehiculelor, care necesită conlucrarea inginerilor mecanici, automatiști și electroniști cu specialiști din domeniul tehnologiei informațiilor, matematicii, fizicii, psihologiei, lingvisticii etc. Evident, pot fi enumerate mai multe exemple. Dezbateri pe aceste domenii multidisciplinare ar fi extrem de utile, organizate sub cupola Academiei Române, locul în care se regăsesc, prin secțiile de specialitate, toate aceste domenii.

Academicieni, ingineri constructori în Academia Română „făuritori de școală”*

**Academicianul Dan Mateescu, fondator
al „Școlii de construcții metalice și stabilitatea structurilor
de la Timișoara”**

Acad. Dan Dubină

Ingineri constructori în Academia Română

Construcțiile, în diversele lor forme și aplicații, marchează și ilustrează dezvoltarea societății umane, în evoluția sa. În principiu, până în secolul al XIX-lea, profesia de inginer constructor era, practic, nedisociată de aceea de arhitect.

În momentul când, însă, revoluția industrială a impus, pe de o parte, realizarea unor construcții – clădiri, lucrări de artă, instalații industriale – de o complexitate din ce în ce mai mare, creând, pe de altă parte, tehnologia și materialele necesare realizării acestora, ingineria s-a desprins de arhitectură. Este o profesiune interdisciplinară, întrucât realizarea unei construcții implică integrarea și corelarea unor specializări diverse, despre care Herbert Hoover, cel de-al 31-lea președinte american (1929–1933) spunea:

„Ingineria (de construcții, n.a.) este o mare profesiune. Este fascinația de a vedea cum o plăsmuire a imaginației se transformă, cu ajutorul științei, într-un plan pe hârtie; ca apoi să se materializeze în piatră, metal sau energie; ca apoi să creeze locuri de muncă și locuințe pentru oameni; ca apoi să ducă la creșterea standardului de viață și la sporirea confortului. Marea responsabilitate a inginerului (constructor, n.a.), în comparație cu a celor de altă profesie, este că operele lui se află sub văzul tuturor”.

Academicienii, de profesie constructori, profesori universitari fiind, mari dascăli, cercetători, autori de cărți fundamentale și tratate ale profesiei, au fost, concomitent, mari ingineri. Au deținut

*Academician Dan Mateescu
(15 noiembrie 1911–15 aprilie 2008)*

înalte funcții în administrația publică, în profesiune, în structurile academice și în forurile științifice; iar unii dintre ei, au creat adevărate școli de cercetare și inginerie.

**Ingineri constructori,
membri ai Academiei Române, domeniile
și specializările în care au activat [1,2]**

• *Anghel Saligny* – inginer, Școala Tehnică Superioară Charlottenburg (1874); membru cores-

*Alocuțiune susținută la Sesiunea omagială „Secția de științe tehnice la 60 de ani”
(27 noiembrie 2015, Aula Academiei Române)

pondent – 1882; membru titular – 1897; președinte al Academiei Române între anii 1907–1910;

- căi ferate, drumuri, poduri, construcții hidro-edilitare, instalații portuare, silozuri, clădiri, management, profesor universitar, promotor al Școlii românești de inginerie.

- **Ion Ionescu-Bizet** – inginer, Școala Națională de Poduri și Șosele, București (1894); membru corespondent – 1919; colaborator al lui Anghel Saligny;

- beton armat, poduri, matematică; profesor universitar.

- **George (Gogu) Constantinescu** – inginer, Școala Națională de Poduri și Șosele, București (1908); membru corespondent – 1920; membru de onoare – 1965;

- vibrații, acustică (inventatorul sonicității), beton armat, conversia energiei, mașini cu ardere, construcții inginerești, inventator de geniu cu peste 120 de brevete internaționale.

- **Gheorghe Balș** – inginer, ETH Zürich (1891); membru titular – 1923; vicepreședinte al Academiei Române între anii 1928–1931; colaborator al lui Anghel Saligny;

- poduri, construcții portuare, construcții spitalicești, istoria arhitecturii.

- **Gheorghe Filipescu** – inginer, Școala Națională de Poduri și Șosele, București (1907); membru corespondent – 1936;

- rezistența materialelor, teoria elasticității, statica construcțiilor, profesor universitar.

- **Dionisie Germani** – inginer, Școala Națională de Poduri și Șosele, București (1900); Școala Superioară de Electricitate, Paris (1919); membru de onoare – 1945;

- hidraulică și mecanica fluidelor, construcții hidro-edilitare, instalații hidro-electrice, hidraulică, electrotehnică, teoria similitudinii, profesor universitar.

- **Nicolae Profiri** – inginer, Școala Națională de Poduri și Șosele, București (1911); Școala Tehnică Superioară Charlottenburg (1914); membru corespondent – iunie 1948; membru titular – august 1948; președinte al Secției de științe tehnice și agricole a Academiei Române între anii 1948–1959;

- infrastructură rutieră, drumuri și poduri, mecanică aplicată, rezistență, profesor universitar.

- **Aurel Beleş** – inginer, Școala Națională de Poduri și Șosele, București (1914); membru corespondent – 1955; membru titular – 1963;

- poduri, clădiri multietajate, construcții industriale, plăci curbe subțiri, mecanică teoretică și apli-

cată, seismologie inginerească, profesor universitar; este considerat fondator al școlii românești de inginerie seismică.

- **Ștefan Bălan** – inginer, Școala Politehnică, București (1945); membru corespondent – 1955; membru titular – 1963; președinte al Secției de științe tehnice a Academiei Române între anii 1984–1991;

- mecanică teoretică și aplicată, calculul structurilor în domeniul plastic, profesor universitar.

- **Cristea Mateescu** – inginer, Școala Națională de Poduri și Șosele, București (1918); membru corespondent – 1955; membru titular – 1974;

- hidraulică, construcții hidrotehnice, hidrografie, construcții hidroenergetice, siguranța structurilor; profesor universitar; este considerat creator al școlii românești de hidrotehnică.

- **Radu Voinea** – inginer, Institutul Politehnic București, Construcții civile (1946); membru corespondent – 1963; membru titular – 1974; președinte al Academiei Române între anii 1984–1990; secretar general între anii 1967–1974; președinte al Secției de științe tehnice între anii 1983–1984, 1991–1993, 1998–2008;

- mecanică teoretică, mecanica mediilor deformabile, rezistența materialelor și teoria elasticității, vibrații și dinamică.

- **Constantin Avram** – inginer, Școala Militară de Geniu, Versailles (1935); membru corespondent – 1963; Școala Politehnică București, Construcții civile (1940);

- calculul structurilor, teoria și calculul construcțiilor din beton și beton armat, profesor universitar, este considerat creator al Școlii de cercetare în domeniul betonului.

- **Dan Mateescu** – inginer, Școala Tehnică Superioară Charlottenburg (1934); membru titular – 1974; președinte al Filialei Timișoara a Academiei Române între anii 1976–1992;

- construcții metalice speciale, poduri metalice, clădiri multietajate cu structură metalică, stabilitatea structurilor; profesor universitar; este considerat fondatorul Școlii de construcții metalice și stabilitatea structurilor de la Timișoara.

- **Panaite Mazilu** – inginer constructor, Institutul Politehnic București, Construcții civile și industriale (1938); membru de onoare – 1993;

- rezistența materialelor, teoria elasticității, statica structurilor, teoria și calculul plăcilor curbe subțiri, profesor universitar, recunoscut în comunitatea inginerilor constructori ca mentor al unei Școli de proiectanți de structuri de înaltă clasă.

Academicianul Dan Mateescu are calitatea de „făuritor de școală” cunoscută și recunoscută în comunitatea științifică și profesională din țară și din străinătate – Școala de construcții metalice și stabilitatea structurilor de la Timișoara.

De ce o școală de construcții metalice la Timișoara?

Apariția și dezvoltarea construcțiilor din oțel în partea de vest a României și în special pe teritoriul istoric al provinciei Banat (având Timișoara drept capitală) au fost stimulate și influențate de apariția și dezvoltarea industriei metalurgice în această zonă la începutul secolului al XVII-lea.

Prima uzină înființată aici – în 1771, de către autoritățile austriece – a fost Uzina metalurgică de la Reșița (situată la 110 km de Timișoara). În anul 1885 au fost înființate Uzinele metalurgice de la Hunedoara (situate la 180 km de Timișoara). Este de remarcat faptul că o parte a profilelor corniere din oțel, utilizate pentru construirea Turnului Eiffel, în epoca respectivă, au fost produse la Hunedoara.

În cadrul uzinei de la Reșița funcționa un atelier pentru confecții metalice și poduri din oțel, care includea atunci și un birou de proiectare. Aici a început cariera profesională, în anul 1935, tânărul Dan Mateescu, proaspăt absolvent al Școlii Politehnice din Berlin, Charlottenburg. În anul 1940, atelierul de confecții metalice a fost mutat la Bocșa Română (la 90 km de Timișoara), avându-l pe Dan Mateescu conducător.

În anul 1941, în cadrul Școlii Politehnice din Timișoara, a fost înființată Facultatea de Construcții. Dan Mateescu a fost solicitat și încadrat aici pe post de conferențiar, în 1944, pentru ca în 1948 să fie numit profesor universitar. În același an, sub coordonarea profesorului, s-a înființat un centru de studii și proiectare a construcțiilor metalice, în scopul realizării proiectelor de dezvoltare a Combinatului Siderurgic din Hunedoara; în anul 1951, acest centru devine filiala IPROMET, care a funcționat până în 1954. Profesorul Dan Mateescu a devenit primul șef al Catedrei de construcții metalice de la Timișoara, înființată în anul 1952. Sub îndrumarea și la inițiativa sa a fost construit, în anul 1959, Laboratorul pentru structuri metalice, primul de acest fel din România.

Dintre domeniile de cercetare abordate de către profesorul Mateescu se detașează:

- introducerea în practica execuției construcțiilor metalice a tehnologiei de sudare;

- cercetarea modului de folosire a șuruburilor, în special a celor de înaltă rezistență, în îmbinări de montaj;

- calculul și verificarea stabilității barelor comprese și a barelor din profile cu pereți subțiri;

- studii privind realizarea acoperișurilor cu deschideri mari, folosind structuri spațiale reticulate;

- structuri metalice pe cabluri și cupole;

- structuri metalice multietajate;

- profile metalice eficiente (construcții din profile ajurate, grinzi hibride, elemente cu pereți subțiri).

A fost autorul a peste 200 de lucrări, studii, comunicări, apărute în reviste de prestigiu din țară și din străinătate, între care 18 volume de cursuri și tratate: *Linii de influență la sisteme static determinate* (1949); *Poduri metalice* (1949); *Linii de influență la sisteme static nedeterminate* (1950); *Construcții metalice* (două volume 1950–1951); *Construcții metalice speciale* (1956, ediția a II-a 1962); *Construcții metalice. Exemple de calcul* (1972); *Stabilitatea la compresiune a structurilor din bare de oțel* (1980); *Calculul și proiectarea elementelor din oțel* (1981); *Conducte metalice cu diametru mare* (1985); *Calculul plan și spațial al grinzilor căilor de rulare* (1988); *Construcții metalice pretensionate* (1989); *Clădiri înalte cu schelet de oțel* (1997) ș.a.

Inginerul Dan Mateescu a coordonat peste o sută de proiecte pentru construcții unicat cu structură metalică, devenind peste timp o „marcă” a școlii timișorene: structura metalică a Palatului administrativ CFR din București, cupola pavilionului ROMEXPO din București, centrala hidroelectrică de la Porțile de Fier, sălile de sport din Timișoara, Baia Mare, Arad, Râmnicu Vâlcea, Strei-Bihor, structura centralei termice Praga Nord-Treboradice, sala de sport și velodromul acoperit de la Tripoli în Libia, structurile metalice ale unor poduri de pe linia ferată Ilva Mică-Vatra Dornei și Ploiești-Târgoviște, peste râul Jiu și multe altele [3, 4, 5].

Din anul 1973, la Timișoara, s-a organizat Conferința Națională de Construcții Metalice, eveniment științific cu participare internațională, ajunsă la a XII-a ediție în anul 2010. În octombrie 1982 a fost organizată prima sesiune a celui de-al 3-lea Colocviu Internațional de Stabilitate, organizat de către Structural Stability Research Council din SUA, în colaborare cu Convenția Europeană de Construcții Metalice, eveniment științific marcant, de nivel mondial. La puțin timp după acest eveniment, în anul 1984, s-a înființat Comisia de Stabilitate a Structurilor a Academiei Române, sub preșe-

dinția academicianului Dan Mateescu. Se putea deja vorbi despre „școala” de construcții metalice la Timișoara. Realizările acestei școli sunt numeroase și diverse: de la concepte fundamentale, modele teoretice și contribuții, la perfecționarea metodelor și a normelor de calcul și proiectare, până la aplicații practice în proiectare, contribuind la realizarea unor construcții remarcabile.

Până la pensionare, în anul 1981, profesorul Mateescu a îndrumat și a format 37 de promoții de ingineri, însumând peste 3000 de absolvenți, care și-au desfășurat și își desfășoară activitatea în toate regiunile țării, în Europa și peste Ocean.

Dan Mateescu a condus și a format 39 de doctori ingineri în domeniul construcțiilor metalice. Cu foarte puține excepții, toate cadrele didactice ale Catedrei de construcții metalice de la Facultatea de Construcții din Timișoara i-au fost doctoranzi, formându-se ca dascăli și cercetători sub îndrumarea sa. Academicianul Dan Mateescu, *profesor emerit, doctor honoris causa* al universităților tehnice cu școli de construcții de nivel național din România (de la București, Cluj-Napoca și Timișoara), cetățean de onoare al orașelor Hunedoara și Timișoara, a fondat și a dezvoltat, într-o carieră extraordinară, de-a lungul aproape a 78 de ani, ceea ce, cu recunoștință și mândrie, numim astăzi Școala de Construcții Metalice și Stabilitate a Structurilor din Timișoara, cunoscută și recunoscută peste tot în lume.

În loc de concluzii

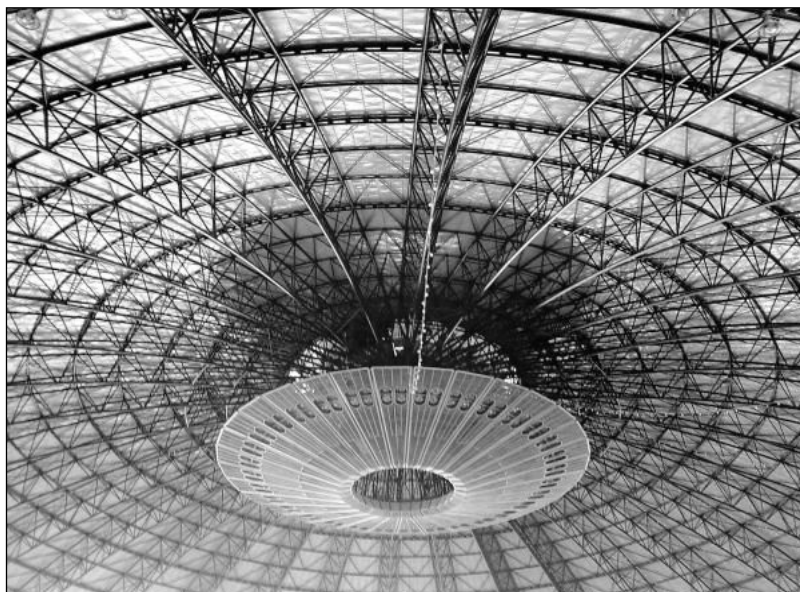
Misiunea unui profesor universitar are trei componente: să creeze știința, să transmită știința și să-și asigure continuitatea.

Academicianul Dan Mateescu s-a achitat pe deplin de această misiune, preocupându-se de-a lungul întregii sale cariere de realizarea, într-un cadru armonios, a celor trei componente. A creat și a transmis știința, formând o școală, pe care apoi a consolidat-o și a afirmat-o în timpul vieții sale, lăsând-o în plină dezvoltare, prin discipolii pe care i-a format și pe care i-a lăsat în urma sa.

Ce exemplu și ce moștenire mai bună ar putea lăsa urmașilor săi un mare profesor?

Referințe bibliografice

1. Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române 1866–1999*, Dicționar, ediția a II-a, Editura Academiei, București, 1999.
2. H. Popescu, *Personalități românești în construcții*, ediția a II-a, Editura HP, București, 2008.
3. D. Dubină, *Academicianul Dan Mateescu, fondator al școlii de construcții metalice de la Timișoara*, „Coloana Infinitului”, Anul XIV, nr. 77, pp. 20–27, ediție specială dedicată academicienilor bănățeni, Asociația culturală „Constantin Brâncuși”, Timișoara, 2011.
4. D. Mateescu, V. Gioncu, D. Dubină (2000), *Timișoara Steel Structures Stability Research School: relevant contributions*. *Journal of Constructional Steel Research*, Special Issue on Stability and Ductility of Steel Structures SDSS'99, volumul 55, 2000, nr. 1–3, pp. 343–354, Elsevier Science.

*Structura metalică a cupolei pavilionului central
ROMEXPO din București*

Petrache Poenaru (1799–1875), primul inginer membru al Academiei Române*

Viorel Bădescu

Membru corespondent al Academiei Române

Cu ocazia aniversării a 60 de ani de la înființarea Secției de științe tehnice a Academiei Române, gândul nostru se îndreaptă către Petrache Poenaru, primul inginer ales membru al Academiei Române. Ne propunem să facem o succintă prezentare a vieții marelui înaintaș, servindu-ne pentru aceasta de două excelente surse, datorate domnului profesor Nicolae Leonăchescu, menționate la bibliografie.

Tineretea

Petrache Poenaru s-a născut la 10 ianuarie 1799 în satul Benești, județul Vâlcea. Tatăl său a fost Constantin C. Poenaru, iar mama sa Smaranda I.B. Oteteleşeanu. Frații mamei, Iordache I. Oteteleşeanu (1775–1844) și Grigore I. Oteteleşeanu (1786–1867) erau ingineri hotarnici și au avut o mare influență asupra destinului lui Petrache Poenaru. Educația viitorului inginer a avut caracterul specific acelor vremuri, într-o țară lipsită de un sistem organizat de învățământ. Între cinci și zece ani a avut un dascăl particular grec, iar între anii 1812–1816 a fost bursier la școala de pe lângă Mănăstirea Obedeianu din Craiova. În anul 1819 era înscris ca dascăl la Colegiul de la Sf. Sava, fiind ajutor al lui Gheorghe Lazăr.

A urmat o perioadă nu îndeajuns de elucidată, iar Petrache Poenaru a devenit secretar al cancelariei lui Tudor Vladimirescu, deși familia Oteteleşeanu a avut de suferit în cursul Revoluției de la 1821. La 13 mai 1821 era secretarul delegației formate din episcopul Ilarion Gheorghide și stolnicul Giani Orășanu, trimise de Tudor Vladimirescu pentru a prezenta cererile poporului din Țara Românească la Congresul Sfintei Alianțe de la Ljubljana. Delegația s-a destrămat după dispariția lui Tudor Vladimirescu, iar Petrache Poenaru a rămas la Sibiu în exil voluntar.

Studii ingineresti

La 25 octombrie 1822, Petrache Poenaru s-a înscris la Universitatea din Viena, la filosofie.

Acolo, în afară de limba latină, a învățat și germana, franceza și italiana, care i-au fost utile. În septembrie 1824 a primit o bursă anuală de 2500 taleri de la domnitorul Grigorie Ghica, timp de patru ani, cu obligația „*să predea în limba românească acest meșteșug al matematicii la școalele țării în soroc de opt ani, după datorie, cu plată de simbrie precum să va da și la ceilalți*”.

Evenimente neclare fac însă ca Petrache Poenaru să se orienteze către domeniul ingineresc, iar la începutul anului 1825 era student la Institutul Politehnic din Viena. Calitatea învățământului de acolo nu l-a mulțumit, astfel că în noiembrie 1826 a participat la cursuri la Școala Politehnică din Paris (conform unei scrisori date 9 decembrie 1827). La 20 iunie 1828 i s-a prelungit bursa până la 1 aprilie 1830. Acest lucru i-a permis ca în 1828 să participe la Școala de Aplicație, la Depozitul de Război, pentru pregătirea inginerilor geografi care urmau să fie folosiți la întocmirea unei noi hărți a Franței. În această perioadă a asimilat Sistemul Metric Zecimal și a învățat să îl folosească. Perioada petrecută în Franța este remarcabilă și prin faptul că la 25 mai 1827 Biroul de Manufacturi al Ministerului de Interne din Franța i-a acordat Brevetul de invenție nr. 3208: „*pour une plume sans fin portative s'alimentent d'encre*” („*pentru un condei portăreț, fără sfârșit, alimentându-se însuși cu cerneală*”) – după traducerea autorului, acesta fiind probabil primul brevet de invenție obținut de un român.

Documentare tehnică în Europa vestică

Din 1829 până în 1831 Petrache Poenaru a desfășurat o activitate sistematică de documentare tehnică. Astfel, la 15 decembrie 1829 a primit o bursă privată de un semestru pentru „*praxis pân fabricile ce socotesc că s-ar putea așeza și în țara noastră*”. Ca urmare, a vizitat și a procurat documentație, efectuând chiar relevee de echipamente, în fabrici diverse, cum ar fi cele de extras zahăr din sfeclă, de

*Alocuțiune susținută la Sesiunea omagială „Secția de științe tehnice la 60 de ani” (27 noiembrie 2015, Aula Academiei Române)

argăsit piei, fabrici de hârtie și rafinării. Avem informații că la 22 ianuarie 1830 își procura „cărți și instrumente în legătură cu exploatarea minelor”. Domeniile nou abordate ridică probleme, astfel că într-o scrisoare din 3 aprilie 1830 nota: „Sânt de părere că mulțimea de termeni, pe care nu-i găsesc în limba valahă și pe care mă văd silit să-i construiesc eu însumi, dau limbajului un stil cu totul nou și cu atât mai absurd cu cât este mai arbitrar, nefiind încă consacrat prin adoptarea generală.” La 30 septembrie 1830 a primit fonduri, inclusiv de la stat, pentru achiziționare de instrumente și cărți, pe care le-a depus la întoarcerea în țară, în ianuarie 1832. La 24 iunie 1830 a primit 6000 franci de la Eforia Școlilor pentru „praxis în mineralogie și în câteva alte industrii aici în Franța, apoi în Englitera, în Ghermania și în Ungaria”.

Vizita efectuată în perioada 16 mai 1831–29 octombrie 1831 în Anglia, cea mai avansată țară a epocii din punct de vedere industrial, a fost foarte importantă. A vizitat stabilimente industriale în Londra, Birmingham, Liverpool, Swansea, Mold, Falmouth etc. În mod deosebit, l-a interesat calea ferată, „una dintre minunile timpului”, iar descrierea făcută într-o scrisoare, din 27 octombrie 1831, a călătoriei cu trenul între Liverpool și Manchester, este probabil prima de acest gen în limba română.

Activitate didactică și de culturalizare

Petrache Poenaru a revenit în țară în decembrie 1831. La 1 februarie 1832 a fost numit director al Școlilor Publice de către Eforia Școlilor, iar la 5 mai 1832 era profesor de geometrie și algebră la Colegiul Sf. Sava. În septembrie 1832, a devenit membru al Eforiei Școlilor Naționale. În această perioadă, a fost inițiatorul unui proiect care urmărea dezvoltarea unor structuri de învățământ tehnic superior în Țara Românească. În acest sens, în 1832, a propus un proiect de „legiuire specială”, care prevedea înființarea unor cursuri la Colegiul Sf. Sava, pe post de embrion, pentru clase complementare, adăugate la cele patru clase începătoare și șase colegiale, ele urmând a se dezvolta până la nivelul unor facultăți. Practica arată că aceste cursuri speciale au avut puțini elevi (între unu și trei), ceea ce a condus la abandonarea proiectului.

Activitatea de profesorat a însoțit-o cu una de elaborare de material didactic, traducând în limba română în 1837 *Geometria* lui Adrien-Marie Legendre, iar în 1841 *Elemente de algebră* de Ignace Appelltauier. De asemenea, între 1840–1841 a publicat un *Vocabular Francezo-Românesc* în două volume.

Petrache Poenaru a desfășurat și activități de culturalizare; a editat, începând cu 1 octombrie 1843, periodicul „Învățătorul Satului” (care a apărut, sub diferite denumiri, până în 19 decembrie 1852) și a publicat, în 1849, lucrarea *Învățători pentru prăsierea duzilor și creșterea gândacilor de mătasa adunate și întocmite pentru clima Țării Românești* (174 pagini).

Membru în Comisia Tehnică

La 5 martie 1850, Petrache Poenaru a fost numit de către noul domnitor, Barbu D. Știrbei, membru în Comisia Tehnică a Departamentului Treburilor din Lăuntru. Comisia era formată din cinci membri, dintre care doi (între care și Petrache Poenaru) erau „statornici”, iar ceilalți trei aveau origine străină. Rolul comisiei era de a aviza cele mai dificile proiecte tehnice și a veghea la respectarea normelor tehnice. Petrache Poenaru a activat în Comisia Tehnică până la 15 aprilie 1859. Activitățile în care era implicată Comisia Tehnică erau diverse și specifice timpului, printre ele: tipizarea cărămizilor, dragarea mecanică a albiei Dâmboviței, expertiza podului de peste Olt (1853) executat pe pari de lemn (la 15 decembrie 1847). Chiar și după părăsirea Comisiei Tehnice, Petrache Poenaru a înaintat către aceasta un raport (la 24 decembrie 1859), privind prospecțiuni geologice și identificarea de lignit în mai multe localități din Buzău, Vâlcea, Dolj, Gorj și Mehedinți.

Contribuții la organizarea primelor școli tehnice superioare

La 17 octombrie 1850, domnitorul Barbu D. Știrbei a semnat Regulamentul de Funcționare a Școlilor din Țara Românească, unde, la categoria Școli Speciale, se prevedea a se înființa: „O facultate de științe eczacte cu trei secții: pentru topografi; ingineri de poduri și șosele; arhitecți”. Petrache Poenaru era deja membru în Comisia Tehnică. Pentru a putea opera la aplicarea Regulamentului, la 20 octombrie 1850, el a fost numit membru al Eforiei Școlilor Naționale. În ianuarie 1851 au început cursurile Școlii de Poduri și Șosele din București, unde Petrache Poenaru s-a implicat în mod esențial, propunând prima serie de profesori. Secția de Mine a început la 1 februarie 1853 cu patru studenți, iar Petrache Poenaru a reglementat situația practicii de specialitate în Salina Slănic.

Aportul la adoptarea

Sistemului Metric Zecimal (SMZ)

La începutul secolului al XIX-lea în Țara Românească erau folosite numeroase unități de măsură pentru lungime, dintre care două erau

agreate de stăpânire: Stânjenul lui Constantin Vodă și Stânjenul lui Șerban Vodă. Această diversitate de unități era însoțită și de o mare diversitate de sisteme de subunități. De exemplu, Stânjenul Șerban Vodă = 8 palme = 8 x 12 degete = 8 x 12 x 12 linii.

Petrache Poenaru este autorul primului proiect de lege redactat în 1834, referitor la adoptarea SMZ. Proiectul a fost discutat de forurile legiuitoare, între 1834–1836, și în final a fost respins. Unul dintre motive era dubla sa noutate, acesta propunând atât o nouă unitate de măsură a lungimii, cât și un nou sistem de generare a subunităților, într-o vreme în care niciuna dintre unitățile de măsură curente (de lungime, de masă, de timp, monetară) nu aveau diviziuni zecimale. Prin urmare, Petrache Poenaru și-a fixat un obiectiv intermediar și în 1836 s-a reușit introducerea Sistemului Zecimal al Stânjenului lui Șerban Vodă (SZS). Rolul determinant al lui Poenaru în această acțiune este menționat de Ion D. Ghica într-o scrisoare din 1844. În 1853 s-a redeschis problema sistemului de unități. La propunerea de a se adopta o lege a SMZ, domnitorul Barbu Știrbei a propus, la 20 ianuarie 1855, o rezoluție în care recomanda, pe de o parte, elaborarea unui sistem ușor accesibil publicului, iar, pe de altă parte, asemănarea, pe cât posibil, cu măsurile statelor vecine. Ca urmare, respectând indicațiile, Comisia Tehnică, formată din Petrache Poenaru și Iancu Florescu, a întocmit tabele comparative și de conversie între diverse mărimi. Totuși, în raportul Comisiei Tehnice, din 23 iulie 1855, Petrache Poenaru menționa: „*Idealul măsurilor raționale sânt măsurile franțuzești metrice; oricât neamurile ar evita adoptarea acestora, ele se vor arăta egoiste și a se apăra de această adoptare nu le va fi cu puțință, căci cuvântul drept nu va întârzia a ieși triumfător...*

Comisia cu o deosebită ardoare recomandă adoptarea măsurilor metrice după inlesniciosul mod închipuit în tabelul alăturat. Oricât vom grăbi răspândirea lui în viața soțială, vom fi câștigați, întârzierea ne va arăta indolența, pentru oarecare timp numai; căci a evita adoptarea lor este un lucru cu neputință”.

Viața i-a dat dreptate. După mai bine de treizeci de ani de la propunerea din 1832 a lui Petrache Poenaru, sistemul metric zecimal a fost adoptat prin legea din 15/27 septembrie 1864.

Membru în societăți științifice

În anul 1837 o complexă expediție, condusă de Anatole Nicolaevici Demidoff, se îndrepta spre

Rusia, având ca obiectiv regiunea confluenței Donului cu Donul. La trecerea prin Țara Românească, membrii expediției au cules informații, inclusiv de la Petrache Poenaru. O consecință a fost faptul că în anul 1838, Jean Jacques Nicolas Huot, membru al expediției, a propus ca Petrache Poenaru să fie ales membru corespondent al Societății de Științe Naturale din Paris. În urma raportului privind cutremurul din țara noastră, din 11 ianuarie 1838, Petrache Poenaru a fost admis membru al societății. De asemenea, la 4 mai 1838, a fost anunțat de alegerea lui ca membru corespondent al Societății de Agricultură și Arte din Paris, iar la 1 septembrie 1839, a fost ales membru al Societății de Arheologie din Atena, ca urmare a contribuției pe care o adusese la descrierea tezaurului *Cloșca cu puii de aur* de la Pietroasa.

Membru al Academiei Române

Petrache Poenaru a fost ales membru al Academiei Române la 10 septembrie 1870. Discursul de recepție, intitulat *Georgiu Lazăru și Școala Română (Memoriu)* a fost citit, de către Gheorghe Sion, la 8 septembrie 1871, în lipsa autorului care era bolnav, și a fost publicat în „*Typographia Laboratorilor Români*”. Ca membru al Academiei Române, Petrache Poenaru a fost primul inginer ales membru al acestei instituții.

Petrache Poenaru s-a stins din viață la 2 octombrie 1875, în București.

Petrache Poenaru, personalitate demiurgică a tehnicii românești

Viața și opera lui Petrache Poenaru au fost minunat prezentate în două excelente lucrări – citate la bibliografie – ale cunoscutului istoric al tehnicii românești, profesorul Nicolae Leonăchescu, care își exprimă admirația: „*Lui îi datorăm gândul nostru de recunoștință și hotărârea de a-l revendica pentru istoria științei și tehnicii românești ca pe o personalitate demiurgică*”. Astfel este conturată personalitatea lui Petrache Poenaru, care a deschis drumul inginerilor către Academia Română.

Bibliografie

1. N.P. Leonăchescu, *Inginerul Petrache Poenaru*, Editura AGIR, București, 2006.
2. N.P. Leonăchescu, *Premise istorice ale tehnicii moderne românești*, ediția a II-a, Editura AGIR, București, 2007.

Nicolae Vasilescu-Karpen – fondatorul Școlii Politehnice din București*

Alexandru M. Morega

Membru corespondent al Academiei Române

Mihai Iordache**

„Numeroși fruntași ai științei și tehnicii românești, nenumărate generații de ingineri educați de eminentul om de știință și distinsul profesor-inginer vor păstra veșnic vie amintirea celui ce s-a străduit să ridice știința și tehnica românească la nivelul preocupărilor tehnicii mondiale”. Remus Răduleț despre Nicolae Vasilescu-Karpen [1]

La solemnitatea aniversării a 75 de ani de învățământ tehnic în România, 50 de ani de la reorganizarea Școalei de Poduri și Șosele și zece ani de la înființarea Școalei Politehnice, Nicolae Vasilescu-Karpen [2]: *„Inginerul trebuie să știe să execute punctual și cu conștiinciozitate instrucțiunile primite, trebuie să știe să comande la rândul său. Pe de altă parte, însărcinările inginerului comportă mai întotdeauna răspundere care, deseori, este extrem de gravă; el trebuie să aibă un caracter ferm, hotărât, serios, cu exteriorizări reținute și bine chibzuite. În fine, să fie corect, loial și sincer”*.

Aniversarea a șaizeci de ani de la înființarea Secției de științe tehnice este un prilej de rememorare a personalităților care au marcat dezvoltarea creației științifice și tehnice ingineresti, ale căror viață și operă au traversat etape de transformare accelerată a societății românești contemporane. Între aceștia, un rol aparte îl are inginerul Nicolae Vasilescu-Karpen. Epoca modernă, a revenirii noastre la valorile civilizației europene, a fost și epoca afirmării spiritului tehnic, ingineresc, care a însoțit construcția națională, de la Unirea Principatelor Române până la România de astăzi. Independența națională – deziderat și scop al atâtor generații – este

Nicolae Vasilescu-Karpen

indisolubil legată de independența economică, ce la rândul ei a însemnat industrializare.

„Învățământul ingineriei, atât în Muntenia, cât și în Moldova, a primit un început de înfăptuire în preajma anului 1852, când, în Muntenia, găsim ca director al primei școli de ingineri, pe inginerul francez Léon Lalanne”, spunea Nicolae Vasilescu-Karpen, rector al Școalei Politehnice din București, în alocuțiunea rostită la 7 mai 1931, cu prilejul „Serbării de aniversare a 75 de ani de învățământ tehnic în România” [2].

Perioada 1852–1881, care a însemnat Unirea Principatelor, Proclamarea Independenței și perioada premergătoare înființării Regatului României, a marcat consolidarea învățământului ingineresc,

*Alocuțiune susținută la Sesiunea omagială „Secția de științe tehnice la 60 de ani”
(27 noiembrie 2015, Aula Academiei Române)

** Profesor dr. inginer, Universitatea Politehnica București

directori și profesori ai școlii de ingineri fiind personalități marcante: Al. Costinescu, Matei Drăghiceanu, Dimitrie Petrescu, Bacaloglu, Capuțineanu, P.S. Aurelian, Constantin Olănescu, Constantin Mănescu, Al. Duperrex. Reorganizarea învățământului tehnic superior, inițiată în anul 1881 de către Gheorghe Duca și continuată apoi de Scarlat Vârnav, Constantin Sturza, Constantin Mironescu, Emil Balaban, este consacrată prin înființarea Școalei Naționale de Poduri și Șosele (1881), care a pus bazele învățământului tehnic multidisciplinar și a marcat începutul marilor lucrări de căi ferate, șosele și poduri, ce au făcut posibilă dezvoltarea economică fără precedent a țării.

Crezul că „*Tot felul de învățătură trebuie să-și aibă drept temelie legea și moralul, și a face dintr'înșii oameni de treabă și cinstiți, mai înainte de a-i face învățați, căci așa numai vor împlini sfârșitul cel adevărat al învățăturii și se vor putea fâli că s-au arătat cu slujbă către patrie*” a fost proclamat de *Regulamentele Organice*, care au guvernat țara, ca urmare a Tratatului de pace de la Adrianopol, prin care s-a încheiat Războiul ruso-otoman din 1828–1829 [2].

Entuziasmul și eroismul renașterii naționale, cucerirea independenței și înfăptuirea Unirii au fost însoțite de deschiderea spre spațiul european, care a permis formarea unei generații de tineri ingineri români în marile școli europene. În jurul lor, și sub îndrumarea lor, Școala de Poduri și Șosele a format apoi generații de ingineri, necesare progresului țării.

„*Mulțumită măsurilor luate de Duca, între altele, severa și neclintită dreață selecțiune a elementelor admise în școală și grija zilnică, astfel ca tot personalul școlii, profesori și elevi, să-și îndeplinească datoria. Prestigiul școlii se ridică repede și se stabilește reputația că diploma nu se acordă decât celor care o merită*” [2].

Printre profesorii de referință ai acestei perioade (1881–1921) se află Spiru Haret, Constantin Gogu, Emanuel David, primii români doctori în matematici de la Sorbona, care au pregătit aproape 50 de generații de ingineri; dr. Istrati, Alfons Saligny, Many, Gr. Pfeiffer (fizică-chimie); Anghel Saligny, Mihail Romniceanu și Elie Radu (inginerie); Gr. Cerkez (construcții), Th. Dragu, I.B. Cantacuzino, I. Baiulescu, Nestor Ureche [2].

Desăvârșirea Statului Național Unitar Român, după Primul Război Mondial, conduce la sporirea

populației și alipirea unor teritorii cu o importantă industrie, care se adăuga industriei miniere și industriei petrolifere din Vechiul Regat, ce trebuiau menținute și dezvoltate. În aceste împrejurări, Școala Națională de Poduri și Șosele a devenit Școală Politehnică (1920) și s-a înființat Școala Politehnică din Timișoara (1920).

Școala Politehnică din București a cuprins, inițial, patru secțiuni – Construcții, Electromecanică, Mine, Industrială – la care s-a alipit (1923) Școala Superioară de Silvicultură, având aceeași vechime ca și Școala de Poduri și Șosele, devenind Secțiunea silvică. Ulterior, s-au dezvoltat Subsecțiunea de telegrafie și telefonie (1924), Subsecțiunea de hotarnici și cadastru (1926) și Subsecțiunea aviație (1920).

În prima decadă a existenței sale, Școala Politehnică a pregătit 833 diplomați, astfel: 163 ingineri constructori, 288 ingineri electricieni și mecanici, 190 ingineri de mine, 82 ingineri chimiști, 110 ingineri silvicultori [2].

Scurtă incursiune biografică [3-19]

Nicolae Vasilescu-Karpen, om de știință, inginer constructor, inginer electrician, s-a născut la 28 noiembrie/22 decembrie, 1870, în Craiova, și a decedat la 2 martie 1964, la București.

A fost absolvent al Colegiului Național „Carol I” din Craiova, diplomat al Școlii Naționale de Poduri și Șosele din București, ca șef de promoție (1891), și inginer electrician diplomat al Școlii Superioare de Electricitate din Paris (1900), unde a avut profesor pe Paul Janet. A obținut licența în specialitățile fizică, mecanică, matematică la Facultatea de Științe din Paris (1902) și titlul de *doctor în științe* la Universitatea Sorbona din Paris (1902), cu teza *Recherches sur l'effet magnétique des corps électrisés en mouvement*, pe care a susținut-o în fața comisiei de examinare alcătuită din Gabriel Lippmann (președinte), Henri Poincaré (membru) și Henri Moissan (membru). În anul 1941 a primit titlul de *doctor honoris causa* al Școlii Politehnice din București.

Nicolae Vasilescu-Karpen a fost inginer la Ministerul Lucrărilor Publice (1891–1891/1894); în anul 1901 a fost profesor de electrotehnică la Universitatea din Lille, Franța și profesor de electricitate și electrotehnică la Școala de Poduri și Șosele, în perioada 1905–1940. A fost șef al Diviziei tehnice a P.T.T. (1906–1907), de asemenea, membru (1904–1938), director (1909–1919) și președinte

(1928–1936) al Consiliului Tehnic Superior și ministru al Industriei și Comerțului (1931).

Director al Școlii de Poduri și Șosele între anii 1918–1920, a fost promotorul unui amplu studiu și al unui proiect în acest sens, care a condus la transformarea acesteia în Școală Politehnică, al cărei rector a fost timp de 20 de ani (1920–1940).

Nicolae Vasilescu-Karpen a fost ales membru corespondent (5 iunie, 1919), membru titular (6 iunie 1923) și membru titular activ (2 iulie 1955) al Academiei Române, vicepreședinte al Academiei Române (1 iunie 1929–30 mai 1932; 2 iunie 1942–2 iunie 1944) și președinte al Secțiunii științifice a Academiei Române (1945–1948). A fost membru de onoare al Société Française des Électriciens, alături de Niels Bohr, Lord Rutherford, Nikola Tesla.

Opera științifică [3-19]

Nicolae Vasilescu-Karpen a desfășurat timp de 55 de ani o amplă activitate de cercetare în elasticitate, aerodinamică, termodinamică, fizică atomică, teoria cinetică, electromagnetism, fizico-chimie, electrochimie, pile electrice. A studiat câmpul magnetic al corpurilor electrizate aflate în mișcare și a evidențiat imposibilitatea perceperii mișcării de translație a Pământului prin măsurarea câmpului magnetic al corpurilor electrizate antrenate de aceasta.

Nicolae Vasilescu-Karpen a efectuat studii asupra aderenței și repulsiunii betonului la fier, asupra presiunii interne a lichidelor și a mecanismului presiunii osmotice. A determinat relațiile dintre energiile câmpurilor magnetice și electrice și tensiunea (mecanică) și repulsiunea liniilor de forță ale acestor câmpuri. Nicolae Vasilescu-Karpen a propus, pentru prima oară, utilizarea curenților purtători de înaltă frecvență pentru telefonie prin cablu la mare distanță (1909, Notă la Académie des Sciences din Paris).

A studiat spectrul inducției magnetice și reacția magnetică a indusului mașinilor de curent continuu și a stabilit rolul electronilor în transmisia energiei electrice prin cabluri, existența electronilor liberi sau solvatați în electroliți. A realizat pilele „K” [20,21].

Ca inginer, s-a ocupat de construcția tunelului de la Berești, pe linia Bârlad-Galați, a introdus legătura permanentă de telecomunicații între Brașov și București și a construit postul de telegrafie fără fir de la Băneasa (1914); a participat la elaborarea unor proiecte de centrale electrice și la electrificarea orașelor Câmpina și Constanța. A studiat zborul păsărilor pe vânt variabil (1913).

Pila „K”

Dispozitivul se află la Muzeul Tehnic Național „Dimitrie Leonida” din București.

În anul 2010 a împlinit 60 de ani de funcționare neîntreruptă.

Lucrări științifice

- *Manual de electrotehnică generală* (1925); *Electricitate* (1942); *Recherches sur l'effet magnétique des corps électrisés en mouvement*, Paris (1904);
- *Sur une nouvelle exposition des phénomènes électro-magnétiques. Inutilité de la notion de masse magnétique*, I.R.E. Inst. Rom. Energie (1932);
- *Nouvelle théorie des piles électriques. Rôle des électrons. Piles contredisant le second Principe de la thermodynamique*, în *Annales Académie Roumaine* (1944);
- *Fenomene și teorii noi în electrochimie și chimie fizică* (1957); *Sur la réaction magnétique de l'induit des dynamos*, în „C.R.Ac.Sc. Paris” (1902);
- *Sur la convection électrique*, în „C.R.Ac.Sc. Paris” (1903);
- *Nouveau recepteur pour la télégraphie sans fil*, în „C.R.Ac.Sc. Paris” (1904);
- *Precizarea noțiunii de energie cinetică*, în „Buletinul Societății Române Sc.” (1908);
- *Sur la téléphonie à grande distance par courants porteurs*, în „R.C.Sc. Paris” (1909);
- *Sur le vol des oiseaux dit „vol à la voile”*, în „C.R.Ac.Sc. Paris” (1913);
- *Stațiunea de telegrafie fără fir de la Băneasa*, în „Bul. Soc. Pol.” (1915);
- *Sur la cause de l'adhérence du béton au fer dans le béton armé*, în „Academia Română Buletinul Secției Sc.” (1915);
- *La force électromotrice des piles et l'attraction moléculaire*, în „C.R.Ac.Sc. Paris” (1923);

- *Phénomènes semblant contredire le second principe de la thermodynamique*, în „Bull. Soc. Franc. Phys.” (1926);

- *Les piles à électrodes inaltérable et le principe de Carnot*, în „C.R.Ac.Sc. Paris” (1928);

- *Peut-on démontrer la relation de Maxwell-Clausius sans recourir au principe de Carnot?*, în „C.R.Ac.Sc. Paris” (1929);

- *Passage du courant dans les électrolytes sans électrolyse*, în „C.R.Ac.Sc. Paris” (1934);

- *Pile électrique utilisant l'énergie d'oxidation de l'alcool*, în „C.R. Ac. Sc. Paris” (1934);

- *Rôle des électrons dans le fonctionnement des piles: la pile Daniell*, în „C.R. Ac. Sc. Paris” (1939);

- *Rôle des électrons dans la production de la force électromotrice au contact métal-électrolyte*, în „C.R. Ac.Sc. Paris” (1939);

- *La pile à gaz: mécanisme de l'électrolyse de l'eau: polarisation des piles*, în „C.R.Ac.Sc. Paris” (1939);

- *Rôle des électrons dans certains phénomènes physico-chimiques; l'attaque des métaux par les acides*, în „Buletinul Secției științifice a Academiei Române” (1939);

- *Les équations d'état et la thermodynamique*, în „Buletinul Secției științifice a Academiei Române” (1940);

- *Mécanisme de la pression osmotique*, în „Buletinul Secției științifice a Academiei Române” (1941);

- *L'adhérence du fer au béton dans le béton armé. Détermination expérimentale de l'adhérence et du retrait du béton*, în „Buletinul Secției științifice a Academiei Române” (1946);

- *Pila electrică cu clorură de argint*, în „Știință și cercetări de fizică” (1953);

- *Pila electrică de concentrație cu oxigen și termodinamica*, în „Buletinul Științific al Secției de științe matematice și fizice a Academiei R.P.R.” (1955);

- *Mecanismul presiunii osmotice*, în „Buletinul științific al Secției de științe matematice și fizice” (1956);

- *Rolul electronilor în transmisia energiei electrice. Critica actualei teorii*, în „Studii și cercetări de energie” (1956);

- *Energetica lansării sateliților. Randamentul motoarelor ejectoare*, în „Studii și cercetări de mecanică aplicată” (1959).

Nicolae Vasilescu-Karpen a elaborat monografia consacrată vieții și activității unor remarcabili oameni de știință: Galileo Galilei (1942), Anghel Saligny (1946).

Surse biografice

1. R. Răduț, *Nicolae Vasilescu-Karpen (1870–1964), short biography*.
2. *Anuar pentru anul școlar 1931–1932*, Școala Politehnică „Regele Carol II”, București.
3. A. Berget, *La vie et la mort du globe*, Bibliothèque de philosophie scientifique, 1912.
4. Șt. Procopiu, *Profesorii noștri: N. Vasilescu-Karpen*, în „Revista științifică «V. Adamachi»”, 1948.
5. M. Marinescu, „Revue générale de l'électricité”, 1965, 1968.
6. M. Marinescu, *Comptes rendus de l'Académie des Sciences Paris*, 1966, 1969, 1970.
7. M. Marinescu, *Viața și opera inginerului N. Vasilescu-Karpen*, în *Analele Academiei R.S.R.*
8. I.S. Antoniu, *N. Vasilescu Karpen și învățământul tehnic superior*, în *Analele Academiei R.S.R.*, 1970.
9. C. Dinculescu, *N. Vasilescu-Karpen – inginerul*, în *Analele Academiei RSR*, 1970.
10. *Personalități românești ale științelor naturii și tehnicii*, Dicționar, București, Editura Științifică și Enciclopedică, pp. 400–401, 1982.
11. Al. Popescu, *Inginerul N. Vasilescu-Karpen ca profesor*, în *Analele Academiei RSR*, 1970.
12. M. Magnien, *Sur l'importance scientifique de la thèse de doctorat à la Sorbona de N. Vasilescu-Karpen*, în *Analele Academiei RSR*, 1970.
13. U. Zelstein, *La pile à méthanol de N. Vasilescu-Karpen*, în „Revue générale de l'électricité”, 1979.
14. M. Marinescu și M. Fiti, „Noesis” nr. VI, 1980.
15. Academia RPR, *Dicționar Enciclopedic Român*, București, Editura Politică, 1962–1966.
16. M. Olteanu, *Nicolae Vasilescu-Karpen 1870–1964*, „Univers ingineresc” anul XVIII, Nr. 1 (335) 1–16 ianuarie 2005, access date 2011–06–05.
17. *Membrii Academiei Române din 1866 până în prezent*, site-ul Academiei Române.
18. D. Berindei, *Academia Română și revoluția din decembrie 1989*, în *Memoriile Secției de științe istorice*, Volum 33, 157, 2008.
19. O. Șandru, *Karpen's Pile: A battery that produces energy continuously since 1950 exists in Romanian museum*.
20. M. Dogaru, M.D. Cazacu, *For a continuous working of the Vasilescu-Karpen's concentration pile*, Society for Promotion of Renewable, Inexhaustible and New Energies – SPERIN, University Politehnica, Bucharest.

Ingineri hidraulicieni în Academia Română*

Ladislau Vékás

Membru corespondent al Academiei Române

Academicianul Dumitru T. Dumitrescu s-a născut la 7 septembrie 1904, în orașul Bufta, județul Ilfov. După absolvirea Liceului „Gh. Lazăr” din București, s-a înscris simultan la Școala Politehnică și la Universitatea din București, fiind diplomat al Școlii Politehnice și, totodată, licențiat în matematici, drept, litere și filosofie la Universitate. A continuat pregătirea în Franța, la École Supérieure d'Electricité din Paris (pe care a absolvit-o în 1932), și apoi la École d'Aéronautique, pe care a absolvit-o în 1935 cu diploma de inginer în aeronautică.

La Paris, a avut prilejul de a audia prelegerile de mecanica fluidelor ale renumitului matematician Henri Villat, membru (din 1932) și apoi și președinte (1948) al Academiei de Științe din Franța. A plecat, totuși, în Germania, la Göttingen, la Kaiser-Wilhelm-Institut für Strömungsforschung, unde a devenit studentul și doctorandul unuia dintre creatorii mecanicii moderne a fluidelor, renumitul savant și profesorul său preferat, Ludwig Prandtl.

În anul 1940, din cauza evenimentelor care au precedat începutul celui de-al Doilea Război Mondial, a fost rechemat în țară. S-a despărțit foarte greu de viața științifică de la Göttingen, dar a răspuns prompt chemării în patrie și a activat la Atelierele de Construcții de Avioane din București (până în 1941) și apoi la Industria Aeronautică Română din Brașov (până în 1944). Reîntors în 1941, pentru o scurtă perioadă, la Göttingen, a susținut, la Georg-August-Universität, teza de doctorat *Curgerea unei bule de aer ascendente într-o conductă verticală*, elaborată sub conducerea lui Ludwig Prandtl, care a constituit punctul de plecare al uneia dintre principalele direcții de cercetare ale academicianului Dumitru Dumitrescu.

Activitatea didactică a început-o ca asistent la Catedra de hidraulică din cadrul Școlii Politehnice din București, în 1943 a devenit conferențiar, iar din 1951 profesor la Facultatea de Construcții. Din 1953, a condus Catedra de hidraulică și mașini hidraulice de la Institutul Politehnic din București, timp de 21 de ani, până la pensionarea sa, în 1974, după care a activat ca profesor consultant; a obținut și distincția de *profesor emerit*.

Profesorul Dumitru Dumitrescu a îndrumat și a instruit numeroși doctoranzi și câteva zeci de generații de studenți, într-un spirit academic de înaltă ținută. Pătruns de importanța soluțiilor teoretice, a acordat o atenție deosebită soluțiilor matematice exacte, dar, în același timp, a fost convins de faptul că numai metodele numerice de calcul pot soluționa cele mai complicate cazuri întâlnite în

*Alocuțiune susținută la Sesiunea omagială „Secția de științe tehnice la 60 de ani”
(27 noiembrie 2015, Aula Academiei Române)

practica inginerescă, fiind printre primii care au introdus aceste metode la noi în țară.

Activitatea științifică, în special cea experimentală, a desfășurat-o în cadrul Institutului de Mecanică Aplicată al Academiei Române, unde a condus un colectiv de cercetare fundamentală și aplicativă al Secției de hidromecanică, cu care a realizat studii și încercări pe modele reduse realizate în institut, cu aplicații mai ales la construcțiile hidrotehnice din acea vreme. Colaboratorii săi apropiați ne vorbesc de un om deosebit, cu o înțelegere filosofică a fenomenelor științifice și a vieții, ceea ce i-a conferit o putere deosebită de pătrundere a lucrurilor și astfel s-a apropiat cu prietenie de colaboratori.

Considerat fondator al școlii moderne de hidraulică din România, academicianul Dumitru Dumitrescu a adus contribuții valoroase la teoria similitudinii și a modelării cu aplicații la amenajările de la Paroșeni, Bicz, Sadu-Sibiu, Păuliș-Mureș, Săvinești ș.a., la studiul mișcării cu suprafață liberă a fluidelor grele, stabilitatea mișcării fluideelor, curgerile laminare și turbulente în acționările hidraulice și pneumatice; sisteme noi pentru aerarea apei uzate; mișcarea fluidelor bifazice în conducte circulare sub presiune, toate cu numeroase aplicații practice.

În domeniul hidroenergeticii și al stațiilor de pompare, s-a ocupat de optimizarea și perfecționarea manevrării evacuărilor de ape mari la amenajările hidroenergetice și s-a aplecat asupra studiului optimizării exploatării hidroenergetice a sistemelor de centrale hidroelectrice și asupra funcționării stațiilor de pompare pentru irigații. Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în numeroase lucrări științifice, elaborate și publicate timp de peste patru decenii.

Dumitru Dumitrescu a coordonat și apariția unor lucrări de sinteză: *Manualul inginerului hidrotehnician* (Hütte; două volume, 1969–1970) și *Dicționarul ilustrat de construcții englezo-român* (1981).

În 1955 a fost ales membru corespondent al Academiei Române, iar în anul 1962 – împreună cu doi colaboratori, Constantin Iamandi și Vasile Ionescu – a fost distins cu Premiul de Stat pentru *Studiul teoretic și experimental al mișcării lichidelor cu suprafață liberă*.

Ca o recunoaștere a meritelor sale excepționale, în anul 1963, a fost ales membru titular al Academiei Române, iar între anii 1963 și 1966 a fost secretar general al Academiei Române. În 1965 a fost distins cu titlul de *om de știință emerit*. În 1966 a

fost ales membru corespondent al Academiei de Științe, Inscripții și Litere Frumoase din Toulouse.

Rezultatele reflecțiilor sale filosofice, decantate la vârsta maturității, au apărut sub forma unor studii deosebit de interesante: *Matematica și progresul tehnic* (Cercetări Filosofice, 1960), *Despre valoarea metodologică a matematicii* (în limba franceză, Editure de l'Académie, 1963) și *Matematica – element de cultură în gândirea tehnică* („Gazeta Matematică și Fizică”, 1964), lucrări ce completează bogata sa activitate științifică și tehnică și ne aduc mai aproape de gândirea sa despre rolul determinant al matematicii în științele ingineresti.

Activitatea și opera academicianului Dumitru Dumitrescu lasă o urmă nepieritoare în istoria științei, tehnicii, școlii și vieții românești.

Academicianul Ioan Anton s-a născut în comuna Vintere (județul Bihor) la 18 iulie 1924. A absolvit cursurile primare în comuna natală și a continuat studiile la o școală cu aleasă tradiție, Liceul „Samuil Vulcan” din Beiuș (1935–1943). După absolvirea liceului, a devenit student la Politehnica din Timișoara într-o perioadă dificilă (1943–1948) și a absolvit specialitatea electromecanică în ianuarie 1948 ca șef de promoție cu distincția *magna cum laude*. După absolvire, a fost reținut ca asistent suplinitor la disciplina de mașini hidraulice de către profesorul Aurel Bărglăzan, membru corespondent al Academiei Române, pe care l-a considerat

mentorul său. Fiind înzestrat cu calități excepționale, dorință de cunoaștere, spirit de competiție, capacitate de sintetizare, spirit creator și bun organizator, s-a detașat ca un lider al generației sale.

Ioan Anton a parcurs treptele carierei universitare și, în 1962, a devenit profesor universitar titular la Catedra de mașini hidraulice de la Facultatea de Mecanică a Institutului Politehnic din Timișoara. Și-a focalizat preocupările și energia, practic, exclusiv asupra Alma Mater, pe care a slujit-o până la sfârșitul vieții. A predat disciplinele: Pompe, ventilatoare, compresoare, Turbine și turbotransmisii hidraulice, Cavitația, Măsurile hidraulice și Mașini hidraulice pentru zeci de generații de studenți, care au putut să-și exerseze întrebările fundamentale, pentru a dobândi recolta răspunsurilor de mai târziu. Ioan Anton a avut o carieră didactică și de cercetare de excepție, susținută de rezultate tehnice și științifice de excepție și a fost ales, la numai 39 de ani, în 1963, membru corespondent al Academiei Române. În 1974 a devenit membru titular și vicepreședinte (1974–1990), iar în perioada 1981–1984 a îndeplinit funcția de președinte (*ad-interim*) al Academiei Române.

Profesorul Ioan Anton a dezvoltat și a consolidat pe plan național și internațional Școala de Mașini Hidraulice din Timișoara și a creat Școala de Lichide Magnetice din Timișoara, ambele fundamentate pe o viziune solidă, extrem de actuală, cu privire la cercetarea științifică în învățământul superior și în Academia Română. Sub conducerea sa științifică, o pleiadă de 40 de cadre didactice și cercetători au obținut titlul de *doctor inginer*. Rămân și astăzi actuale și de referință tratatul în două volume *Cavitația*, publicat la Editura Academiei în 1984 (volumul I) și 1985 (volumul II), precum și monografiile *Turbine hidraulice* (1979), *Hidrodinamica turbinelor-pompe bulb* (1988), *Energetic and Cavitation Scale-up Effects* (2002), alături de cele peste 250 de lucrări științifice publicate.

Academicianul Ioan Anton a consacrat o bună parte a activității sale problemelor specifice proiectării, realizării și exploatarei turbinelor hidraulice, participând inclusiv la recepționarea și administrarea unor mari sisteme hidroenergetice și de navigație din România. Stau mărturie pozițiile de membru în Consiliul științific al Sistemului Hidroenergetic și de Navigație de la Porțile de Fier (1967–1975), vicepreședinte al Comisiei de recepție pentru Porțile de Fier (1970–1974), membru al Comisiei de recepție a Centralei Hidroelectrice

Lotru (1973–1974), membru în Consiliul unic de avizare a proiectului tehnic pentru Complexul Hidrotehnic Turnu-Măgurele-Nicopole (1978), membru în comisiile de analiză a avariilor majore la CHE Argeș (1972) și CHE Râul Mare Retezat (1985) și multe altele.

Alături de locul aparte pe care îl ocupă în rândul marilor profesori ai Politehnicii, academicianul Ioan Anton a fost inițiatorul și coordonatorul multor importante prefaceri, pe care Politehnica din Timișoara le-a traversat în cea de-a doua jumătate a secolului trecut. A găsit mereu resurse de a onora pozițiile de șef al Catedrei de mașini hidraulice (1962–1971, 1982–1990), decan al Facultății de Mecanică (1961–1963), prorector (1963–1967) și mai apoi rector (1971–1981) al Politehnicii din Timișoara. Perioada în care a fost rector este recunoscută ca fiind una dintre cele mai fertile din istoria Politehnicii, mărturie fiind cele 28 de noi spații de învățământ construite atunci, care au contribuit decisiv la identitatea Timișoarei ca o citadelă universitară.

Înființarea Centrului de Cercetări Tehnice Fundamentale și Avansate din Timișoara al Academiei Române, în 1997, a fost susținută cu argumente și multă perseverență de către academicianul Ioan Anton. A coordonat activitatea acestuia, în calitate de director onorific, cu pricepere și dăruire, într-un spirit academic desăvârșit, astfel încât a devenit centru de excelență al Academiei.

Societatea și, în particular, comunitatea academică națională și internațională, a recunoscut și a apreciat constant activitatea didactică, științifică și tehnică depusă de Ioan Anton, care a primit nemăsurate premii și titluri onorifice: Premiul de Stat clasa a III-a (1953), Premiul Ministerului Educației și Învățământului (1958), Premiul „Aurel Vlaicu” al Academiei Române (1961), Ordinul Meritul Științific clasa I (1970), Ordinul Național de Merit în grad de Mare Ofițer (2000), *doctor honoris causa* al Universității Tehnice de Construcții București (1998) și al Universității Politehnica Timișoara (1999), membru activ al Academiei Europene de Științe și Arte (1995).

Academicianul Ioan Anton rămâne un reper al științelor ingineresti din România în domeniul mașinilor hidraulice și un simbol al Politehnicii, al Filialei Academiei și al orașului Timișoara, care îi cinstesc memoria și îl așază la loc de onoare, ca exemplu, imbold și inspirație pentru generațiile viitoare.

Simplu despre energie*

Ion Boldea

Membru corespondent al Academiei Române

Energia este „capacitatea unui sistem izolat de a produce lucru (mecanic) util”; așa este definiția – deosebit de simplă/simplistă a energiei – din liceu. După un an de gândire, Richard Feinmann i-ar fi răspuns unui student eminent de la CalTech că, din păcate, nu are nimic esențial de adăugat; și, totuși, în *Șase lecții ușoare*, celebrul fizician și profesor adăuga un capitol formidabil prin simplitate și profunzime despre Energie.

Energia este, probabil, conceptul fundamental în știință și tehnologie; nu este de mirare că într-un sondaj recent la IEEE Spectrum, printre membrii *fellow*, aceasta a fost declarată problema numărul unu în secolul XXI și cheia prosperității; desigur, în prezența cunoașterii digitale extinse.

Conversia și procesarea energiei are loc pe baza legii conservării energiei, conform căreia „energia nu se pierde, nu se câștigă, ci doar se transformă dintr-o formă în alta”, o exprimare surprinzător de simplă, cum se întâmplă cu cele mai multe dintre chestiunile fundamentale despre care știm cel mai puțin.

Energia are mai multe forme de manifestare, dintre care: mecanică (cinetică și potențială), termică, electrică, electrochimică etc. sunt utilizate curent. Se mai poate spune că în industrie (orice tip de industrie: de la centrale electrice, industria de medicamente, transport până la *infogadgets*), tot ceea ce facem este să controlăm fluxul de energie în timp.

Legea este un adevăr verificat întotdeauna până acum în practică/experiment, dar care nu poate fi demonstrată teoretic; așa se întâmplă și cu legea conservării energiei, probabil cea mai generală lege pe care o cunoaștem. Teoremele, enunțuri logice, însă, se demonstrează teoretic în anumite condiții; totuși, după teorema lui Gödel pare că și problema legilor trebuie reluată.

Dar, să revenim la energie cu două probleme practice simple:

1. Câte procente din energia termică produsă prin arderea amestecului de combustibil Diesel

dintr-un automobil cu randamentul motorului termic de 40%, ajunge în final în atmosferă, după transportul din punctul A în B, cu viteza inițială și finală zero și la aceeași altitudine?

2. Câte procente din energia electrică preluată de la rețea se transformă în căldura degajată în mediul ambiant de la un aspirator de praf, care are un motor electric cu randamentul de 92%?

Răspunsul corect, poate surprinzător la prima vedere, la ambele probleme este 100% și se deduce pe baza legii conservării energiei.

Rezultă, în general, că toată energia convertită pentru lucru util se transformă în căldură, este drept de temperatură (calitate) joasă, intrând abia astfel în circuitul energiei în atmosferă, adică fiind în acord cu legea conservării energiei. Din păcate, în aceste procese de control ale mișcării și temperaturii (energiei) se degajă și gaze/lichide poluante în cazul combustibililor fosili ca surse primare de energie (gaze naturale, petrol, cărbuni etc.); nu și în cazul surselor primare solare directe (hidro, aero, fotovoltaiice, termice) – considerate „regenerabile” –, care au, însă, efecte negative în privința climatului, florei și faunei locale.

Apoi, la combustibilii fosili, energia termică – extrasă de sub pământ și adusă la suprafață, de aici ideea „poluării termice” – este în plus, în timp ce la sursele solare directe („regenerabile”) se folosește radiația solară curentă; adică, „mutăm doar căldura deja aici dintr-un loc în altul”.

De aici, interesul major pentru energiile „regenerabile” solare directe; totuși, pentru densitatea de energie (pe volum/greutate), combustibilii fosili (în special cei nucleari) sunt net superiori; prin urmare, în cazul tuturor proceselor de conversie a energiei trebuie calculate și costurile de energie, manopera și poluarea implicate în fabricarea, întreținerea și demantelarea la sfârșitul duratei de funcționare. În acest caz de abordare optimală multiobiectiv, diferențele între diferitele soluții se reduc substanțial; și,

*Alocuțiune susținută la Sesiunea omagială „Secția de științe tehnice la 60 de ani”
(27 noiembrie 2015, Aula Academiei Române)

totuși, rămâne un „epsilon” în favoarea resurselor solare directe („regenerabile”), care merită atenție sporită și explică revitalizarea acestei industrii. Subvențiile în domeniul energiei, însă, trebuie dirijate, având în vedere criterii multiobiective cu considerarea efectelor secundare pe tot ciclul, pentru a ajunge la soluții sustenabile economic/etnic/ambiental.

Vehicul MAGLEV

În țara noastră, la circa 22000 MW instalați, avem circa 6600 MW hidro, 3700 MW eolian, 1300 MW fotovoltaic, 1500 MW nuclear, iar restul pe combustibili fosili standard; avem deci unul din puținele domenii în care suntem între primele țări în Uniunea Europeană în ceea ce privesc energiile „regenerabile”; cu mari rezerve de dezvoltare, în continuare, la care Universitatea, cercetarea, dezvoltarea și industria ar putea contribui mai mult decât până acum, pentru un grad de prosperitate sporit în echilibru cu mediul ambient.

De la Faraday înapoi la Lucretius?

Una dintre cele patru ecuații creditate lui Maxwell (anii 1860) care guvernează electricitatea (conversia electro-magneto-mecanică a energiei, în esență), „*legea inducției electromagnetice*”, atribuită lui Faraday (1831), afirmă:

„*Un magnet permanent care se mișcă în dreptul unui conductor electric închis produce în acesta curent electric*”.

Recent, am găsit în Lucretius (100–44 B.C.) *Despre natura universului*, ediția Penguin classics, singura lui carte, o capodoperă, următorul enunț șocant (sunt mai multe!):

„*Am văzut cum un magnet care se mișcă în sus și în jos respinge, ține în repaos deasupra sa, o cupă*

de cupru, chiar dacă în aceasta se introduce o bucată de fier; în timp ce fierul singur e mereu atras de magnet”.

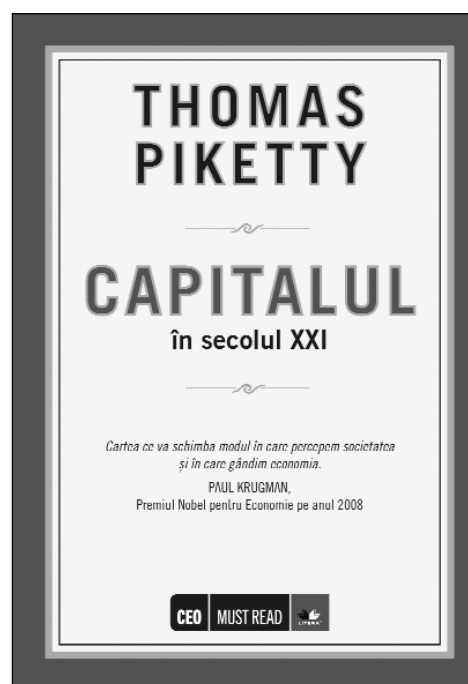
Ambele definiții descriu un experiment – o lege – cu referire la același fenomen, aceeași lege, cred; exprimarea lui Lucretius este mai completă, învederând forțele electromagnetice de atracție și de repulsie (prin tensiuni și curenți induși în cupa de cupru) și, astfel, prefigurând sustentația magnetică (vehiculele MAGLEV din a doua parte a secolului al XX-lea, cu perspective mari în secolul al XXI-lea).

Cât privește explicațiile asupra legii, și Faraday și Lucretius sunt departe de noțiunea complexă de „câmp electromagnetic”, dezvoltată spectaculos în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în secolul al XX-lea; și, totuși, acestea merită atenție și astăzi.

Thomas Piketty a publicat foarte recent o carte de economie, care este acum în dezbatere mondială, *Capitalul în secolul XXI*, deja tradusă în limba română, care descrie și „*două legi ale capitalismului*” intuite în anii 1930:

„*Capitalul/PIB = ponderea capitalului în PIB/rata de câștig la capital = rata de economisire/rata de creștere a PIB*”.

Piketty le spune „legi”, deși relațiile sunt doar aproximativ valabile, pe baza datelor economice în țări dezvoltate în ultimele trei secole, analizate comprehensiv în această carte importantă; în știință, legile, până acum, presupuneau relații matematice „precise”; sunt aceste enunțuri LEGI? Cred că merită să discutăm.

Conferința mondială de drept penal pentru mediu*

Acad. Cristian Hera

Vicepreședinte al Academiei Române

Organizarea la București a Conferinței mondiale cu tema „Protecția mediului prin dreptul penal”, reprezintă un eveniment științific remarcabil, atât prin actualitatea și importanța subiectului abordat, precum și prin dimensiunea participării internaționale.

Alegerea Institutului de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române (ICJ-AR), a altor structuri universitare și profesional-științifice din țara noastră în organizarea acestei Conferințe de către prestigioasa Asociație Internațională de Drept Penal (AIDP), constituie o recunoaștere a nivelului internațional atins de cercetarea științifică din România în domeniul dreptului în general și în special în cel al dreptului penal al mediului.

Remarc cu satisfacție că, prin numirea profesorului Mircea Dușu ca director al Institutului de Cercetări Juridice al Academiei Române, în ultima perioadă Institutul participă activ la amplul dialog științific internațional al juriștilor, inclusiv la cel privind promovarea și soluționarea prin drept a marilor probleme ale protecției mediului și ale dezvoltării durabile. Este suficient să invocăm, în acest context, participarea Institutului la organizarea unor importante reuniuni internaționale cu o asemenea tematică, la unele având onoarea de a reprezenta Academia Română: Cel de-al XXVI-lea Congres european de drept rural (București, 2011), cu tema „Agricultura și exigențele dezvoltării durabile”, Colocviul bienal al Asociației Internaționale de Dreptul Urbanismului (AIDRU) cu tema „Regenerarea urbană” (București, 2013), Zilele juridice franco-române, ediția a XVI-a, cu tema „Patrimoniul natural și cultural. Protecție și regim juridic” (București, 2013), Conferința

internațională a Asociației Europene de Dreptul Mediului cu tema „Justiția climatică. Provocări și perspective ale COP-21, Paris 2015” (La Rochelle, 2015) ș.a.

În același timp, participarea înaltelor oficialități românești ale domeniului la această manifestare, alături de reprezentanți ai societății civile, reflectă deopotrivă existența unei preocupări generale față de problematica ecologică.

Desigur, pentru Academia Română, ca for național de promovare a culturii și de dezvoltare a științelor, asemenea manifestări reprezintă, înainte de toate, un prilej de dialog, de schimb de idei și experiențe între reputați specialiști de pe toate continentele, precum și generare de concluzii și tematici noi, folosite deopotrivă pentru factorii de decizie și demers teoretic viitor.

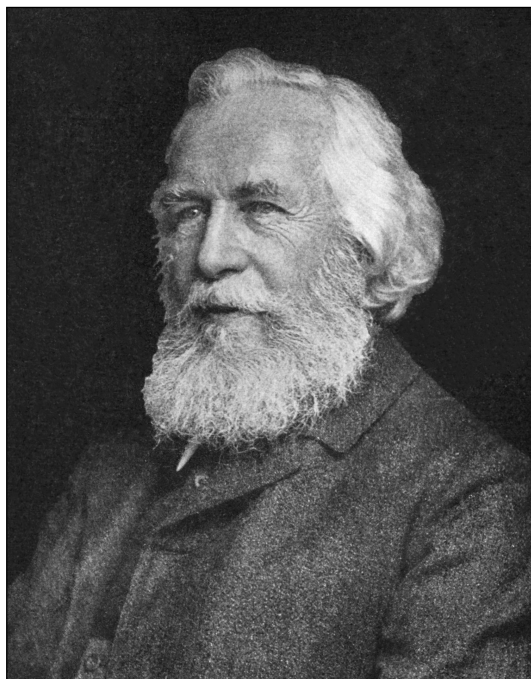
În etapa actuală, în care ecologia constituie o știință prioritară, protecția mediului a devenit o preocupare majoră, iar dreptul la mediu sănătos și echilibrat ecologic, unul fundamental, cu valoare socială de maximă importanță, rolul dreptului în ocrotirea și asigurarea unui mediu sănătos devine din ce în ce mai important.

Toate constituțiile statelor lumii, adoptate sau revizuite după 1972, cuprind dispoziții privind mediul, iar în plan internațional, numărul tratatelor multilaterale care cuprind dispoziții referitoare la mediu depășește 500 și al celor bilaterale se ridică la circa 900.

La nivelul Uniunii Europene, aproximativ 260 de directive ori regulamente vizează apa, aerul, deșeurile, substanțele periculoase ș.a., constituind capitolul cel mai consistent din legislația unional-europeană. Nu în ultimul rând, legislația românească de mediu cuprinde astăzi aproape 300 de

*Cuvânt de deschidere susținut la Conferința mondială de drept penal cu tema „Protecția mediului prin dreptul penal” (18 mai 2016, Aula Academiei Române)

acte normative (legi, ordonanțe de Guvern, ordine ministeriale ș.a.), devenind din ce în ce mai numeroasă și mai complexă, ceea ce presupune un efort științific major de analiză și evaluare, din perspectiva perfecționării și adaptării sale la specificul ecologic.

*Ernst Haeckel, inventatorul termenului
și al primei definiții a ecologiei*

În condițiile în care, în toate statele membre ale Uniunii Europene, inclusiv România, dreptul intern al mediului este în proporție de 75–80% de origine unional-europeană, în sensul că transpune reglementările Uniunii Europene, dreptul mediului constituie un important factor de europenizare și progres al oricărei societăți, inclusiv a celei românești.

În acest context, corecția comportamentelor anti-ecologice, promovarea valorilor etice și stimularea responsabilității individuale și colective, prin folosirea incriminărilor și sancțiunilor penale, reprezintă un capitol major al acțiunii de ocrotire a naturii.

Prin concluziile, indicatorii și parametrii pe care îi oferă reglementării legale, normele tehnice conferă conținut normelor juridice, iar știința ecologică se manifestă ca principal aliat al dreptului în preocuparea comună de protejare a mediului și salvării vieții pe Terra.

Problemele globale, precum protejarea biodiversității, combaterea deșertificării și degradării solurilor, ori lupta împotriva schimbărilor climatice, ridică la niveluri superioare alianța dintre soluțiile practice ale științelor tehnice, pe de o parte, și

reglementarea juridică, pe de alta; recentul Acord de la Paris privind clima reprezintă un exemplu elocvent.

Dar, dincolo de cooperarea în elaborarea normelor tehnice, există și cea dintre științele juridice și celelalte științe ale spectrului cunoașterii, deosebit de manifestă în planul dreptului mediului, la nivelul concluziilor teoretice fundamentale.

Într-adevăr, pe palierul esențelor, conexiunile devin din ce în ce mai importante, punându-se în discuție sinapsele unificatoare ale cunoașterii, în cazul de față, între juridic, social și natural.

La 150 de ani de la „inventarea” termenului și formularea primei definiții a ecologiei (E. Haeckel, 1866), aceasta a devenit știința predominantă a contemporaneității, cu implicații în mai toate domeniile cunoașterii și sectoarele acțiunii practice. Născută ca o simplă ramură a biologiei, nimeni nu-i prevestea, la începuturi, și un mare viitor social, mergând până la a marca major o epocă a istoriei umanității și chiar viitorul său.

Referitor la domeniul dreptului, „amprenta ecologică” este din ce în ce mai diversă și mai profundă, recunoscându-se deja un drept fundamental al omului la un mediu sănătos și echilibrat ecologic, un drept al mediului ca ramură a sistemului juridic și disciplină științifică – de studiu și cercetare –, cu domenii speciale, precum dreptul apei, dreptul penal al mediului sau dreptul climatei. „Înfrățirea” dreptului cu științele așa-zise „dure”, mai ales în acest câmp de manifestare, a mers până la a se vorbi de existența unui adevărat „scientoius”, un drept în care haina juridică îmbracă un conținut tehnico-științific.

Remarc cu satisfacție că „școala românească” de profil se afirmă, din ce în ce mai viguros în asemenea noi domenii ale cunoașterii, chiar cu contribuții de pionierat. Organizarea la București a acestei reuniuni internaționale, de o atare anvergură și cu o asemenea tematică, constituie o dovadă a acestui fapt. Totodată, și inițiativa profesorului Mircea Duțu, directorul Institutului de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”, de a propune consacrarea, în cadrul sistemului dreptului fundamental la mediu – alături de dreptul la un mediu sănătos și echilibrat ecologic, accesul la apă potabilă sau dreptul la aer de calitate – a unui nou drept uman – dreptul la o climă propice, care să permită adaptarea societăților la schimbările climatice –, apreciată deja în rândul specialiștilor, confirmă o atare constatare.

În acest nou dialog al științelor, experiențelor novatoare și soluțiilor de viitor, Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române joacă, și de această dată, un rol de pionierat, ca autorizat purtător de cuvânt al științei și culturii românești în domeniu. S-a evocat, pe drept cuvânt, printre alte contribuții românești majore la dezvoltarea științei dreptului penal internațional și la activitatea Asociației Internaționale de Drept Penal, opera profesorului Vespasian V. Pella, membru corespondent al Academiei Române. Continuându-i preocupările și valorificând peste șase decenii de cercetare fundamentală în domeniul dreptului, dovădind, totodată, o racordare permanentă la prioritățile realității, Institutul nostru se afirmă și în plan internațional ca un promotor redutabil al noului, reprezentant de valoare al științei juridice românești.

Este util să invocăm, în acest context, prezența reprezentanților săi într-o serie de asociații profesionale, precum Academia Internațională de Drept Comparat, Asociația Internațională de Dreptul Urbanismului (AIDRU), Comitetul European de Drept Rural (CEDR), Asociația Europeană de Drept al Mediului ș.a., sau acordurile de cooperare științifică încheiate cu o serie de structuri de cercetare internaționale.

Conferința mondială consacrată protecției mediului prin dreptul penal, organizată la București, reprezintă un punct remarcabil al acestor preocupări, fiind una dintre manifestările științifice importante pe teme juridice organizate în România.

Programul manifestării denotă o abordare complexă, multidimensională, prin teme generale, cum sunt starea mediului și provocările sistemului juridic, în vederea asigurării protecției sale, limitele și mizele dreptului penal în privința infracțiunilor de mediu, stabilirea normelor și mecanismelor de control, prezentarea sistemelor regionale de protecție penală a mediului, răspunderea statelor și a corporațiilor sau aspectele de ordin procedural.

Este de remarcat faptul că reuniunea se constituie într-un for mondial de dialog între reprezentanți ai marilor Școli de drept și de ecologie, din lume: nord-americană, sud-americană, europeană, asiatică, africană, ceea ce permite o sinteză extraordinară a punctelor de vedere teoretice și a experiențelor legislative, relevantă la nivel mondial.

Faptul că reprezentanților români, în frunte cu cei ai Institutului, li s-au încredințat spre tratare și prezentare subiecte – precum introducerea tematică generală a conferinței, infracțiunile de mediu în

Uniunea Europeană în contextul armonizării legislației statelor membre, ori rolul comunității științifice și al societății civile în dezvoltarea cadrului juridic penal de protecție a mediului – reflectă considerația și aprecierea de care aceștia se bucură în lumea științifică internațională.

Sunt încredințat că, și pe această cale, ancorându-se ferm în strălucitele sale tradiții, știința juridică românească și-a regăsit, deja, drumul său propriu de afirmare în cadrul dreptului european și mondial, pe care îl va urma neabătut și cu rezultate reprezentative.

Cu aceste gânduri și speranțe, în numele Academiei Române, al meu personal, în calitate de vicepreședinte coordonator al Secției de științe economice, juridice și sociologie urez succes deplin lucrărilor Conferinței mondiale de drept penal, cu convingerea că, prin rezultatele sale, aceasta va marca un moment important în dezvoltarea cooperării științifice juridice și a dreptului penal al mediului.

*Conferința ONU privind schimbările climatice
„Paris Climat 2015”*

Academia Militans

Acad. Alexandru Zub

Nici o instituție de cultură cât de cât importantă nu poate fi imaginată static, după cum nici istoria, în ansamblu, nu se poate închipui ca atare. Însă „*instituțiile care au un lung trecut sunt expuse din când în când la un îndoit pericol: a nu fi bine înțelese de opinia publică și, ceea ce este poate mai îngrijorător, a pierde ele însele sentimentul eficaș de ce trebuie să facă, pentru a se adapta la rosturi și la scopuri noi, izvorâte din situații politice, sociale și morale noi*”¹.

Este remarcă pe care Dimitrie Gusti a ținut să o facă, în 1923, cu ocazia recepției sale la Academia Română.

În adevăr, așezămintele cu rang simbolic au darul de a stârni, mai mult decât altele, interesul lumii din jur. Motivele pot să difere, după timp și împrejurări, dacă nu chiar și de la un ins la altul, însă rezultatul e oarecum egal. El se originează în curiozitate (științifică sau de altă natură), spirit emulativ, aspirație, invidie etc.

Este cazul Academiei Române, care în ultimii ani, mai precis, după restructurarea ei (1990), a fost supusă adesea la evaluări tot așa de malițioase pe cât de superficiale și grăbite. Un mic popas în istoria ei de aproape un secol și jumătate n-ar fi poate lipsit de interes pentru cine vrea să cunoască *sine ira et studio* spiritul ce a însuflețit corpul academic într-un moment sau altul.

De la început, Academia Română (numită în prima etapă „societate academică”) a trebuit să împace funcția de consacrare simbolică a unor figuri reprezentative pentru istorie, literatură, știință, cu nevoia de a stimula creația în aceste domenii, adică elaborarea de lucrări fundamentale despre limba și istoria națională, în primul rând.

Dacă, în ansamblu, asupra acestui punct n-au existat disensiuni semnificative, în privința realizării practice corpul academic a manifestat atitudini diverse, provocând nu o dată convulsii cu ecouri nedorite pe tărâm social.

Se știe că geneza Academiei Române, în forma amintită, a fost opera unui guvern provizoriu (Loco-

tenența domnească din 1866), iar renașterea ei, sub numele de azi, girată tot de un asemenea guvern, la 5 ianuarie 1990. E o simetrie cu tâlc, din care se poate desprinde oarecum sugestia că destinul instituției în cauză a fost mereu și intim legat de viața social-politică. Un studiu serios pe această temă, deși atât de util, nu s-a făcut încă. I se pot întrezări totuși liniile de forță, degajabile din analiza diverselor domenii, ca și din interferența lor continuă.

Am avut ocazia să mă refer la unele aspecte din istoria corpului academic, în legătură cu evoluția istoriei ca disciplină sau chiar cu biografia unora dintre slujitorii acesteia. M. Kogălniceanu, A.D. Xenopol, N. Iorga, V. Pârvan, repere inconfundabile ale domeniului, dar și ale Academiei, m-au ajutat să înțeleg anume că raportul dintre domeniile componente și reprezentanții acestora a fost mereu delicat și precar.

Nu e poate abuzivă reamintirea lor, fie și numai schematic, în acest cadru. Mai întâi, trebuie spus că geneza însăși a instituției, după multe căutări și tentative neizbutite, stă sub semnul unei crize cu implicații ample. Aparent, se încheiase o etapă de tranziție,

Nicolae Iorga la o ședință a Academiei Române

simbolizată de domnia lui A.I. Cuza, iar semne concrete de consolidare a noilor așezăminte existau peste tot în spațiul românesc extracarpatic. Încă o instituție menită a stimula preocupările relative la limba, cultura și istoria națională, iar prin aceasta, cunoașterea de sine la nivel comunitar, se vădea necesară. Ea a și fost întemeiată prin decretul Locotenenței domnești de la 1 aprilie 1866, sub numele de „Societate Literară”, iar peste trei săptămâni erau numiți primii săi membri, cei (14) din afara statului român. Membrii munteni (patru) și moldoveni (trei) s-au adăugat abia la 2 iunie 1867, iar inaugurarea solemnă s-a făcut la 1 august același an, cu un entuziasm caracteristic pentru spiritul timpului.

Creată de oameni, într-un spirit care nu putea fi decât al epocii, Academia nu a satisfăcut nicicând și nicăieri așteptările tuturor. Chiar și acolo unde o anume tradiție a impus reguli mai severe de consacrare, s-au ivit numaidecât nemulțumiri și contestații, în numele unor evaluări mai mult sau mai puțin subiective, dincolo de care se puteau lesne întrezări vanități nesatisfăcute. Asemenea cazuri, la nivelul continentului nostru, se numără cu sutele. Cum era să facă excepție Academia Română?

Însăși ideea de bază din care ea s-a născut făcea imposibilă o selecție riguroasă, dat fiind că trebuia să încorporeze cărturari din toate provinciile românești, ca și din diasporă, zone cu evoluții specifice,

situate la diverse nivele de dezvoltare. Un proiect din 1860, preconiza consensual o „*academie compusă din bărbați competenți, erudiți, atât din științele pozitive, cât și din cele abstracte, aleși după valoarea operelor, cu misiunea de a sprijini «cultura limbii» și «studiul istoriei naționale»*”².

Un acord deplin între principiul reprezentării fiecărei zone locuite de români și competența în domeniile de prim interes (limbă, istorie) era greu, dacă nu imposibil, de obținut atunci. E destul să privim lista primilor membri, numiți prin decret în 1866, și a celor adăugați după un an, spre a ne convinge că inițiatorii noului așezământ se aflau într-o reală dificultate. Puțini dintre ei ar fi putut realmente contribui la realizarea programului. Unii au și demisionat, de altfel, C.A. Rosetti declarând chiar că îi lipseau „*variatele și specialele cunoștințe ce trebuie să aibă cel care, ca membru al acestei societăți, are să puie temelie unei limbi*”³.

Este de mirare că un asemenea scrupul de competență s-a putut manifesta totuși, atunci când veleitatea afirmării de sine era atât de puternică.

Nu se cunosc motivele celorlalți demisionari (Ambrosiu Dimitrovici, înlocuit cu I.G. Sbiera; C. Stamati, cu Ștefan Gonata), însă nici succesorii nu vedeau mai multă competență, judecând după ceea ce știm astăzi despre ei. Măsura judecății diferă de la o epocă la alta și e cu totul greșit să-i evaluăm

pe membrii fondatori după criterii ce nu s-au impus decât mai târziu. Asanarea s-a făcut încet, pe măsură ce corpul academic s-a înnoit prin alegeri de noi membri, în cadrul strict limitat al statutului.

Ridicarea Societății Academice la rangul de „institut național”, în 1879, sub numele pe care îl poartă până azi, a impus mai multă atenție cu privire la reprezentativitatea corpului respectiv și la putința acestuia de a stimula energiile creatoare. Dicționarul limbii și istoria națională rămăneau marile deziderate ale Academiei Române. Ambele au produs nu numai gesturi de înaltă convergență intelectuală, ci și dispute, dușmăanii, controverse, până la un punct firești, care aveau să tulbure imaginea instituției în lumea din jur. Criticile au venit adesea chiar dinăuntru, nu o dată în forme excesive. În numele unei alte generații, de pildă B.P. Hasdeu și N. Iorga, au rostit critici destul de severe, ultimul fiind considerat, în anii săi tineri, timp de peste un deceniu, ca inamic redutabil al instituției, în ciuda faptului că la numai 26 de ani a fost ales membru corespondent și era o mare figură a culturii noastre. E destul să ne amintim de articolele semnate în *Indépendance Roumaine* și reunite apoi sub copertă (*Opinions sincères*, 1898; *Opinions perniciouses*, 1899), articole în care Iorga se manifesta ireverențios și la adresa Academiei, pusă alături de alte instituții criticabile: muzee, universități, atenee, biblioteci etc.⁴

Dimitrie A. Sturdza era învinuit că făcea din înaltul așezământ de cultură o „sucursală” a clubului liberal, cu membri care nu scriseseră nimic sau nu mai scriau din cauza vârstei și oboselii. Cu toate astea, acel așezământ îi sprijinise proiectele și îl primise în rândurile ei la o etate când alții își mai continuă studiile.

Ceea ce se credea a fi o luptă între „bătrâni și tineri”, era mai mult o chestiune de temperament și de acțiune a unui grup bine conturat la Universitatea din capitală și deja influent la Academie. Colegii de la secția istorică se detașau de „*purtarea necuviincioasă a d-lui membru corespondent*”⁵, însă i-au ascultat totuși noile comunicări și aveau să-l titlarizeze mai apoi, fie și oarecum *à contre coeur*.

Rostindu-și discursul de recepție, N. Iorga sublinia dubla finalitate a Academiei: una de instituție menită a spori „*știința neamului nostru*”; alta de „*a îndemna, judeca și răsplăti silințele culturale*”. De unde concluzia că unitatea activității depuse trebuie să rezulte din „*caracterul nestrămutat al scopului ei*”⁶.

Simpatia publică i se părea pendinte de înțelegeră acestui dublu rol, dar și de spiritul colegial, fra-

tern și obiectiv pus la lucru în activitățile întreprinse. Mai mult, Academia trebuia să fie un exemplu de solidaritate a generațiilor, de luptă pentru adevăr și devotament față de valorile capabile să-i înalțe pe oameni. În plus, ea trebuie să inculce modestie, fiindcă „*orice spirit omenesc are lipsurile sale și ajunge un punct de vedere nou, o informație neașteptată pentru a spulbera o întreagă interpretare și a reduce la nimic cea mai ispititoare ipoteză. Cel care a distrus n-are totdeauna același merit cu acela care a clădit. Și în aceste lucruri timpul ne leagă în curgerea lui peste dezbinările noastre trecătoare, și tot ce a făcut un rând de muncitori se răspândește asupra tuturor*”⁷.

Venit de la N. Iorga, omul care pusese în cauză Academia ani de-a rândul, un asemenea apel la solidaritate în numele cunoașterii de sine și al demnității neamului nu putea decât să bucure savantul corp. Viziunea era generoasă și invita la un dialog benefic sub unghi cognitiv și uman. Partea fiecăruia se cerea judecată în funcție de „momentul cultural”. Critica se cuvenea prelungită, în construcție, oricât de modestă. Numai aceasta poate motiva impulsul negator ce a premers-o și numai edificând, la rândul său, pe ruinele abia dezvelite, istoricul își justifică acțiunea de „ecarisaj” la care se pretase.

„Rostul academiilor”, avea să observe mai târziu același istoric, întâmpinându-l pe V. Pârvan, „*e ca în cultivarea științei să apropie pe bătrâni de tineri*”, dincolo de „amintirile luptelor ce au purtat”, de „controversele” și „amărăciunile” produse. Academia, în această viziune, trebuia să devină un „*templum serenum*, în care patimile se pierd”, generații de cărturari își dau întâlnire pe teren cognitiv, „*bătrânețea se face mai puțin timidă și tinerețea mai puțin năvălitoare*”⁸.

Desigur, un asemenea templu Academia n-a putut fi nicăieri și nicicând, însă a tins să devină, iar această propensiune merită a fi subliniată. Nota ei militantă a cunoscut, după războiul întregirii, accente noi, pe care alți slujitori ai culturii au ținut să le fixeze. În acest sens s-au rostit, între alții, S. Mehedinți, Al. Lapedatu, M. Sadoveanu, L. Blaga, L. Rebreanu⁹, iar P.P. Negulescu a teoretizat, în cadru solemn, „*conflictul generațiilor și factorii progresului*”¹⁰.

La capătul unui lung excurs, filosoful recipiendar a ținut să observe că „*antagonismul dintre tineri și bătrâni e lipsit de orice justificare, fiindcă nescotește cu totul raportul natural dintre sensibilitate și inteligență, ca factori ai progresului*”¹¹.

Dimpotrivă, conchidea vorbitorul, colaborarea dintre generații se recomandă ca o atitudine benefică în orice domeniu.

Academia e un spațiu ideal, sub acest unghi, deoarece ea comportă un caracter dinamic și implică un program național, după cum remarcă, în 1923, Dimitrie Gusti, ocupându-se de „ființa și menirea” ei¹².

Sociologul sesiza deopotrivă dinamismul și elasticitatea Academiei Române, însușiri pe seama cărora voia să așeze încă un efort de înnoire, în sensul unei deschideri și mai mari, ca răspuns la sfidările timpului. *„În mișcarea de reformă a Academiei, sublinia Gusti, nu poate fi vorba de formule invariabile și definitive, turnate în dispoziții statutare, căci ce este viu și viabil nu poate fi prins în formule și definit, având soarta creației spontane și totdeauna în ascensiune. Ceea ce interesează, conchidea el, este numai spiritul care va însufleși această reformă și metodele pe care le va indica”*¹³.

În tot cazul, Academia nu se putea reduce la statutul unui „sindicat de vanități satisfăcute”, loc de „contemplație senină pentru o elită aleasă de un restrâns centru de selecție, deasupra căreia trece fără să o atingă zgomotul vieții”¹⁴.

Ca și alte instituții analoage, Academia Română a cunoscut un proces cvasi-continuu de înnoire. Unele momente au fost însă mai acute, de exemplu cel din 1923, când era pe punctul să producă o regretabilă sciziune¹⁵.

Începea să se pună accent, acum, pe misiunea de organizare a creației științifice colective, iar în acest cadru ea trebuia să devină tot mai mult o „academia militans”, creatoare în sens „monumental”, deschisă la provocările realului și capabilă să dea răspunsuri adecvate¹⁶.

Eforturile novatoare de după Întâiul Război Mondial n-au rămas fără consecințe, în planul creației propriu-zise, ca și relativ la expresia publică. Ele aveau să fie resuscitate semnificativ peste încă un deceniu, moment care înseamnă maxima expansiune și cel mai înalt prestigiu al Academiei Române. Programul formulat de D. Gusti, pe baza unor sugestii mai vechi și într-un spirit ce avea să ducă la o „știință a națiunii”, și-a vădit din plin fecunditatea, câtă vreme el a putut fi pus în aplicare.

Din păcate, războiul ce a urmat și dictatura comunistă au făcut ca roadele schimbării să nu poată fi culese decât în mică măsură. Academia Română a devenit, la 9 iunie 1948, o instituție de stat, la discreția factorului politic și cu un program fidel noului regim. Procesul de sovietizare a țării și proletcultismul au produs efecte dramatice și în sfera academică. Primenirile de personal și modificările statutare din 1965 n-au putut pune capăt fenomenului de erodare a instituției, fenomen stopat numai după abolirea regimului însuși, prin decretul din 1990.

Dimitrie Gusti ținând o cuvântare

Două momente, decisive pentru destinul instituției, formează o simetrie demnă de subliniat. În 1948, regimul comunist abolea Academia Română, înlocuind-o cu Academia Republicii Populare Române. Puțini membri din vechea „gardă” au fost preluați în noua formulă. Se voia, anume, „*eliminarea influențelor culturii burgheze, pentru a crea noul tip al intelectualului*”, inspirat de marxism-leninism și având drept „far luminos” exemplul oferit de Uniunea Sovietică¹⁷.

La secțiunea Științe istorice, filosofie și economico-juridice, se evocau chiar „*genialele lucrări ale tovarășului Stalin*”, devenite sacrosancte mai ales pentru științele sociale. Se consemnau, în acest spirit, „*cuceririle*” din domeniul arheologiei, în care se puneau mari speranțe, fiind vorba de un domeniu ce furniza argumente „materiale”. La fel erau considerate documentele medievale, tipărite într-o serie menită să evidențieze „*lupta de veacuri a poporului nostru împotriva exploatării și pentru eliberarea națională*”¹⁸.

Limbajul se va atenua pe parcurs, în funcție de climatul politic, dar ținta rămânea aceeași, vizând eliminarea „*manifestărilor idealiste, obiectiviste și cosmopolite*”, ceea ce însemna „*vigilență ideologică*” în toate domeniile¹⁹.

Lupta pentru pace, contra „*ațățătorilor la un nou război*” și a exploatării omului de către om intra în discursul curent al puterii, fie acesta și de rost academic.

Împlinirea unui secol de existență a permis, în afara obișnuitei solemnități aniversative, tipărirea unui volum sintetic, pentru uzul lumii străine, conceperea unui studiu monografic, menit a pune în lumină multiple aspecte ale istoriei sale, proiect la originea căruia se afla Andrei Oțetea²⁰.

Studiul amintit a rămas totuși în faza de crochiu²¹, din care s-au alimentat apoi alte inițiative de caracter sintetic²².

Eforturile ameliorative n-au lipsit nici în momentele cele mai grele, al căror studiu sistematic, obiectiv, rămâne de făcut. Academia și-a păstrat vocația militantă, numai că sensul militantismului s-a schimbat în acele momente, alterând istoria însăși a instituției. Sintagma folosită de D. Gusti pentru a-i fixa rostul, *Academia militans*, merită a fi urmărită, cu toate nuanțele aduse de timp și de împrejurări, ca o constantă demnă de interes.

Tentația, semnalată curând după renovarea Academiei, de a subordona dimensiunea militantă unor calcule politicianiste²³, e reală și ar trebui să fie pusă mereu sub supraveghere.

Programele de lucru și inițiativele de alt ordin pe care Academia Română le desfășoară de la un timp, mai ales în ultimii ani, constituie probe evidente ale unei redresări cu efecte benefice și de durată pentru cultura română²⁴. Ele merită din plin a fi cunoscute și de marele public.

Text preluat din „Dacia literară”, XVI, s.n., nr. 59, 2/martie 2005, pp. 1–4; „Academica”, XV, 27 (174), aprilie 2005, pp. 16–18.

Note

¹ *Discursuri de recepție la Academia Română*, ed. Octav Păun, Antoaneta Tănăsescu, București, 1980, pp. 178–179 (infra: *DRAR*).

² Dorina N. Rusu, *Istoria Academiei Române. Repere cronologice*, București, 1992, p. 17.

³ *Ibidem*, p. 19.

⁴ Cf. Barbu Theodorescu, *Nicolae Iorga*, București, 1968, pp. 148–149.

⁵ *Ibidem*, p. 150.

⁶ *DRAR*, p. 58.

⁷ *Ibidem*, p. 59.

⁸ *Ibidem*, pp. 111–112.

⁹ *Ibidem*, pp. 129–141, 161–178, 250–264, 282–294.

¹⁰ *Ibidem*, pp. 295–316.

¹¹ *Ibidem*, p. 314.

¹² *Ibidem*, pp. 178–196.

¹³ *Ibidem*, p. 179.

¹⁴ *Ibidem*, p. 180.

¹⁵ Al. Zub, *Istorie și istorici în România interbelică*, ediția a II-a, Iași, 2003, pp. 133–140.

¹⁶ *DRAR*, p. 185, 188.

¹⁷ Tr. Săvulescu, *Baza și orientarea ideologică a Academiei RPR*, București, (1952), p. 3.

¹⁸ *Ibidem*, p. 70.

¹⁹ *Ibidem*, pp. 72, 115.

²⁰ *Académie de la République Socialiste de Roumanie (1866–1966)*, par Andrei Oțetea, Dan Berindei, Ion Goliat, București, 1966.

²¹ P. Popescu-Gogan, *Istoria Academiei Române. Tematică – program*, București, 1973.

²² Șt. Pascu, *Istoricul Academiei Române*, București, 1991; Dorina Rusu, *op. cit.*, etc.

²³ M. Drăgănescu, *Puterea intelectuală*, în „Caiete critice”, 1/1990, p. 53.

²⁴ Grupajul tematic despre *Cercetarea științifică în Academia Română*, semnat de Eugen Simion, Viorel Barbu, Bogdan Simionescu, Angela Botez, în „Academica”, XIV, 29, august 2004, pp. 3–23; Eugen Simion, *Academia Română, simbol al spiritualității românești*, *ibidem*, XV, 33, decembrie 2004, pp. 3–4.

La aniversarea a 150 de ani ai Academiei Române

Mihail Voicu

*Membru corespondent al Academiei Române
Președintele Filialei Iași a Academiei Române*

La 4 aprilie 2016, am sărbătorit 150 de ani de la înființarea Academiei Române. Cu acest prilej jubiliar, Academia Română – Filiala Iași a organizat o serie de manifestări științifice dedicate acestei aniversări.

Prezentăm, în cele ce urmează, câteva date despre manifestările organizate, sau ce urmează a fi organizate, de Filiala Iași a Academiei Române și institutele din subordine:

Academia Română – Filiala Iași

- Conferința *Istorie și discurs identitar la Academia Română* – susținută de acad. Alexandru Zub.
- Expoziție tematică *150 de ani de la înființarea Academiei Române*.

Prelegerile Academiei:

- Conferința *Valori naționale în literatura română* – susținută de acad. Nicolae Breban.
- Conferința *Întemeierea culturii românești și ascensiunea ei europeană* – susținută de prof. univ. dr. Dan Zamfirescu.
- Conferința *Sfârșitul umanioarelor? De ce mai avem nevoie de educație umanistă în universități* – susținută de prof. dr. Mircea Dumitru, membru corespondent al Academiei Române.
- Conferința *Educația și formarea resurselor umane în viziunea Academiei Române – proiect strategic* – susținută de prof. dr. Ioan Dumitrache, membru corespondent al Academiei Române.

Institutul de Filologie Română

„A. Philippide”:

- Masa rotundă *Valorificarea culturii tradiționale din Moldova sub patronajul Academiei Române*.

- Masa rotundă *Istoria literară la Iași sub auspiciile Academiei Române*.
- Simpozion național *Repere în filologia academică ieșeană*.
- Simpozionul aniversar *Limba română scrisă și vorbită în contextul noilor tehnologii informatice. Realizări și perspective*.
- Workshop-ul *Lexicografia academică românească. Provocările informatizării*.
- Al III-lea Simpozion național *Toponimia între istorie, geografie și lingvistică*.
- Simpozionul național *Memorialistica românească: între documentul istoric și obiectul estetic*, ediția a II-a.
- Atelier etno-didactic, cu titlul *Cum și de ce poate fi predat folclorul*, ediția a II-a.

Institutul de Cercetări Economice și Sociale „Gheorghe Zane“

- *Teoria politică între idealism și realism.*
- *Tradiție și continuitate în cooperarea științifică interacademică dintre România și Republica Moldova.*

- *Repere în peisajul juridic românesc post-revoluționar.*

- *Rolul reprezentărilor mentale în dezvoltarea personalității.*

Institutul de Informatică Teoretică

- *Workshop-ul Analiza imaginilor și secvențelor video: Teorie și aplicații.*

- *Workshop-ul Limba română scrisă și vorbită în contextul noilor tehnologii informatice – realizări și perspective.*

Institutul de Istorie „A.D. Xenopol“

- *Simpozionul Clasic și modern în studiul istoriei.*

Institutul de Arheologie

- *Arheologia ieșeană contemporană între regionalizare, deschidere națională și perspectivă europeană.*

Institutul de Matematică „Octav Mayer“

- *Sesiune de comunicări științifice.*

Centrul de Cercetări pentru Oenologie

- *Masa rotundă Noutăți în știința și practica oenologică*

- *Ziua porților deschise a Centrului de Cercetări pentru Oenologie.*

- *Lansare de carte *Treatise of Oenochemistry*.*

Centrul de Istorie și Civilizație Europeană

- *Românii înstrăinați din perioada postbelică.*

Centrul de Cercetări Biomedicale

- *Sesiunea de comunicări *Abordări integrative în neuroștiințele actuale*.*

Secția de Antropologie

- *Masa rotundă *Antropologia ieșeană între moștenirea științifică și provocările viitorului*.*

Colectivul de Geografie

- *Lansare de carte în cadrul Bibliotecii Academiei Române.*

- *Sesiune științifică omagială dedicată aniversării a 150 de ani de la înființarea Academiei Române, Ziua ușilor deschise.*

- *Simpozionul internațional *Factori și Procese Pedogenetice din Zona Temperată* (ediția a XXII-a) cu tematica *Știința solului și arheologia: metode de cercetare și perspective*.*

- *Simpozionul Anual de Geografie în cadrul Zilelor Academice Iașene 2016.*

Biblioteca Filialei

- *Ziua bibliotecarului.*

*Biblioteca Filialei Iași a Academiei Române
Sala de lectură*

Institutul de Informatică Teoretică al Academiei Române

*Vasile Apopei**

Institutul de Informatică Teoretică a organizat în ziua de 24 martie 2016 două simpozioane dedicate aniversării a 150 de ani de la înființarea Academiei Române și a 25 de ani de la înființarea Secției de știința și tehnologia informației, *Limba română scrisă și vorbită în contextul noilor tehnologii informatice – realizări și perspective* și *Analiza imaginilor și secvențelor video. Teorie și aplicații*.

În deschiderea festivă comună au luat cuvântul: prof. Mihail Voicu, membru corespondent al Academiei Române, președintele Filialei Iași a Academiei Române, acad. Dan Tufiș, directorul Institutului de Cercetări pentru Inteligență Artificială „Mihai Drăgănescu” al Academiei Române, membru în Biroul Secției de știința și tehnologia informației, prof. Svetlana Cojocaru, directorul Institutului de Matematică și Informatică al Academiei de Științe a Moldovei, prof. Anatoli Sidorenko, directorul Institutului de Nanotehnologii al Academiei de Științe a Moldovei, conf. Adrian Iftene, decanul Facultății de Informatică a Universității „Al. I. Cuza” Iași, profesorul Mircea Vaida, din partea Facultății de Electronică și Telecomunicații a Universității Tehnice din Cluj-Napoca, prof. Corneliu Lazăr, decanul Facultății de Automatică și Calculatoare a Universității Tehnice „Gheorghe Asachi” din Iași și Gabriela Haja cercetător științific I, secretarul științific al Institutului de Filologie Română „A. Philippide” al Academiei Române, Filiala Iași.

La cele două simpozioane au participat cu lucrări cercetători de la institutele Academiei Române și ale Academiei de Științe din Republica Moldova, precum și cercetători și profesori de la Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Universitatea Politehnică București, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca și Universitatea Transilvania din Brașov.

În cadrul simpozionului *Limba română scrisă și vorbită în contextul noilor tehnologii informatice* –

Acad. Dan Tufiș

realizări și perspective au fost prezentate lucrări din domeniile: formalisme de lingvistică computațională aplicate la limba română; metode și instrumente de prelucrare a limbii române; corpusuri de limbă română scrisă și vorbită; analiza și modelarea fenomenelor prozodice; analiza limbii române scrise și vorbite în rețele de socializare; analiza exprimării emoțiilor în limba română vorbită; dialectologie și cartografie lingvistică.

La simpozionul *Analiza imaginilor și secvențelor video. Teorie și Aplicații* au fost prezentate lucrări din domeniile: metode de inteligență artificială folosite în procesarea imaginilor; modele matematice folosite în filtrarea și restaurarea imaginilor; sisteme *servoing* vizuale pentru controlul roboților; procesarea imaginilor biomedicale; analiza de imagine și secvențe video pentru aplicații de securitate.

Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Academiei Române

Bogdan Crețu*

Institutul de Filologie Română „A. Philippide” a patronat o serie de manifestări sub semnul sărbătoririi celor 150 de ani de la înființarea Academiei Române. Au fost organizate simpozioane, mese rotunde, *workshop*-uri etc. în care au fost prezentate rezultate ale cercetărilor desfășurate în toate departamentele din Institut, dar și în alte instituții din țară și din străinătate. Astfel, în luna martie, s-au derulat o serie de manifestări științifice, ca de exemplu Masa rotundă *Valorificarea culturii tradiționale din Moldova sub patronajul Academiei Române*, organizată de Institutul de Filologie Română „A. Philippide” (10 martie 2016) la sediul Academiei Române, Filiala Iași. Evenimentul s-a bucurat de prezența unor cercetători specializați în domeniu și cadre didactice din mediul universitar din Iași, Cluj-Napoca, Baia Mare și Chișinău.

La 11 martie 2016, tot la sediul Filialei Iași a Academiei Române, a avut loc Masa rotundă *Istoria literară ieșeană sub auspiciile Academiei Române*, organizată de Departamentul de istorie literară al Institutului de Filologie Română „A. Philippide”, în colaborare cu Asociația Culturală „A. Philippide”. Lucrările prezentate au fost legate de următoarele subiecte: *Personalitatea lui Constantin Ciopraga (1916–2009), membru onorific al Academiei Române; Personalitatea lui N.A. Ursu (1926–2016), membru corespondent al Academiei Române; Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900; Dicționarul general al literaturii române*. Evenimentul științific s-a bucurat de prezența unor specialiști în domeniu și cadre didactice din mediul universitar.

Simpozionul aniversar *Limba română scrisă și vorbită în contextul noilor tehnologii informatice. Realizări și perspective*, dedicat celebrării a 150 de ani de la înființarea Academiei Române și a 25 de ani de la înființarea Secției de știința și tehnologia informației, desfășurat la 24 martie 2016, la sediul

Filialei Iași a fost organizat de Institutul de Informatică Teoretică și de Institutul de Filologie Română „A. Philippide” ale Academiei Române, Filiala Iași. Lucrările prezentate în cadrul simpozionului s-au înscris în câteva arii tematice: corpusuri de limbă română scrisă și vorbită; lingvistică computațională; prozodie și analiza emoțiilor transmise prin voce; cartografie lingvistică; dialectologie. La lucrări au participat cercetători specializați în domeniu și cadre didactice din mediul universitar, din mai multe centre universitare și de cercetare din România și din Republica Moldova.

La 25 martie 2016, a avut loc Simpozionul național *Repere în filologia academică ieșeană*, organizat de Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, în colaborare cu Asociația Culturală „A. Philippide”.

Cu un caracter ocazional, comunicările prezentate la simpozion au avut ca subiecte activitatea specialiștilor lingviști, membri ai Academiei Române, precum și proiectele fundamentale ale Academiei Române la care au contribuit cercetătorii Institutului de Filologie Română „A. Philippide”, sau proiecte de interes filologic național finalizate ori în curs de derulare. La eveniment au participat specialiști, alături de cercetători și cadre didactice din Iași și din Cluj-Napoca.

În luna mai, s-au desfășurat în institut două manifestări științifice dedicate lingvisticii aplicate, devenite deja tradiționale.

La 13 mai, a avut loc la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” *workshop*-ul *Lexicografia academică românească. Provocările informatizării*, organizat de Departamentul de lexicologie-lexicografie al Institutului de Filologie Română „A. Philippide” și de Asociația Culturală „A. Philippide”. Ajunsă la a V-a ediție, manifestarea a avut ca principal obiectiv promovarea experienței în

*Conferențiar dr., director, Institutul de Filologie Română „A. Philippide” Iași

domeniul informatizării cercetării lexicografice românești, evidențierea problemelor întâmpinate și a soluțiilor descoperite și, mai ales, a reușitelor obținute de cercetătorii din institut sau de colegii din alte instituții din țară implicați în acest proces. La *workshop* au participat, direct sau *online*, specialiști ai universităților „Alexandru Ioan Cuza” și „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca.

La 26 mai 2016, Departamentul de toponimie al Institutului de Filologie Română „A. Philippide”, și Asociația Culturală „A. Philippide” au organizat al III-lea Simpozion național *Toponimia între istorie, geografie și lingvistică*, la care au participat cercetători de la institut și alți specialiști de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași și de la Institutul de Istorie „A.D. Xenopol”.

Luna iunie a fost dedicată, mai ales, memorialisticii. Astfel, la 9 iunie 2016, Institutul de Filologie Română „A. Philippide” și Asociația Culturală „A. Philippide” au organizat la sediul Filialei Academiei Române Simpozionul național *Memorialistica românească: între documentul istoric și obiectul estetic*, ediția a II-a.

Evenimentul științific s-a bucurat de un mare interes din partea specialiștilor; la manifestare au participat cadre didactice din mediul universitar și cercetători specializați în domeniu din București, Cluj-Napoca, Constanța, Bacău și Iași. Au fost susținute 20 de comunicări și a fost organizată o expoziție cu publicații ale participanților. Câteva perspective în abordarea tematicii simpozionului: tipuri de scrieri memorialistice românești în secolul al XIX-lea; tipuri de discurs în scrierile memorialistice; către o teorie a discursului memorialistic (memorie,

amintire, uitare, autoficțiune, mărturie, document); memorie și istorie; memorialistică și genealogie; memorialistica spațiilor concentraționare; memorie colectivă, patrimoniu cultural, locuri ale memoriei; memorii, jurnale, scrieri de călătorie – documente ale trecutului.

Fiecare participant a pus în evidență informații inedite dobândite în cursul cercetărilor proprii cu referire la aria vastă, dar nu suficient de cunoscută a memorialisticii românești.

Departamentul de etnologie a organizat, în perioada 23–24 iunie 2016, un Atelier etno-didactic, cu titlul *Cum și de ce poate fi predat folclorul*, ediția a II-a. La atelier au participat cadre didactice din mediul preuniversitar, universitar, cercetători științifici și organizatori de târguri și tabere meșteșugărești. Atelierul a urmărit deschiderea unei comunicări eficiente între cele patru medii participante (preuniversitar, universitar, cercetarea academică și instituțiile muzeale) pentru identificarea și remedierea problemelor de transmitere a culturii tradiționale către noua generație. Demersul se integrează în inițiativele internaționale și europene de salvagardare a spiritualetății populare.

Celebrarea celor 150 de ani de la înființarea Academiei Române reprezintă, astfel, un bun prilej pentru cercetătorii din Institutul de Filologie Română „A. Philippide” de a demonstra că lucrările și proiectele realizate în institutele care își desfășoară activitatea sub egida Academiei Române, precum și manifestările științifice organizate aici sunt reprezentative pentru cel mai înalt nivel al cercetării din țara noastră și sunt definatorii pentru scopul general al instituției academice: promovarea culturii române.

Institutul de Filologie Română „A. Philippide” Iași

65 de ani de activitate științifică și culturală în Banat

Acad. Păun Ion Otiman

La 1 aprilie 2016 s-au împlinit 150 de ani – un secol și jumătate – de la înființarea **Academiei Române**, cel mai înalt for de cultură și de știință și, totodată, printre primele instituții naționale create în România. Prima denumire adoptată pentru înalta instituție academică a fost **Societatea Literară Română**, având ca principală misiune, conform documentului de înființare:

- de a determina ortografia limbii române;
- de a elabora gramatica limbii române;
- de a începe și a realiza lucrarea dicționarului român.

La început, după concepția oamenilor de seamă care au fondat-o ca **instituție academică a tuturor românilor**, Societatea Literară Română a chemat, în rândurile sale, 21 de membri fondatori din toate provinciile românești:

- patru din Muntenia – Ion Heliade Rădulescu, Constantin A. Rosetti, Ioan C. Massim și August Treboniu Laurian;
- trei din Moldova – Vasile Alecsandri, Constantin Negruzzi și Vasile A. Urechia;
- trei din Basarabia – Alexandru Hasdeu, Constantin Stamati și Ioan Străjescu;
- doi din Bucovina – Alexandru Hurmuzaki și Ambrosiu Dimitrovici;
- doi din Macedonia – Ioan D. Caragiani și Dimitrie Cozacovici;
- trei din Transilvania – Timotei Cipariu, George Barițiu și Gavril Munteanu;
- doi din Maramureș – Iosif Hodoș și Alexandru Roman;
- doi din Banat – **Vincentiu Babeș** și **Andrei Mocioni**.

Ecourile înființării Societății Literare (Academice) Române au fost, pentru acel timp, imediate, multiple și excelente, îndeosebi, după cum remarcă academicianul Dan Berindei, peste munți, în Transilvania și, adăugăm noi, și în Banat, Bucovina, Basarabia și în sudul Dunării. Aprecieri, precum

„...faptă rară pentru literatura română”, „înființarea societății face onoare eternă atât ministerului cât și locotenenței române” („Gazeta Transilvaniei”, nr. 27 din 9/21 aprilie 1866) sau „mărează va fi acea zi în care reprezentanții națiunii împrăștiați de soartă în șapte țări se vor aduna laolaltă; sublim va fi acel minut când fratele din Pind strânge mâna cu fratele de la Criș”¹, au invadat gazetele timpului din toate provinciile populate de români.

Vincentiu Babeș și Andrei Mocioni – membri fondatori, din Banat, ai Academiei Române

Acum, după 150 de ani de la marele început de drum al academismului românesc, ne propunem să aducem în actualitate, în atenția colegilor și tuturor cititorilor interesați, activitatea culturală și politică remarcabilă a celor doi academicieni – fondatori, din Banat, ai Academiei Române – pentru emanciparea românilor din fostul Imperiu habsburgic, pentru coagularea mișcării naționale a românilor din Banat, Crișana și Transilvania în cadrul Partidului Național Român, pentru înființarea Mitropoliei Ortodoxe a Transilvaniei prin desprinderea Bisericii Ortodoxe Române de Patriarhia sârbă, pentru înființarea școlilor românești în majoritatea localităților ocupate de români și, mai presus de toate, pentru unirea Transilvaniei și Banatului cu România. De asemenea, activitatea parlamentară a lui **Vincentiu Babeș** sau cea din Senatul imperial de la Viena a lui **Andrei Mocioni**, precum și contribuția celor doi la conturarea și consolidarea publicisticii românești, limbii române și a caracterului național al populației majoritare din Banat, sunt contribuții demne de aprecierea noastră, a celor de azi, beneficiarii imensului travaliu depus de academicienii bănățeni, fie în Academia Română, fie în afara ei.

Academicienii fondatori din Banat – **Andrei Mocioni** și **Vincentiu Babeș** – legați profund unul de altul prin obiectivele politice și culturale comune și printr-o îndelungată prietenie, priviți, acum, peste timp, din punctul de vedere al vieții și operei lor, putem desprinde multe domenii comune de interferență și convergență, dar și unele puncte de neconcordanță generate de originea lor socială, de temperamentul lor atât de diferit.

Andrei Mocioni – descendent al ilustrei familii aristocrate macedo-române a Mocioneștilor, originară din vechiul și înfloritorul oraș cultural, industrial și comercial din Macedonia, Moscopole, în care a funcționat o bine-cunoscută Academie încă din secolul al XVIII-lea – s-a născut la 27 iunie 1812 la Budapesta, dar a copilărit pe domeniul familiei Mocioni de la Foeni, comitatul (județul) Torontal. În familie primește o profundă educație creștină, ortodoxă în spiritul tradițiilor și culturii macedo-române, intim atașat cauzei naționale românești. Încă de tânăr, după absolvirea Facultății de Drept a Universității din Budapesta, „*la insistențele fruntașilor români și îndeosebi a episcopului Andrei Șaguna*”, Andrei Mocioni acceptă înaltele demnități de comisar suprem districțional al Banatului și de senator în Senatul imperial de la Viena, ca reprezentant al românilor din Banat –

alături de episcopul Andrei Șaguna, reprezentantul românilor din Transilvania, și baronul Nicolae Apostol de Petrino, reprezentant al românilor din Bucovina – militând cu ardoare pentru o largă autonomie a provinciilor românești în cadrul Imperiului habsburgic, pe baza „*pricipiului egalității de drept național, politic, confesional și cultural*” pentru toate popoarele imperiului, pentru desprinderea Bisericii Ortodoxe Române de Patriarhia sârbă de la Carloviț și întemeierea Mitropoliei Transilvaniei, pentru învățământ de toate gradele în limba română. Dintre toate scrierile și pozițiile politice ale lui Andrei Mocioni, memorabile rămân *Manifestul către împăratul habsburgic pentru autonomia Banatului* și susținerea lucrării *Cauza limbilor și naționalităților din Austria*, scrisă de către prietenul și colegul său Vincentiu Babeș, dar sprijinită financiar de familia Mocioni pentru publicare.

Senatorul Andrei Mocioni organizează, la Timișoara, între 16 și 19 noiembrie 1860, adunarea națională a românilor, unde el, în calitate de lider de necontestat al românilor, prezintă documentul privind autonomia Banatului, în următorul conținut²:

„*1. Autonomie, adică o situație de neatârnnare a Banatului timișan și a Voivodinei față de Ungaria.*

*Casa Mocioni din Foeni, județul Timiș.
Medalion Andrei Mocioni*

2. Un teritor român, care să cuprindă pe cât e posibil pe toți Românii din Banat. Acest teritor, pentru a se evidenția caracterul național, să poarte denumirea de „Căpitanat român”.

3. Garantarea vieții naționale a poporului prin crearea de instituțiuni constituționale, întemeiate pe viața poporului.

4. Șeful politic al Căpitanatului român să poarte titlul de „căpitan român” și să fie român de naștere.

5. Limba oficială în administrația politică și juridică a căpitanatului român să fie română.

6. Libera alegere a căpitanului român prin popor, rezervându-se confirmarea lui M. Sale, precum și a tuturor funcționarilor publici, cari vor fi aleși din trei candidați propuși din partea căpitanului.”

Crezul său politic, după expresia biografului T. Botiș, este expus într-un articol memorabil apărut în anul 1861 în „Gazeta Transilvaniei”, în care reafirmă dreptul românilor și al celorlalte popoare din imperiu la autonomie, limbă, cultură, condamnând cu fermitate încorporarea Banatului în Ungaria. Caracterul său puternic îl face să respingă cu fermitate propunerea pentru demnitatea de deputat în Dieta de la Budapesta, deși câștigase alegerile în colegiul Lugoj, precum și neacceptarea unor onoruri (titluri nobiliare, ordine, medalii) ale statului dualist maghiar, atitudini similare extrem de rar întâlnite, din păcate, la intelectualii de astăzi din România.

Pe lângă activitățile politice și culturale, numeroase și prestigioase, Andrei Mocioni a sprijinit cu generozitate, prin burse și alte susțineri materiale, pregătirea superioară a multor tineri din Banat și Transilvania, a înființat și a susținut financiar ziarul „Albina”, apărut la Viena în perioada 1866–1877, și încă multe acțiuni filantropice destinate cauzei românilor.

Toate meritele sale remarcabile îl recomandă, în anul 1866, pentru înalta calitate de membru fondator, din Banat, al Academiei Române, alături de **Vincentiu Babeș**. În anii următori, starea sa precară de sănătate îl împiedică însă să participe direct și activ la lucrările Academiei Române.

Cel de-al doilea membru fondator, din Banat, al Academiei Române, **Vincentiu (Vichentie) Babeș**, spre deosebire de confratele său, Andrei Mocioni, are o ascendență mult mai modestă, mai complicată și încă incomplet elucidată. Cert este că s-a născut în

*Vincentiu Babeș
Bust, Parcul Central Timișoara*

satul bănățean Hodoni, fostul comitat (județ) Torontal, nu departe de Timișoara.

În Hodoni, sătean fruntaș era Iacob Babeș, bunicul, prin adopție, al lui **Vincentiu Babeș**. Prin adopție, deoarece Iacob Babeș nu a avut fii și nepoți naturali, motiv pentru care l-a înfiat pe Grigore Călușeru, devenit, prin adopție, Grigore Babeș, din a cărui căsătorie au rezultat doi fii: Vichentie (după înregistrare în registrul botezurilor din biserica de la Hodoni) Babeș, născut la 1 ianuarie 1821, și Isaia.

Parcursul său școlar este puțin cunoscut. Aflăm, însă, din descrierile lapidare ale biografiilor săi că a făcut primele clase primare în satul natal, clasele gimnaziale în școli sârbești și germane, la Carloviț și Timișoara, și liceul la Seghedin. A frecventat cursuri pedagogice-teoretice la Seminarul Preparandiei de pe lângă Episcopia Aradului³, precum și studii de drept la Budapesta.

În anii tinereții, după absolvirea școlii și a Facultății de Drept (după unii biografi, incertă), este numit la Tabla Regească din Arad și, în paralel, pentru puțin timp este profesor suplinitor la Preparandia Episcopiei Aradului. Ocupă, de asemenea, pentru scurt timp postul de inspector interimar al școlilor românești din comitatul Caraș și granița

militară din Banat, unde, după apreciere lui G. Joandrea, „*Atenția lui Vincențiu Babeș s-a îndreptat și asupra altor aspecte ale activității didactice. El a pus în legătură directă nevoia stringentă în care se aflau românii de a difuza știința de carte și cultura în masa largă a poporului, idee moștenită parțial prin intermediul tradiției luministe*”⁴.

Vincențiu Babeș, după o perioadă relativ liniștită din punct de vedere politic, dedicându-se mai ales activității juridice, din anul 1860, se avântă cu multă tărie în politică, odată cu apariția lucrării *Cauza limbilor și a naționalităților din Austria scrisă de un român*, publicată la început în limba germană și, mai apoi, în limba română. În lucrare, Vincențiu Babeș combate cu tărie ideea dualismului austro-ungar și a creării unui stat „paralel” – Ungaria – în Imperiul habsburgic. Vincențiu Babeș, prin legiferarea dualismului, a prevăzut cu mult timp înaintea realizării acestuia *de jure* intențiile reale ale politicienilor maghiari de supunere, deznaționalizare și maghiarizarea brutală a celorlalte naționalități, în special a românilor din Transilvania și Banat.

În anul 1869, după votarea în Dieta de la Budapesta a Legii naționalităților, atât de discreționară, puternic potrivnică naționalităților din Ungaria, altele decât cea maghiară, Vincențiu Babeș, împreună cu frații Mocioni, convoacă la Timișoara constituirea Partidului Național Român, programul acestuia fiind conceput și redactat de Vincențiu Babeș, prin care se respinge cu vehemență proiectul de lege privind unirea Transilvaniei și Banatului cu Ungaria. Drept consecință, este scos din toate funcțiile juridice deținute în statul maghiar, înlăturare cu implicații financiare și materiale grave asupra numeroasei sale familii.

Vincențiu Babeș se ocupă din ce în ce mai mult de ziarul „Albina”, înființat și finanțat de colegul și prietenul său Andrei Mocioni, devenind, totodată, unul dintre susținătorii activismului bănățean, în discordanță cu ideile fruntașilor ardeleni, adepții pasivismului în lupta politică a românilor din Banat și Transilvania. Vincențiu Babeș, imediat după constituirea, pe rând, a Partidului Național Român din Banat și din Transilvania, devine, după aprecierea profesorului G. Cipăianu, unul dintre „artizanii” unificării celor două partide din provinciile românești și ai mișcării memorandiste cu privire la situația grea a românilor din statul dualist austro-ungar.

Vincențiu Babeș are o intensă activitate publicistică. Publică mai multe articole cu privire la

problema limbii române în școlile din Banat, în „Amicul poporului” și alte articole referitoare la drepturile românilor din imperiu în „Concordia”, „Ost und West”, „Gazeta de Transilvania” etc. Dar, activitatea publicistică cea mai susținută, Vincențiu Babeș o dedică ziarului „Albina”, apărut la Viena în anul 1866, sub direcția lui. Timp de zece ani, ziarul „Albina” va promova, prin condeiul multor intelectuali bănățeni și transilvăneni, cauza românilor din Imperiul austro-ungar, solicitând autonomia Transilvaniei și a Banatului, și pentru integrarea provinciilor românești în Daco-România.

Vincențiu Babeș, susținut de mulți intelectuali patrioți români, câștigă mandatul de deputat în Dieta de la Budapesta, ia parte activă la dezbaterile parlamentare referitoare la drepturile tuturor naționalităților din Imperiul habsburgic și elaborează un proiect de lege a naționalităților, prin care se cerea cu insistență drepturi egale la învățătură în limba maternă, inclusiv înființarea unei universități românești.

Activitățile multiple ale lui Vincențiu Babeș, publicistice, istorice, literare, dar mai presus de toate, cele politice, de apărare a drepturilor naționalității române, l-au făcut demn de a fi chemat în anul 1866 ca membru fondator al Societății Literare Române, din Banat, viitoarea Academie Română.

În Academia Română, Vincențiu Babeș este preocupat de istoria meleagurilor sale, de cercetările arheologice privind perioada romană a Daciei, efectuând săpături în vestigiile daco-romane din situl arheologic de la Berzovia, Caraș-Severin.

Vincențiu Babeș participă la lucrările Secției istorice a Academiei Române, întocmind aprecieri ale lucrărilor istorice propuse pentru premiile Năsturel-Herescu, Adamachi. În perioada 1898–1899 este ales președinte al Secției istorice a Academiei Române.

Profesorul clujean G. Cipăianu, care i-a dedicat o documentată și frumoasă monografie, sintetizează cel mai bine în cartea sa⁵ întreaga activitate a membrului fondator al Academiei Române, din Banat, a omului politic, istoricului și patriotului român: „*Meritele științifice ale lui Vincențiu Babeș nu pot aspira la o comparație cu colegii săi de la Academie, Alexandru Odobescu, George Bariț, A.D. Xenopol. El a fost mai mult un om cu vaste cunoștințe. Cu spirit de pătrundere și discernământ, cu idei și opinii utile, mijlocind de multe ori influența Academiei, ajutorul ei spiritual și material pentru românii din Austro-Ungaria și nevoile lor*

culturale. A contribuit la propășirea culturii mai mult cu o știință orală, cu verbul, cu o judecată cumpănită, rostită judicios în problemele prioritare dezbătute, sprijinind inițiative care veneau din afară spre Academie sau impulsuri pornite din ea. Parțial, prezența lui la Academie este caracterizată în cuvinte potrivite, la 26 ianuarie (st. v) 1907, de Ioan Kalinderu, care îl evoca pe *Vincentiu Babeș*: «Mulți dintre noi ne aducem cu plăcere aminte de bătrânul cu cuvântul vioi, cald, blând și afabil, care se întreținea cu frunțașii noștri politici și literați despre chestiunile la ordinea zilei»”.

Viața academică

în Banatul anilor 1866–1948

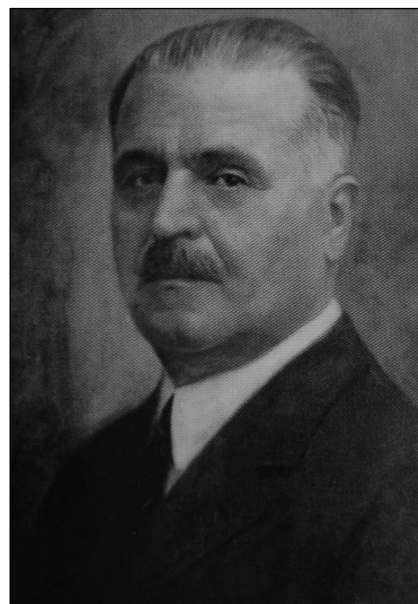
Banatul, această provincie atât de armonios alcătuită, mărginită de Mureș, Tisa, Dunăre și coroana vestică a Carpaților Meridionali, cuprinzând cele mai diferite bogății naturale, câmpii dintre cele mai mănoase, dealuri și munți de un pitoresc aparte, binecuvântată de Dumnezeu și înnobilită de locuitorii săi, a fost și continuă să fie una dintre cele mai de seamă zone economice ale României. Banatul, din cele mai vechi timpuri, începând cu ocupația romană și până în epoca modernă și contemporană, a fost o zonă de maximă atracție, migrație, așezare și statornicire pentru cele mai diferite seminții, etnii și continuă să fie și azi loc de căutare pentru mulți, foarte mulți locuitori din alte provincii ale României și din alte țări. Evoluția economică complexă, de ansamblu a Banatului, dezvoltarea unor centre industriale și comerciale, apariția unor premii mondiale în domeniul tehnicii au făcut din provincia bănățeană un loc de atracție, în primul rând pentru mulți ingineri de seamă, care au constituit, pe aceste meleaguri, centre de cercetare importante (Timișoara, Reșița, Bocșa, Oravița, Caransebeș, Lugoj, Arad etc.). Pe acest fundal economic și social, au apărut și primii embrioni ai cercetării științifice bănățene.

De la fondarea instituției academice până la Marea Unire din 1918, timp de mai bine de jumătate de secol, Academia Română a avut un rol determinant în ceea ce privește cultivarea spiritului de unitate națională al românilor. În această perioadă, o pleiadă de scriitori, publiciști, ierarhi ai Bisericii Ortodoxe și ai Bisericii Greco-Catolice, oameni politici din Banat au militat pentru același mare țel național – unirea tuturor românilor. Astfel, oameni de cultură remarcabili, istorici, teologi, publiciști, oameni politici, precum **Atanasie Marian**

Mariencescu, Simeon Manguica, Ioan Slavici, Vasile Maniu, Iosif Goldiș, Nicolae Popea, Vasile Mangra, Gheorghe Popoviciu, Enea Hodoș, sunt aleși membri ai Academiei Române, deși, cu toții, după cum bine se știe, se aflau dincolo de Carpați, în Banat.

Un fapt demn de remarcat pentru academismul românesc antebelic, necesar de reținut pentru competiția academică actuală, se referă la selecția membrilor Academiei Române numai și numai pe bază de valoare științifică (și nu pe bază de algoritmi regionali sau de altă natură) se referă la episodul academic al orașului Oravița, din județul Caraș. În Oravița sfârșitului de secol XIX, cu o viață culturală intensă pentru acea vreme (dar și pentru cea de azi), au lucrat concomitent doi academicieni, **Atanasie Marian Mariencescu** și **Simeon Manguica**; aceștia s-au remarcat prin cercetările lor de mare valoare în domeniul literaturii, etnografiei și folcloristicii.

Vasile Goldiș, membru în Consiliul Dirigent, bărbatul de stat, ministrul de mai târziu în guvernul României Mari, cel care, prin glasul său, a dat citire la 1 Decembrie 1918, la Alba Iulia, Rezoluției către națiune, va fi ales membru al Academiei Române la

Vasile Goldiș (1862–1934)

7 iunie 1919. La aceeași dată, sunt aleși membri ai Academiei Române încă doi mari români din Banat, episcopul de Caransebeș **Miron Cristea**, cel care va fi ales primul Patriarh al României, și publicistul și omul politic, din Lugoj, **Valeriu Braniște**.

Un moment remarcabil în viața științifică a României îl constituie primul zbor mecanic al

bănățeanului **Traian Vuia**, la Montesson-Paris, la data de 18 martie 1906. Geniul tehnic, alături de realizările științifice fără egal, multe premiere mondiale în domeniul tehnicii și contribuțiile sale pe tărâm social-politic, apărute în publicațiile vremii la Paris și Lugoj, mai puțin cunoscute în mediile intelectuale românești, l-au așezat pe **Traian Vuia** în rândul membrilor Academiei Române, precum și în galeria celor mai de seamă oameni de știință ai României și ai lumii.

Realizarea vechiului deziderat al Banatului, de a avea învățământ universitar la Timișoara, se va împlini după Marea Unire, în 1920, prin înființarea **Școlii Politehnice**. Acest prim nucleu universitar, coagulat în jurul unor matematicieni, ingineri și oameni de cultură de seamă, precum **Traian Lalescu** (primul rector al Școlii Politehnice), **Victor Vâlcovici**, **Tiberiu Brediceanu** a constituit embrionul fecund al viitoarei vieți academice în Banat. Apariția și dezvoltarea laboratoarelor științifice în cadrul Școlii Politehnice vor crea climatul propice cercetătorilor de frunte din domeniul științelor tehnice, fundamentale și avansate, precum și al matematicii, fizicii și chimiei. În anul 1945, se înființează, la Timișoara, încă trei instituții de învățământ superior în domeniile matematicii, fizicii, chimiei, filologiei, pedagogiei, agriculturii și medicinei, respectiv **Institutul Agronomic, Institutul de Medicină și Institutul Pedagogic**.

Viața academică în Banat după 1948

Încă înainte de anul 1948, viața științifică din Banat se coagulează în jurul unor personalități, precum **Cornel Micloși**, **Dan Mateescu**, **Remus Răduleț**, **Ilie Murgulescu**, **Coriolan Drăgulescu**, **Alexandru Cișman**, formați la mari universități vest-europene, precum Berlin-Charlottenburg, Karlsruhe, Göttingen, Dresda, Nancy, Versailles etc., profesori în Școala Politehnică care au construit nucleele de bază ale Bazei de Cercetări a Academiei Republicii Populare Române, creată la 1 septembrie 1951.

În timp, studenți de frunte ai Politehnicii din Timișoara, dovedind reale calități de cercetare și didactice, vor deveni profesori, alături de maestrii lor, iar, mai apoi, membri ai Academiei Române. În noua generație de oameni de știință ai Politehnicii din Timișoara, s-au remarcat profesorii **Ștefan Nădășan**, **Aurel Bărglăzan**, **Ioan Anton**, **Toma Dordea**, **Gheorghe Silaș**, **Vasile Cocheci**, **Traian Sălăgean**. Contribuțiile lor remarcabile în domeniul științelor tehnice și al dezvoltării învățământului politehnic constituie piatra de temelie, fundația solidă și, totodată, recunoașterea, atât în țară, cât și în străinătate, a temeinicei pregătiri ingineresti la Școala Politehnică de la Timișoara.

Din anul 1951, în laboratoarele bazei științifice și ale catedrelor de profil se vor dezvolta și cercetări de excepție în domeniile medicinei, agronomiei, lingvisticii, în jurul profesorilor, membri ai Academiei

Române, **Pius Brânzeu**, **Benedict Menkeș**, **Gheorghe Lupașcu**, **Petre Spânu**, **Irimie Staicu**, **Gheorghe Ivănescu**, formați, asemenea colegilor din Politehnică, la mari școli universitare europene și americane: Strasbourg, Viena, Manhattan-Kansas (SUA) etc.

Perioada la care ne referim acum, 1948–1989, a fost una dintre cele mai grele și mai complexe din întreaga istorie a României. Trebuie să precizăm și faptul că în anul 1951 (1 aprilie) se înființează, prin decizia Academiei Republicii Populare Române, Institutul de Studii Româno-Sovietice, institut care a funcționat, conform datelor de arhivă găsite în ultimul timp, până în anul 1957.

Ocupația sovietică, ideologizarea excesivă, dar, în mod deosebit, destructurarea instituțiilor democratice și înlocuirea lor cu organisme totalitarismului, distrugerea societății civile, degradarea libertăților academice și universitare, limitarea, până la dispariție, a libertății cuvântului și a opiniilor, au făcut să apară, în prima fază, confuzii ideologice și dispute între generații. În acest context, este firesc să ne punem întrebarea: cu ce a contribuit fiecare academician, profesor sau cercetător, predecesorii sau contemporanii noștri, la progresul științei românești, al academismului, al învățământului, culturii și economiei bănețene? Pentru a răspunde cât mai corect la această întrebare, pentru a așeza

fiecare personalitate a perioadei în galeria timpului, la locul unde i se cuvine, pentru a evalua cât mai bine meritele și erorile, luminile și umbrele acestor bărbați care au trăit și lucrat sub vremuri grele, nu trebuie să eludăm contextul social-politic amintit anterior. Prin urmare, factorul determinant în aprecierea personalității profesorilor, academicienilor, oamenilor de știință, în evaluarea eforturilor și efectelor activității lor, trebuie să fie rezultatele perene, peste timp, roadele muncii făuritoare de oameni, școală, știință și sisteme. În noul context, consider că ar fi o mare greșală dacă am proceda, asemenea comuniștilor și altor extremiști de stânga sau de dreapta, negând totul și pe toți, pentru că au aparținut unei anumite perioade. Orice om, în orice care perioadă, are luminile și umbrele lui.

În acest moment aniversar, să vedem chipul luminos al fiecărui academician, profesor și cercetător, să vedem partea fructuoasă și frumoasă a fiecărei perioade. Istoria ne va judeca, pe fiecare dintre noi și pe noi toți, ca societate și sistem, în funcție de ceea ce am făcut bine sau rău acestui neam, în funcție de ceea ce am făurit sau ceea ce am distrus în societatea, economia și știința românească. Să nu acoperim luminile și să nu ne dăm înapoi din a ne asuma erorile predecesorilor noștri și ale noastre. Este spre binele neamului românesc, spre întronarea adevărului, spre educarea tine-

Aula Filialei Timișoara a Academiei Române

retului și, mai presus de toate, spre refacerea atât de necesară a moralității societății noastre actuale.

După anul 1970, și, mai cu seamă în perioada 1980–1989, România, prin politica de închistare totală, se închide din nou. Anii de reclusiune intelectuală totală sunt deosebit de grei. Accesul informației științifice în România este totalmente blocat. Nicio carte și nicio revistă străină nu mai pătrund, pe căi normale, în biblioteci. Singurele surse de informare bibliografică sunt cărțile și revistele primite de la colegii din străinătate, cărora trebuie să le mulțumim și cu acest prilej. În aceeași perioadă (1960–1970), grație unei oarecari destinderi și deschideri spre țările cu învățământ și știință modernă, totuși, câțiva colegi, puțini la număr, universitari din Timișoara, beneficiază de stagii mai lungi sau mai scurte de specializare în Statele Unite ale Americii, Franța, Germania, Italia etc. Pentru acești colegi, șansa de a participa la specializări în universități din țările menționate a reprezentat un moment de cotitură în ceea ce privește mentalitatea, concepția și formarea lor ca dascăli.

Cu toate vicisitudinile vremii, determinate de instalarea și persistența comunismului timp de 45 de ani în România, care a afectat profund și **Academia**, conștiința libertății academice și a necesității emancipării vieții universitare nu a dispărut niciodată. În anii grei ai ocupației sovietice și ai dictaturii comuniste totalitare, studenții și profesorii Timișoarei au dus, din generație în generație, prin fapte, prin cuvinte sau numai în gând, ideea schimbării orânduirii comuniste și revenirea la normalitate, la democrație. Studenții timișoreni s-au aflat, în octombrie 1956, în primele rânduri ale revoltei anticomuniste de la Timișoara. Cei care au trăit evenimentele acestor zile își amintesc dramatismul lor.

Filiala din Timișoara a Academiei Române după anul 1989

Dorința de revenire a României, în general, și a vieții academice și universitare, în special, la democrație și la libertatea de creație științifică și artistică, de participare activă a institutelor și cercetătorilor în spațiul științific european și mondial, au constituit resorturile care au menținut în permanență speranța universitarilor (cadre didactice și studenți) și a cercetătorilor timișoreni de revenire la normalitatea societății românești. Acumulările tot mai intense de nemulțumire și insatisfacție profesională au reprezentat motivația care a impulsionat im-

plicarea și participarea universitarilor timișoreni în mișcările revoluționare din Decembrie 1989.

Și astfel, imediat după Decembrie 1989, printre primele decizii luate, în spiritul aspirațiilor universitarilor și academicienilor, s-a creat posibilitatea revenirii, încet, încet (nu de puține ori, cu sincope) la normalitatea vieții și activității academice (Decretul lege nr.4/1990 privind organizarea și funcționarea Academiei Române).

Decretul lege nr. 4/1990 a prevăzut înființarea filialelor Academiei Române. În cazul Filialei Timișoara, s-au (re)înființat următoarele structuri de cercetare științifică:

- Institutul de Studii Socio-Umane, devenit, între timp, Institutul de Studii Banatice „Titu Maiorescu”;
- Institutul de Chimie;
- Laboratorul de Chimie Anorganică împreună cu Institutul de Chimie au format, în anul 2002, Institutul de Chimie Timișoara al Academiei Române;
- Observatorul Astronomic;
- Biblioteca Filialei;
- Centrul de Cercetări Tehnice Fundamentale și Avansate, înființat în anul 1996;
- Centrul de Cercetare pentru Dezvoltarea Rurală Durabilă a României, înființat în anul 2005.

Preluarea laboratoarelor și a cabinetelor din clădirea Filialei și a fondului de carte din bibliotecă, în ianuarie 1990 și în continuare, a creat grave probleme administrative și financiare institutelor și centrelor. Starea acestora, după mulți ani de neutilizare, absența investițiilor pentru dotări, extinderi și reparații capitale au necesitat eforturi financiare impresionante din partea filialei, institutelor și centrelor de cercetare, în condițiile penuriei bugetare pentru cercetare după anul 1990.

Prin implicarea în programele de cercetare competiționale naționale și internaționale, în special a Institutului de Chimie și a Centrului de Cercetări Tehnice Fundamentale și Avansate, cercetătorii au reușit să doteze laboratoarele cu aparatură de cercetare, calculatoare, la standardele internaționale actuale, în sumă de peste 15 milioane de lei din fonduri extrabugetare.

În perioada 2006–2016, clădirile Filialei, laboratoarele, atelierele au intrat într-un amplu proces de extindere și reabilitare. Construcția aulei și modernizarea laboratoarelor, atelierului și spațiilor de cercetare ale Filialei în perioadele 2004–2006 și 2010–2014, în valoare de 6,2 milioane lei, au creat condiții optime activității științifice. De asemenea,

investiția actuală, de circa două milioane lei, de reconfigurare, modernizare și aducere la standardele actuale de siguranță în funcționare a Bibliotecii Filialei, va facilita creșterea numărului utilizatorilor și diversificarea activităților de documentare și culturale.

În perioada 1990–2016, președinția Filialei Timișoara a fost susținută succesiv, astfel: acad. Dan Mateescu, 1990–1994; acad. Toma Dordea, 1994–2003; acad. Păun Ion Otiman, 2003–2006; prof. Zeno Simon, membru corespondent al Academiei Române, 2006–2011; acad. Toma Dordea, 2011–2014; acad. Păun Ion Otiman, 2014 și în prezent.

Generația de astăzi de tineri cercetători, studenți, masteranzi și doctoranzi din Academia Română au posibilitatea, asemenea generației formate în perioada interbelică democratică a țării, să se pregătească, să se dezvolte, în condițiile competitivității și concurenței europene și mondiale deschise și în cercetarea științifică. Adică, fiecare tânăr cercetător român competitiv are acces, dacă dovedește calități

științifice, în orice universitate sau laborator de cercetare al lumii, cu două condiții: să dorească și să dovedească.

Considerăm, de asemenea, că Academia Română, ca instituție fundamentală a științei românești, împreună cu universitățile și instituțiile de cercetare științifică, trebuie să joace, prin potențialul lor de cunoaștere științifică, un rol mai activ în viața publică a țării.

Academicianul Eugen Simion, președinte al Academiei Române în perioada 1998–2006, analizând poziția, atitudinea și, mai ales, nevoia de implicare a Academiei Române și a academicienilor în viața științifică, economică și socială a țării, cu prilejul împlinirii a 140 de ani neîntrerupți ai înaltei instituții academice în slujba științei și culturii românești, afirma⁶:

„Într-o istorie care a cunoscut atâtea traume, răsturnări și instabilități enorme, și într-o lume care a fost adesea silită să construiască în fuga cailor, adică repede și provizoriu, Academia Română a

Foaierul înainte de recondiționare

Foaierul după recondiționare

reprezentat un factor de stabilitate și continuitate, ..., un spațiu al gândirii libere și al respectului față de valorile morale și intelectuale, un loc unde se întâlnesc și cooperează intelectualii eminenți care înțeleg și respectă, ei înșiși, libertatea de gândire a celorlalți. Pe scurt, **Academia Română** (cu excepțiile pe care le cunoaștem și cu erorile pe care trebuie să le evităm), este un veritabil «Parlament al savanților» ... Un parlament al savanților înseamnă nu numai un loc în care se întâlnesc oamenii învățați dintr-o epocă, este și un loc unde se gândește mult, se gândește liber, se emit idei și se transmit idei către societate și către cei care conduc, la un moment dat, societatea. «Parlamentul savanților» trebuie să inspire legi bune, și, de este cu putință, să descurajeze inițiativa de a scoate legi proaste, legi care ating libertatea individului și știrbesc demnitatea și bunăstarea unei națiuni. Peste tot în lumea civilizată (lumea democrației), Academiiile sunt consultate și oferă sfaturi puterii executive. Pentru ca acest rol să fie îndeplinit, trebuie, întâi, ca **Academia** să știe să ofere idei bune și, în al doilea rând, puterea în exercițiu să știe să le ceară și, mai ales, să aibă capacitatea de a le primi”.

Ideea marilor teme de cercetare, a proiectelor fundamentale ale României ne-a fost sugerată de poziția, atitudinea și nevoia de implicare a Academiei Române, a universităților și instituțiilor de cercetare științifică, în mod concret, a academicienilor, profesorilor universitari și cercetătorilor, prin potențialul lor de cunoștințe științifice, în viața publică a țării.

Suntem conștienți de faptul că activitatea noastră de zi cu zi – în laboratoarele științifice, atelierele de creație – concretizată în rezultate, idei, puncte de vedere, dacă acestea rămân numai în mediul științific, în reviste, cărți și tratate ori vor fi prezentate numai studenților la cursuri sau numai în reuniunile științifice, pentru societatea românească nu este suficient, deoarece decidenții majori din spațiul politic sau public nu ajung la ele ori le ignoră, necunoscându-le. Suntem conștienți, de asemenea, că avem obligația de a sensibiliza societatea civilă cu privire la părerile noastre.

Trebuie să ne asumăm o mai pregnantă prezență, ca factor de coagulare și direcționare, într-un mediu, de cele mai multe ori turbulent, dominat, nu în puține locuri și cazuri, de tendințe

și acțiuni mediocre, lipsite de profesionalism și convergență. În același timp, suntem conștienți de responsabilitatea noastră față de viitorul generațiilor pentru care ne-am dedicat și ne dedicăm, cărora trebuie să le spunem răspicat părerile și ideile noastre fundamentate științific și echidistante politic, cu referire la marile probleme ale țării, indiferent că acestea convin sau nu celor care, vremelnice, conduc treburile publice. Considerăm că, în acest fel, comunitatea academică și universitară timișoreană va obține o poziție mai vizibilă, mai percutantă și, de ce nu, își va întări calitatea de arbitru judecător în multe dintre problemele fundamentale ale societății românești.

În final, remarcăm faptul că din cei 1700 de membri ai Academiei Române, de la începuturi și până astăzi (4 aprilie 2016), 102 membri provin sau au lucrat în Banat și în zonele limitrofe (Arad, Deva, Zărand, Hațeg, Voivodina). Cei mai mulți academicieni bănățeni, după cum este firesc, având în vedere evoluția vieții științifice și universitare a Banatului, s-au distins, prin rezultatele lor de excepție, în domeniul științelor tehnice (22) și fundamentale: matematică, fizică, chimie, biologie (20). Un număr mare de înalți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe și ai Bisericii Greco-Catolice (12) au onorat Academia Română, precum și mulți scriitori, publiciști, oameni de artă și oameni politici (12) au devenit, datorită contribuției lor la spiritualitatea românească, membri ai instituției academice. Trebuie să menționăm contribuțiile de excepție ale membrilor din Banat ai Academiei Române, în domeniile medicinei (opt), agronomiei (cinci), artei (cinci) și istoriei (trei), precum și în alte domenii ale științei și culturii (15).

Note

¹ Revista „Familia”, nr. 11, 15/27 aprilie 1866.

² T. Botiș, *Monografia Familiei Mocioni*, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol al II-lea”, 1936, p. 51

³ I. Cipăianu, *Vicențiu Babeș*, Editura Facla, 1980, p. 13.

⁴ G. Joandra, *Vicențiu Babeș ca director districtual de școli*, Lugoj, 1903, p.18.

⁵ I. Cipăianu, *op. cit.*, p. 157.

⁶ E. Simion, *Cuvânt la ședința solemnă a Academiei Române*, 4 aprilie 2006.

Asociațiunea Transilvană și Academia Română – relații de colaborare

*Elena Macavei**

Asociațiile și societățile culturale și științifice înființate în Țările Române în secolele XVII–XIX au creat ambianța favorabilă emancipării culturale și de afirmare a poporului român în temeiurile aspirațiilor de căutare și conștientizare a identității lui naționale și culturale, popor sufocat de stăpâniri străine.

În plin secol XIX, numit și „secolul națiunilor”, când s-au coagulat formațiunile statale moderne, printre care și Principatele Române, pe fundalul efervescentei culturale create și întreținute de zecile de societăți, cele mai multe cu existențe efemere, s-au remarcat Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român – ca instituție implicată în emanciparea poporului prin cultură, în crearea unității prin limbă și cultură a românilor și pregătirea spirituală pentru Unirea cea Mare – și Academia Română ce a reunit și reunește personalități creatoare românești și străine de înaltă performanță culturală și științifică cu scopul consacării valorilor culturale și științifice.

Evocăm, în anul împlinirii a 150 de ani de la înființarea Academiei Române, relațiile de excelență colaborare dintre înaltul for de știință și cultură al țării și Asociațiunea Transilvană.

Între cele două instituții emblematice pentru cultura română există unele similitudini sub aspect cronologic și organizatoric.

Demersurile de înființare ale celor două instituții au început în același an, și împrejurările în care intelectualii vremii au acționat pentru crearea lor sunt asemănătoare.

În mai 1860, s-a elaborat o petiție de către Ioan Rațiu, semnată de 176 de intelectuali transilvăneni de frunte și a fost înaintată Locotenenței Liechtenstein pentru a se obține aprobarea organizării unei

adunări consultative, în vederea înființării unei asociații culturale care să contribuie la „*lățirea culturii populare și înaintarea literaturii cu puteri unite*”. Statutele au fost elaborate de Ioan Cavaler de Pușcariu, George Barițiu, Timotei Cipariu, Andrei Șaguna.

În același an, în decembrie 1860, la București, la inițiativa lui Dimitrie Ghica, ministru al Instrucțiunii și Cultelor, s-a constituit o comisie alcătuită din: August Treboniu Laurian¹ (președinte), Ioan Maiorescu¹, Aaron Florian¹, P.I. Cernătescu, Gheorghe Sion¹ (secretar), Alexandru Odobescu¹, pentru crearea unei societăți care să se ocupe de „*sorginile istorice ale națiunii române*”. Scopul formulat a fost acela „*de a stimula științele și literaturile și de a aduna și publica motivele atingătoare de istorie națională*”. Proiectul a fost înaintat – la 18 ianuarie 1861, de ministrul Barbu Vlădoianu – Consiliului de Miniștri. Nu s-a primit niciun răspuns.

La Sibiu, prestigiul diplomatic al Episcopului Andrei Șaguna, membru al Dietei Ungariei din Budapesta și al Senatului Imperial din Viena, a cântărit mult în obținerea aprobării de organizare a Adunării Consultative din luna martie și apoi a Adunării de Constituire a asociației culturale proiectate prin statute din 24–26 octombrie/4–7 noiembrie 1861, cu numele Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român. S-au înscris, într-o atmosferă de entuziasm, 203 membri titulari, 9 fondatori, 17 onorari. Primul comitet ales a fost format din: Andrei Șaguna – președinte; George Barițiu – secretar I; Visarion Roman – bibliotecar și arhivar; Antonie Veștemean – secretar II; Antonie Bechnitz – casier; Ioan Pinciu – controlor. În anii următori au avut loc, regulat, adunări generale, s-au conceput programe culturale de emancipare a româ-

*Profesor univ. dr., Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu

nilor și s-au pus în practică, s-au susținut dizertații, s-au primit noi membri.

În 1864, Nicolae Kretzulescu și V.A. Urechia¹ au reluat demersurile pentru înființarea unei societăți academice, s-a propus o comisie însărcinată cu elaborarea unui dicționar al limbii române. În 1866, în timpul ministeriatului lui C.A. Rosetti¹, s-a înaintat un memoriu pentru înființarea unei asociații în scopul de a crea „*dicționarul, gramatica și glosarul limbii*”. În 1/13 aprilie 1866, prin Decretul nr. 582 dat de Locotenența Domnească, s-a înființat Societatea Literară Română; membrii săi fondatori au fost: Ioan D. Caragiani, Ambroziu Dimitrovici, Alexandru Hasdeu, Alexandru Roman¹, Ion Sbiera¹ ș.a. Presa transilvăneană, „Gazeta de Transilvania” de la Brașov și revista „Familia” de la Oradea au salutat înființarea Societății Literare Române. Prin Decretul nr. 698 au fost aleși primii 14 membri: Timotei Cipariu¹, George Barițiu¹, Gavril Munteanu¹, Iosif Hodoș¹, Alexandru Roman¹, Vincențiu Babeș¹, Andrei Mocsonyi¹, Alexandru Hasdeu, Constantin Stamati, Alexandru Hurmuzaki¹, Ion Gh. Sbiera¹, Ioan Străjescu, Ioan Caragiani, Dimitrie Cozacovici.

Deschiderea festivă a Societății Literare Române a avut loc la 1/13 august 1867.

Prin statut, Societatea Literară Română a devenit Societatea Academică, scopul formulat a fost „*conlucrarea la înaintarea literelor și științelor la români*”. Primul Birou statutar a fost constituit din Ion Heliade Rădulescu – președinte; Timotei Cipariu¹ – vicepreședinte; August Treboniu Laurian¹ – secretar. „Gazeta de Transilvania” de la Brașov a transmis urarea: „*Fie ca această adunare să pună baza la o Academie științifică română*”. Fiind în pericol de desființare, Revista „Transilvania”, condusă de George Barițiu, a luat apărarea tinerei academii românești.

Prin Decretul nr. 749/1879, semnat de Domnitorul Carol I, Societatea Academică devine Academia Română. S-au revizuit statutele, scopul formulat a fost „*cultura limbii și istoriei naționale, a literelor, a științelor și frumoaselor arte*”. Primul Birou al Academiei Române a fost constituit din: Ion Ghica – președinte; George Barițiu¹, Gheorghe Sion, Dimitrie Sturdza, Petre S. Aurelian – vicepreședinți; Alexandru Odobescu¹ – secretar. S-au redefinit cele trei secții: literară, istorică, științifică.

Atât ASTRA, cât și Academia Română s-au înființat, au activat și activează pe baza statutelor și regulamentelor, secțiunilor, filialelor, au publicații proprii, includ membri fondatori, titulari, corespondenți, de onoare, români și străini. Președinți de onoare și protectori ai celor două instituții au fost: Ferdinand I, Carol al II-lea, Mihai I – regi ai României din dinastia Hohenzollern.

Cele două instituții, ASTRA și Academia Română, se diferențiază radical prin menire, scopuri, organizare, evoluție, anvergură.

Asociațiunea Transilvană a avut, de la înființare, menirea de a răspândi cultura în rândul poporului, de a-l emancipa, de a contribui la unitate prin limba și cultura românilor, de a le conștientiza identitatea națională, de a-i pregăti spiritual pe români pentru Unirea cea Mare ce s-a înfăptuit politic la 1 Decembrie 1918. Scopul inițial – „*lățirea (răspândirea) culturii populare și înaintarea literaturii cu puteri unite* (1861) – a fost reformulat în câteva rânduri: „*înaintarea literaturii române și a culturii poporului român în deosebite ramuri prin studiu, prin elaborarea și editarea de opuri, prin premii și stipendii pentru diferite specialități de știință și arte*” (1862); „*înaintarea culturii poporului român prin inițiere de studii și editare de publicații literare, științifice și artistice, înființarea de case naționale, de biblioteci*

poporale, muzee și alte colecțiuni, acordarea de burse pentru diferite specialități de știință, artă și industrie; realizarea de expoziții, producții și conferințe publice, înființarea și ajutorarea școlilor și internatelor, organizarea de secțiuni științifice și literare și desemnarea de referenți literari în secțiuni, colaborarea cu alte organizații care au același scop – prosperitatea intelectuală, morală și fizică a poporului” (1925).

Din anul 1990, Asociațiunea Transilvană își propune „promovarea științei și culturii, învățământului, artei și literaturii în întreaga țară și în teritoriile locuite de români din afara ei, la ridicarea nivelului de civilizație materială și spirituală al întregului popor și integrarea lui în circuitul universal de valori, să militeze pentru apropierea popoarelor prin cultură”.

Asociațiunea Transilvană și-a creat propriile modalități de răspândire a culturii și de emancipare a poporului prin cultură: biblioteci, case naționale, școli civile de fete și de băieți, școli țărănești, publicații – reviste, calendare, cărți. Conducerea s-a efectuat prin despărțăminte (filiale), regionale, cercuri, secțiuni, organe de conducere: Comitet Central, Birou, adunări generale, adunări ale secțiunilor, adunări ale despărțămintelor. Varietatea, multitudinea și calitatea activităților – conferințe, reuniuni de cântări, șezători, serbări, demonstrații ale economiei de casă, expoziții, muzee, editări de reviste, broșuri, calendare, cărți, reprezentări teatrale, competiții și

demonstrații sportive, festivaluri, acte filantropice – consemnate cu rigoare în rapoarte, broșuri-sinteză, în revista „Transilvania”, îndreptățesc aprecierea Asociațiunii ca „o inegalabilă academie de probleme sociale, culturale și economice”, situată în topul asociațiilor culturale istorice.

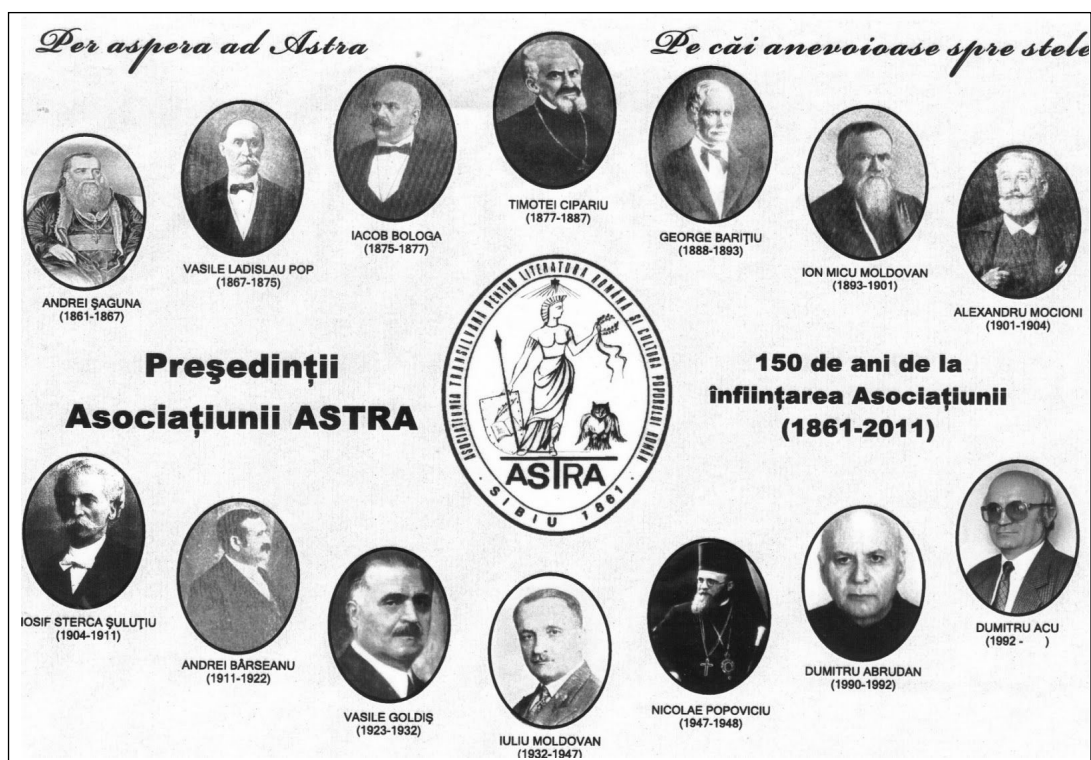
În timp, ASTRA a parcurs patru etape: prima 1861–1918; a doua 1918–1949/1950, când a fost abuziv desființată prin decret; a treia 1950–1989, când spiritul ei a continuat să existe, dovadă fiind publicațiile și manifestările cultural-științifice din perioada respectivă; a patra din 1990, când s-a reactivat oficial, s-a reorganizat central și prin despărțăminte (sunt 60 de filiale), cu un nou statut.

Academia Română, precedată de societăți culturale și științifice cu ambiții elevate de creare și promovare a valorilor culturale – s-a înființat în 1866 ca Societate Literară Română, devenită, în 1867, Societate Academică, în 1879, Academia Română – s-a creat din dorința și aspirația comunității intelectuale cu performanțe culturale, științifice în diferite domenii, misiunea fiind aceea de a reuni personalități culturale și științifice cu înalt potențial creator și de a consacra valorile culturale și științifice.

Într-adevăr, de la înființare și pe parcursul evoluției celui mai înalt for de știință și cultură din țară s-a creat, prin numirea membrilor fondatori, titulari, corespondenți, de onoare, comunitatea unora dintre cele mai de seamă personalități creatoare de știință

Biblioteca Județeană ASTRA – Sibiu

și cultură din România, din spațiul european, asiatic, american, australian. Menirea formulată inițial a Academiei a fost „*de a se ocupa de sorginile istorice ale națiunii române*” (1866), „*de a stimula științele și literaturile, de a aduna și publica motivele atingătoare de istorie națională*” (1867), „*de a crea dicționarul, gramatica și glosarul limbii*” (1879). Ulterior, s-a specificat „*promovarea științei și culturii în toate domeniile în vederea ridicării nivelului material și cultural al poporului*” (1948). După anul 1990, menirea Academiei Române a fost formulată: „*...reunirea personalităților de o deosebită valoare ale științei, tehnicii, învățământului, culturii și artei române, reprezentând spiritualitatea creatoare a națiunii și consacrarea valorilor științifice și culturale*”.

Deși Academia Română a parcurs mai multe etape: 1866–1878, 1879–1948, 1948–1965, 1965–1989, 1990 – prezent, s-a păstrat constanta realizării lucrărilor fundamentale: dicționare, tratate și monografii, atlase, traduceri, editarea operelor înaintașilor, editarea cărților originale de valoare, realizarea colecțiilor de documente, a proiectelor ample de cercetare, îmbogățirea tezaurului cultural deținut de Biblioteca Academiei; s-a păstrat constanta creșterii comunității academice prin primirea de noi membri titulari, corespondenți, de onoare români și străini. Dintre cei 1681 de membri, 46 sunt laureați ai Premiului Nobel, trei dintre ei sunt născuți în România: George Emil Palade, Elie Wiesel, Stefan Hell.

S-au înființat secții, fonduri și fundații, Biblioteca Academiei, filiale, instituții de cercetare (67). S-au organizat și se organizează manifestări aniversare, comemorative, omagiale, științifice, culturale de anvergură națională și internațională, dezbateri legate de proiecte de cercetare. Anual sunt acordate premii, diplome și distincții în semn de recunoaștere și consacrare a meritelor științifice și culturale ale creatorilor din diferite domenii.

Afilierea la 28 de organizații profesionale, științifice, schimburile interacademice și acordurile încheiate cu academii și instituții din întreaga lume (28), cu UNESCO și alte organisme internaționale, colaborarea cu 39 de instituții științifice din străinătate au situat Academia Română în elita științifică și culturală a lumii. Vizitele efectuate în mediile academice ale lumii și vizitele primite confirmă prestigiul înaltului for de cultură și știință al României în lume.

Relațiile de colaborare dintre ASTRA și Academia Română evidențiază, pe de o parte, recunoașterea la nivel național a meritelor culturale și științifice ale membrilor Asociațiunii și, implicit, a prestigiului ei, pe de altă parte, receptivitatea Academiei față de valorile autentice. Prezentăm câteva ipostaze ale relațiilor dintre cele două instituții, onorante atât pentru ASTRA, cât și pentru Academia Română.

Unii dintre fondatorii Asociațiunii Transilvane: George Barițiu, Timotei Cipariu, Gavril Munteanu,

Iosif Hodoșiu, Andrei Mocsonyi, Alexandru Hurmuzaki, au fost și fondatori ai Societății Literare Române (1866). Au condus comisia de înființare: August T. Laurian și Gh. Sion. Au lucrat pentru statutele acesteia: George Barițiu, Timotei Cipariu, Aaron Florian. „Gazeta de Transilvania” de la Brașov și revista „Familia” de la Oradea au salutat înființarea Societății Literare Române / Societății Academice.

Membri titulari, de onoare ai Asociațiunii Transilvane au devenit membri ai Societății Literare/ Societății Academice/Academiei Române. Au devenit membri ai Academiei Române 154 de personalități ale ASTREI (identificate, deocamdată). Acestora li se adaugă personalități care au lucrat pentru Academia Română (trei) și care au primit premii ale Academiei Române (17). Îi prezentăm, în anexă, la sfârșitul acestui studiu.

Președinți de onoare și protectori ai Academiei Române și ai Asociațiunii Transilvane au fost regii României din Dinastia Hohenzollern: Ferdinand I, Carol al II-lea, Mihai I. Primul membru de onoare și protector al Academiei Române a fost Carol I de Hohenzollern, semnatarul Decretului 749/1879, prin care Societatea Academică a devenit Academia Română. De remarcat că, în 1903, acordarea Medaliei de Aur *Enciclopediei Române* (1898–1904), coordonate de Cornel Diaconovici, prima din România și din sud-estul Europei, a patra din Europa, s-a făcut în prezența M.S. Regele Carol I.

• Membri de marcă ai Asociațiunii Transilvane au făcut parte din conducerea Academiei Române:

- George Barițiu – vicepreședinte (1876–1879; 1887–1888), președinte al Secției istorice (1867–1885), președinte (1893);

- Timotei Cipariu – vicepreședinte (1876–1872);

- Alexandru Roman – președintele Secției literare (1894–1896);

- August Treboniu Laurian – secretar general (1867–1870), președintele Secției literare (1867–1879), președinte (1870–1872; 1873–1876);

- V.A. Urechia – secretar general (1872–1873, 1881–1885), vicepreședinte (1888–1889, 1892–1895, 1898–1901), președintele Secției istorice (1886–1891, 1892–1895, 1899–1901);

- Nicolae Ionescu – vicepreședinte (1889–1892);

- Mihail Kogălniceanu – vicepreședinte (1886–1887), președintele Secțiunii istorice (1891), președinte (1877–1890);

- Gheorghe Sion – secretar general (1876–1879), vicepreședinte (1879–1880), președintele Secției literare (1891–1892);

- Alexandru Odobescu – secretar general (1879–1881);

- B.P. Hasdeu – vicepreședinte (1885–1886, 1887–1888, 1889–1892);

- Nicolae Teclu – președintele Secțiunii științifice (1910–1913);

- Felix Iacob – vicepreședinte (1885–1886);

- Iosif Vulcan – președintele Secției literare (1904–1907);

- Victor Babeș – vicepreședinte (1899–1900, 1918–1919), președintele Secției științifice (1922–1925);

- Alexandru D. Xenopol – președintele Secției istorice (1903–1905, 1910–1911, 1914–1919);

- Dimitre Onciul – vicepreședinte (1913–1916; 1919–1920), președinte (1920–1923), președintele Secției istorice (1911–1914, 1919–1922);

- Nicolae Iorga – președintele Secției istorice (1924–1927);

- Ludovic Mrazec – vicepreședinte (1913–1916), președinte (1932–1935), președintele Secției științifice (1931–1933);

- Andrei Bârseanu – vicepreședinte (iunie–august 1922);

- Emil Racoviță – președinte (1926–1929);

- Sextil Pușcariu – președintele Secției literare (1929–1931);

- Grigore Antipa – vicepreședinte (1921–1924, 1935–1938), președintele Secției științifice (1939–1942);

- Simion Mehedinți – președintele Secției istorice (1928–1929);

- Alexandru Lapedatu – vicepreședinte (1934–1935), președinte (1935–1938), secretar general (1938–1940);

- Octavian Goga – vicepreședinte (1929–1932);

- Ioan Lupaș – președintele Secției istorice (1932–1935);

- Silviu Dragomir – președintele Secției istorice (1945–1948);

- Ștefan Ciobanu – vicepreședinte (1944–1948), președintele Secției literare (1940–1943);

- Constantin Daicoviciu – președinte al Secției istorice (1959–1963);

- Ștefan Pascu – președintele Secției istorice (1974–1990);

- Ionel-Valentin Vlad – vicepreședinte (2010–2014), președinte – 2014;

- Alexandru Surdu – președintele Secției de filosofie, teologie, psihologie, pedagogie din 1993, vicepreședinte – 2014.

• Membri ai Asociațiunii Transilvane, G. Barițiu, T. Cipariu ș.a. au făcut donații de cărți și documente Bibliotecii Academiei Române, au ținut dizertații în plen și în ședințele secțiilor.

Alexandru Papiu Ilarian și George Barițiu au inaugurat, în 1869, discursurile de recepție în Societatea Academică/Academia Română.

Gavril Munteanu și Timotei Cipariu (1867) au propus proiecte ortografice. Prima carte premiată

de Societatea Academică a fost *Gramatica limbii române. Partea analitică*, în 1868, a lui Timotei Cipariu. De-a lungul timpului, 17 cărți ale astriștilor au fost premiate de Academia Română.

Una dintre problemele stringente de cercetare a fost realizarea *Dicționarului Limbii Române*; August Treboniu Laurian, membru de seamă al Asociațiunii, în colaborare cu I.C. Massim au realizat, în perioada 1871–1876, *Dicționarul Limbii Române* și un *Glosar*. Câțiva ani mai târziu, B.P. Hasdeu a publicat, în perioada 1886–1898, *Etymologicum Magnum Romaniae*. Sextil Pușcariu a coordonat *Dicționarul Limbii Române* (trei volume), ce a fost finalizat de acad. Marius Sala, a coordonat *Atlasul lingvistic român* (trei volume).

• Academia Română a colaborat cu ASTRA prin schimburi de publicații, vizite, participări la manifestări științifice, luări de poziții cu diferite prilejuri. Academia Română a salutat înființarea Universității „Dacia Superioară”/„Ferdinand I”, la ctitorirea căreia ASTRA, prin delegația condusă de Onisifor Ghibu, a avut un rol esențial.

• Academia Română a marcat, de-a lungul timpului, prin sesiuni omagiale, aniversări și comemorări ale personalităților Asociațiunii Transilvane: Andrei Șaguna, George Barițiu, Onisifor Ghibu, Octavian Goga, Aurel Vlaicu, Ioan Lupaș, Constantin Daicoviciu, Vasile Goldiș, Sextil Pușcariu, Dimitre Onciul ș.a.

Sub cupola Academiei Române s-au organizat sesiuni științifice și simpozioane referitoare la Asociațiunea Transilvană:

- „120 de ani de la înființarea ASTREI” (1981);

- „125 de ani de la înființarea ASTREI” (1986);

- „150 de ani de la întemeierea ASTREI” (2011);

- „Bicentenarul nașterii lui Andrei Șaguna” (2008);

- „Bicentenarul nașterii lui George Barițiu” (2012).

• Delegații ale Asociațiunii conduse, în trecut, de Vasile Goldiș, în ultimii ani, de Dumitru Acu, au participat la manifestări științifice ale Academiei Române și au susținut comunicări.

Academia Română, prin academicianul Ionel-Valentin Vlad, președintele Academiei Române, academicianul Alexandru Surdu, vicepreședinte al Academiei Române, președintele despărțământului ASTRA Brașov, academicianul Horia Colan, acade-

micianul Mircea Păcurariu, prof. Dumitru Protase, ÎPS Laurențiu Streza, membri de onoare ai Academiei Române, și multe alte personalități academice au participat la adunări generale ale ASTREI, la manifestări culturale importante, la sărbătorirea Unirii de la 1 Decembrie 1918 din Alba Iulia.

**Membrii Asociațiunii Transilvane
deveniți membri ai Societății Literare Române /
Societății Academice / Academiei Române**

- George Barițiu (1812–1893), istoric, ziarist
 - membru fondator ASTRA – 1861
 - membru fondator Societatea Literară Română – 1866
- Timotei Cipariu (1805–1887), filolog
 - membru fondator ASTRA – 1861
 - membru fondator Societatea Literară Română – 1866
- Gavril Munteanu (1812–1869), filolog
 - membru fondator ASTRA – 1861
 - membru fondator Societatea Literară Română – 1866
- Iosif Hodoșiu (1829–1880), jurist
 - membru fondator ASTRA – 1861
 - membru fondator Societatea Literară Română – 1866
- Vincențiu Babeș (1821–1907), jurist
 - membru ASTRA – 1866
 - membru fondator Societatea Literară Română – 1866
- Alexandru Roman (1826–1897), filolog
 - membru ASTRA – 1866
 - membru fondator Societatea Literară Română – 1866
- Alexandru Hurmuzaki (1823–1871), publicist
 - membru fondator ASTRA – 1866
 - membru fondator Societatea Literară Română – 1866
- Ioan Gh. Sbiera (1836–1916), filolog
 - membru de onoare post-mortem ASTRA – 2014
 - membru fondator Societatea Literară Română – 1866

- Andrei Mocsonyi (1812–1880), jurist
 - membru fondator ASTRA – 1861
 - membru fondator Societatea Literară Română – 1866
 - membru de onoare Societatea Academică Română – 1870
- Titu Maiorescu (1840–1917), filolog
 - membru de onoare ASTRA – 1912
 - membru fondator Societatea Literară Română – 1867
- August Treboniu Laurian (1810–1881), filolog
 - membru de onoare ASTRA – 1861
 - membru fondator Societatea Literară Română – 1867
- Constantin A. Rosetti (1816–1885), publicist
 - membru de onoare ASTRA – 1862
 - membru fondator Societatea Literară Română – 1867
- Vasile Alexandrescu Urechia (1834–1901), istoric
 - membru de onoare ASTRA – 1868
 - membru Societatea Literară Română – 1867
- Nicolae Ionescu (1820–1905) publicist
 - membru de onoare ASTRA – 1862
 - membru fondator Societatea Literară Română – 1867
- Vasile Alecsandri (1821–1890), scriitor
 - membru de onoare ASTRA – 1879
 - membru fondator Societatea Literară Română – 1867
 - membru de onoare Societatea Academică Română – 1871
- Alexandru Papiu Ilarian (1827–1877), jurist
 - membru de onoare ASTRA – 1861
 - membru titular Societatea Academică Română – 1868
- Mihail Kogălniceanu (1817–1891), istoric
 - membru de onoare ASTRA – 1862
 - membru titular Societatea Academică Română – 1868
- Gheorghe Sion (1822–1892), scriitor
 - membru de onoare ASTRA – 1862
 - membru titular Societatea Academică Română – 1868

-
- Sava Barcianu Popovici (1814–1879), teolog
 - membru ASTRA – 1861
 - membru corespondent Societatea Academică Română – 1869
 - Alexandru Odobescu (1834–1895), scriitor
 - membru de onoare ASTRA – 1862
 - membru titular Societatea Academică Română – 1870
 - Petrarhe Poenaru (1799–1875), inginer
 - membru de onoare ASTRA – 1861
 - membru titular Societatea Academică Română – 1870
 - Andrei Șaguna (1809–1873), teolog, Mitropolit al Ardealului (1864–1873); canonizat în 2011
 - membru fondator ASTRA – 1861
 - membru de onoare Societatea Academică Română – 1871
 - Pavel Vasici-Ungureanu (1806–1881), medic
 - membru fondator ASTRA – 1861
 - membru corespondent Societatea Academică Română – 1871
 - membru titular Academia Română – 1879
 - Ioan Moldovan-Micu (1833–1915), teolog
 - membru fondator ASTRA – 1861
 - membru de onoare ASTRA – 1911
 - membru corespondent Societatea Academică Română – 1871
 - membru titular Academia Română – 1894
 - Ioan Popescu (1832–1892), pedagog
 - membru fondator ASTRA – 1861
 - membru corespondent Societatea Academică Română – 1877
 - Athanase Marian Marienescu (1830–1915), etnolog
 - membru fondator ASTRA – 1861
 - membru corespondent Societatea Academică Română – 1877
 - membru titular Academia Română – 1881
 - Visarion Roman (1833–1885), economist, ziarist
 - membru fondator ASTRA – 1861
 - membru corespondent Societatea Academică Română – 1877
 - Zaharia Boiu (1834–1903), teolog
 - membru fondator ASTRA – 1861
 - membru corespondent Societatea Academică Română – 1877
 - Iacob Mureșianu (1812–1887), publicist
 - membru fondator ASTRA – 1861
 - membru de onoare Societatea Academică Română – 1877
 - Nicolae Popea (1826–1908), teolog
 - membru fondator ASTRA – 1895
 - membru de onoare Societatea Academică Română – 1877
 - membru titular Academia Română – 1899
 - Ioan Pușcariu (1824–1911), jurist
 - membru fondator ASTRA – 1861
 - membru de onoare Societatea Academică Română – 1877
 - membru titular Academia Română – 1900
 - Grigore Silași (1836–1897), filolog
 - membru ASTRA – 1870
 - membru de onoare Societatea Academică Română – 1877
 - Bogdan Petriceicu Hasdeu (1838–1907), scriitor
 - membru de onoare ASTRA – 1868
 - membru titular Societatea Academică Română – 1877
 - Aron Densușianu (1837–1900), filolog
 - membru ASTRA – 1866
 - membru corespondent Societatea Academică Română – 1877
 - Nicolae Teclu (1839–1916), chimist
 - membru de onoare post-mortem ASTRA – 2014
 - membru corespondent Societatea Academică Română – 1877
 - membru titular Academia Română – 1879
 - Iacob Felix (1832–1905), medic
 - membru ASTRA – 1879
 - membru titular Academia Română – 1879
 - Iosif Vulcan (1841–1907), publicist
 - membru ASTRA – 1868
 - membru de onoare ASTRA – 1904

- membru corespondent Academia Română – 1879
- membru titular Academia Română – 1891

- Jan Urban Jarnik (1848–1923), filolog ceh
- membru de onoare ASTRA – 1879
- membru corespondent Academia Română – 1879
- membru de onoare Academia Română – 1919

- Émile August Picot (1844–1919), filolog francez
- membru de onoare ASTRA – 1876
- membru de onoare Academia Română – 1879

- Nicolae Densușianu (1846–1911), filolog
- membru ASTRA – 1870
- membru corespondent Academia Română – 1880

- Ioan Slavici (1848–1925), scriitor
- membru de onoare ASTRA – 1884
- membru corespondent Academia Română – 1882

- Florian Porcius (1816–1906), biolog
- membru de onoare ASTRA – 1882
- membru titular Academia Română – 1882

- Theodor Burada (1839–1923), etnolog
- membru de onoare ASTRA – 1882
- membru corespondent Academia Română – 1887

- Victor Babeș (1854–1926), medic
- membru de onoare ASTRA – 1883
- membru corespondent Academia Română – 1889
- membru titular Academia Română – 1893

- Alexandru D. Xenopol (1847–1920), istoric
- membru de onoare post-mortem ASTRA – 2014
- membru corespondent Academia Română – 1889
- membru titular Academia Română – 1893

- Dimitre Onciul (1856–1923), istoric
- membru ASTRA – 1880
- membru corespondent Academia Română – 1889
- membru titular Academia Română – 1905

- Gustav Weigand (1860–1930), filolog german
- membru de onoare ASTRA – 1895
- membru corespondent Academia Română – 1892

- Nicolae Iorga (1871–1940), istoric
- membru ASTRA – 1890
- membru corespondent Academia Română – 1897
- membru titular Academia Română – 1910

- Victor Mihalyi (1841–1918), teolog
- membru pe viață ASTRA – 1902
- membru de onoare Academia Română – 1894

- Ioan Mihalyi (1844–1914), jurist, istoric
- membru pe viață ASTRA – 1902
- membru corespondent Academia Română – 1901

- Augustin Bunea (1857–1909), teolog, istoric
- membru fondator ASTRA – 1890
- membru corespondent Academia Română – 1901
- membru titular Academia Română – 1909

- Ludovic Mrazec (1867–1944), geolog
- membru de onoare post-mortem ASTRA – 2014
- membru corespondent Academia Română – 1901
- membru titular Academia Română – 1905

- Alfons Oscar Saligny (1853–1903), chimist
- membru de onoare post-mortem ASTRA – 2014
- membru corespondent Academia Română – 1902

- Andrei Bârseanu (1858–1922), filolog
- membru pe viață ASTRA – 1891
- membru corespondent Academia Română – 1902
- membru titular Academia Română – 1908

- Virgil Onițiu (1864–1915), scriitor
- membru ASTRA – 1880
- membru corespondent Academia Română – 1902

- Enea Hodoș (1858–1945), folclorist
- membru ASTRA – 1902
- membru corespondent Academia Română – 1904

- Emil Racoviță (1868–1947), biospeolog
- membru ASTRA – 1902
- membru corespondent Academia Română – 1905
- membru titular Academia Română – 1920

- Sextil Pușcariu (1877–1948), filolog
- membru ASTRA – 1902
- membru corespondent Academia Română – 1905
- membru titular Academia Română – 1914

- Lübke W. Meyer (1861–1936), filolog german
- membru de onoare ASTRA – 1930
- membru de onoare Academia Română – 1906

- Grigore Antipa (1867–1944), biolog
- membru de onoare post-mortem ASTRA – 2014

-
- membru corespondent Academia Română – 1907
 - membru titular Academia Română – 1910

 - Simion Mehedinți (1868–1962), geograf
 - membru de onoare post-mortem ASTRA – 2014
 - membru corespondent Academia Română – 1908
 - membru titular Academia Română – 1915

 - Vasile Stroescu (1845–1926), jurist
 - membru de onoare ASTRA – 1910
 - membru de onoare Academia Română – 1910

 - Alexandru I. Lapedatu (1876–1950), istoric
 - membru ASTRA – 1921
 - membru de onoare ASTRA – 1924
 - membru corespondent Academia Română – 1910
 - membru titular Academia Română – 1918, reconfirmat – 1990

 - Gheorghe Bogdan-Duică (1866–1934), filolog
 - membru ASTRA – 1895
 - membru corespondent Academia Română – 1913
 - membru titular Academia Română – 1919

 - Mario Roques (1875–1961), filolog francez
 - membru de onoare ASTRA – 1920
 - membru corespondent Academia Română – 1914

 - Octavian Goga (1881–1938), scriitor
 - membru ASTRA – 1906
 - membru corespondent Academia Română – 1914
 - membru titular Academia Română – 1919

 - Ioan Lupaș (1880–1967), istoric
 - membru ASTRA – 1905
 - membru corespondent Academia Română – 1914, reconfirmat – 1990

 - Ilarion Pușcariu (1842–1922), teolog
 - membru ASTRA – 1880
 - membru de onoare Academia Română – 1916

 - Silviu Dragomir (1888–1962), istoric
 - membru ASTRA – 1925
 - membru corespondent Academia Română – 1916;
 - membru titular Academia Română – 1928; reconfirmat – 1990

 - Pantelimon Halippa (1883–1979), publicist
 - membru de onoare ASTRA – 1925

 - membru corespondent Academia Română – 1918, reconfirmat 1990

 - Ștefan Ciobanu (1883–1950), istoric
 - membru de onoare ASTRA – 1925
 - membru titular Academia Română – 1918, reconfirmat 1990

 - Inculeț Ion (1884–1940), publicist
 - membru de onoare ASTRA – 1925
 - membru titular Academia Română – 1918

 - Jan Metodiu Zavoral (1862–1942), teolog ceh
 - membru de onoare ASTRA – 1921
 - membru de onoare Academia Română – 1919

 - Ion Agârbiceanu (1881–1963), scriitor
 - membru ASTRA – 1910
 - membru corespondent Academia Română – 1919
 - membru titular Academia Română – 1955

 - George Vâlsan (1885–1935), geograf
 - membru ASTRA – 1920
 - membru corespondent Academia Română – 1919
 - membru titular Academia Română – 1920

 - Onisifor Ghibu (1883–1972), pedagog
 - membru ASTRA – 1910
 - membru corespondent Academia Română – 1919

 - Valeriu Braniște (1869–1928), publicist
 - membru ASTRA – 1907
 - membru de onoare Academia Română – 1919

 - Gheorghe Dima (1847–1925), muzician
 - membru ASTRA – 1895
 - membru de onoare ASTRA – 1922
 - membru de onoare Academia Română – 1919

 - Iuliu Maniu (1873–1953), jurist, politician
 - membru ASTRA – 1905
 - membru de onoare Academia Română – 1919, reconfirmat – 1990

 - Constantin Hurmuzaki (1863–1937), biolog
 - membru de onoare ASTRA – 1910
 - membru de onoare Academia Română – 1919

 - Vasile Goldiș (1862–1934), publicist
 - membru de onoare ASTRA – 1900
 - membru de onoare Academia Română – 1919

-
- Ștefan Meteș (1887–1977), istoric
 - membru ASTRA – 1930
 - membru corespondent Academia Română – 1919, reconfirmat – 1990
 - Elie Miron Cristea (1868–1939), teolog, Patriarhul României (1925–1939)
 - membru de onoare ASTRA – 1920
 - membru de onoare Academia Română – 1919
 - Zenovie Pâclișanu (1886–1958), istoric
 - membru ASTRA – 1920
 - membru corespondent Academia Română – 1919 reconfirmat – 1990
 - Vasile Suciu (1873–1935), teolog, mitropolit greco-catolic
 - membru de onoare ASTRA – 1920
 - membru de onoare Academia Română – 1919
 - Iuliu Moldovan (1882–1966), medic
 - membru ASTRA – 1910
 - membru corespondent Academia Română – 1920, reconfirmat – 1990
 - Dimitrie Călugăreanu (1868–1937), medic
 - membru ASTRA – 1925
 - membru corespondent Academia Română – 1920
 - Nicolae Bălan (1882–1955), teolog, mitropolit al Ardealului (1920–1955)
 - membru de onoare ASTRA – 1920
 - membru de onoare Academia Română – 1920, reconfirmat – 1990
 - Nicolae Drăganu (1884–1938), filolog
 - membru ASTRA – 1920
 - membru corespondent Academia Română – 1923
 - membru titular Academia Română – 1939
 - Gheorghe Munteanu-Murgoci (1872–1925), geolog
 - membru de onoare post-mortem ASTRA – 2014
 - membru corespondent Academia Română – 1923
 - Robert W. Watson Seton (1879–1951), istoric britanic
 - membru de onoare ASTRA – 1920
 - membru de onoare Academia Română – 1923
 - Elena Văcărescu (1866–1947), scriitoare
 - membru de onoare ASTRA – 1920
 - membru de onoare Academia Română – 1925
 - Ștefan Minovici (1867–1935), chimist
 - membru de onoare post-mortem ASTRA – 2014
 - membru corespondent Academia Română – 1925
 - Dimitrie Comșa (1846–1931), economist
 - membru ASTRA – 1920
 - membru de onoare Academia Română – 1926
 - Iulian Marțian (1867–1937), istoric
 - membru pe viață ASTRA – 1933
 - membru de onoare Academia Română – 1933
 - Ivan Nicolae (1855–1936), teolog, Episcop al Clujului
 - membru ASTRA – 1925
 - membru de onoare Academia Română – 1934
 - Grigore Gh. Comșa (1889–1935), teolog, Episcop al Aradului
 - membru ASTRA – 1925
 - membru de onoare Academia Română – 1934
 - Lucian Blaga (1895–1961), scriitor
 - membru ASTRA – 1925
 - membru titular Academia Română – 1936, reconfirmat – 1990
 - Ion I. Lapedatu (1876–1951), economist
 - membru ASTRA – 1914
 - membru de onoare Academia Română – 1936, reconfirmat – 1990
 - Paul Negulescu (1874–1946), jurist
 - membru de onoare post-mortem ASTRA – 2014
 - membru de onoare Academia Română – 1936
 - Tiberiu Brediceanu (1877–1968), muzician
 - membru ASTRA – 1925
 - membru corespondent Academia Română – 1937, reconfirmat – 1990
 - Florian Ștefănescu-Goangă (1881–1958), psiholog
 - membru ASTRA – 1921
 - membru corespondent Academia Română – 1937, reconfirmat – 1990
 - Nicolae Colan (1893–1967), teolog, Mitropolit al Ardealului (1957–1967)
 - membru ASTRA – 1930

-
- membru de onoare Academia Română – 1938
 - membru titular Academia Română – 1942

 - Mihail Dragomirescu (1868–1942), filolog
 - membru de onoare post-mortem ASTRA – 2014
 - membru de onoare Academia Română – 1938

 - Liviu Rebreanu (1885–1944), scriitor
 - membru ASTRA – 1935
 - membru titular Academia Română – 1939

 - Iuliu Moisiu (1859–1947), publicist
 - membru ASTRA – 1914
 - membru de onoare Academia Română – 1943

 - Virgil Șotropa (1867–1954), publicist
 - membru ASTRA – 1930
 - membru de onoare Academia Română – 1943, reconfirmat – 1990

 - Ion Mușlea (1899–1966), folclorist
 - membru ASTRA – 1935
 - membru corespondent Academia Română – 1947, reconfirmat – 1990

 - Ștefan Bezdechi (1888–1958), istoric
 - membru ASTRA – 1925
 - membru corespondent Academia Română – 1945, reconfirmat – 1990

 - Iuliu Hossu (1885–1970), teolog, cardinal
 - membru ASTRA – 1921
 - membru de onoare Academia Română – 1945, reconfirmat – 1990

 - Constantin Daicoviciu (1898–1973), istoric
 - membru de onoare ASTRA – 1925
 - membru corespondent Academia Română – 1948
 - membru titular Academia Română – 1955

 - Aurel Vlaicu (1882–1913), inginer, inventator
 - membru ASTRA – 1910
 - membru de onoare post-mortem Academia Română – 1948

 - Emil Isac (1886–1954), scriitor
 - membru ASTRA – 1935
 - membru corespondent Academia Română – 1948

 - Axente Banciu (1875–1959), filolog, publicist
 - membru ASTRA – 1906

 - membru de onoare Academia Română – 1948, reconfirmat – 1994

 - Iuliu Hațieganu (1885–1959), medic
 - membru ASTRA – 1920
 - membru titular Academia Română – 1955

 - Sabin Drăgoi (1894–1968), muzician
 - membru ASTRA – 1925
 - membru corespondent Academia Română – 1955

 - Corneliu Medrea (1889–1964), sculptor
 - membru ASTRA – 1925
 - membru corespondent Academia Română – 1955

 - D.D. Roșca (1895–1980), filosof
 - membru ASTRA – 1935
 - membru corespondent Academia Română – 1963
 - membru titular Academia Română – 1974

 - Ștefan Pascu (1914–1998), istoric
 - membru de onoare post-mortem ASTRA – 2014
 - membru corespondent Academia Română – 1963
 - membru titular Academia Română – 1974

 - Tiberiu Spârchez (1899–1977), medic
 - membru ASTRA – 1930
 - membru corespondent Academia Română – 1963

 - Octavian Fodor (1913–1976), medic
 - membru ASTRA – 1930
 - membru corespondent Academia Română – 1963
 - membru titular Academia Română – 1974

 - Leon-Silviu Daniello (1898–1970), medic
 - membru ASTRA – 1935
 - membru corespondent Academia Română – 1965

 - Emil-Alexa Negruțiu (1911–1988), agronom
 - membru ASTRA – 1935
 - membru corespondent Academia Română – 1974

 - Ștefan Voitec (1900–1984), publicist, politician
 - membru de onoare ASTRA – 1947
 - membru titular Academia Română – 1980

 - Dumitru Stăniloae (1903–1993), teolog
 - membru ASTRA – 1938
 - membru corespondent Academia Română – 1990
 - membru titular Academia Română – 1991

-
- Gheorghe Platon (1926–2006), istoric
 - membru de onoare ASTRA – 1996
 - membru corespondent Academia Română – 1990
 - membru titular Academia Română – 1993
 - Alexandru Borza (1887–1971), botanist
 - membru ASTRA – 1925
 - membru post-mortem Academia Română – 1990
 - Ionel-Valentin Vlad (n. 1943), fizician
 - membru ASTRA – 2012
 - membru corespondent Academia Română – 1991
 - membru titular Academia Română – 2009
 - Alexandru Zub (n. 1934), istoric
 - membru de onoare ASTRA – 1996
 - membru corespondent Academia Română – 1991
 - membru titular Academia Română – 2004
 - Cătălin Zamfir (n. 1941), sociolog
 - membru ASTRA – 2012
 - membru corespondent Academia Română – 1991
 - Mihai Cimpoi (n. 1942), filolog
 - membru ASTRA – 1992
 - membru de onoare Academia Română – 1991
 - Horia Colan (n. 1926), inginer
 - membru de onoare ASTRA – 1992
 - membru corespondent Academia Română – 1991
 - membru titular Academia Română – 2010
 - Sigismund Toduță (1908–1991), muzician
 - membru ASTRA – 1930
 - membru corespondent Academia Română – 1991
 - Ion Baci (1921–2004), medic
 - membru ASTRA – 1938
 - membru corespondent Academia Română – 1991
 - membru titular Academia Română – 1993
 - Antonie Plămădeală (1926–2005), teolog, Mitropolit al Ardealului (1982–2005)
 - membru de onoare ASTRA – 1990
 - membru de onoare Academia Română – 1992
 - Nicolae Corneanu (1923–2015), teolog, Mitropolit al Banatului (1962–2015)
 - membru de onoare ASTRA – 1991
 - membru de onoare Academia Română – 1992
 - Alexandru Todea (1912–2002), teolog, Cardinal (1991–2002)
 - membru de onoare ASTRA – 1991
 - membru de onoare Academia Română – 1992
 - Alexandru Surdu (n. 1938), filosof
 - membru de onoare ASTRA – 1991
 - membru corespondent Academia Română – 1992
 - membru titular Academia Română – 1993
 - Răzvan Theodorescu (n. 1939), istoric de artă
 - membru de onoare ASTRA – 2012
 - membru corespondent Academia Română – 1993
 - membru titular Academia Română – 2000
 - Teodor Dima (n. 1939), filosof
 - membru de onoare ASTRA – 1996
 - membru corespondent Academia Română – 1996
 - membru titular Academia Română – 2011
 - Mircea Păcurariu (n. 1932), teolog
 - membru ASTRA – 1990
 - membru corespondent Academia Română – 1997
 - membru titular Academia Română – 2015
 - Nicolae Edroiu (n. 1939), istoric
 - membru de onoare ASTRA – 1995
 - membru corespondent Academia Română – 1999
 - Dumitru Vatamaniuc (n. 1920), filolog
 - membru de onoare ASTRA – 2012
 - membru de onoare Academia Română – 2001
 - Dumitru Protase (n. 1926), istoric
 - membru de onoare ASTRA – 1995
 - membru de onoare Academia Română – 2003
 - Nicolae Dabija (n. 1948), scriitor
 - membru ASTRA – 1993
 - membru de onoare Academia Română – 2003
 - Tudor Drăganu (1912–2010), jurist
 - membru de onoare ASTRA – 1990
 - membru de onoare Academia Română – 2003
 - Carol Davila (1828–1884), medic
 - membru ASTRA – 1882
 - membru post-mortem Academia Română – 2003
 - Ioan Caproșu (n. 1934), istoric
 - membru ASTRA – 1994
 - membru de onoare Academia Română – 2012

- Lucian Mureșan (n. 1931), teolog, Cardinal din 2012
- membru de onoare ASTRA – 1991
- membru de onoare Academia Română – 2012
- Augustin Maior (1882–1963), inginer fizician
- membru de onoare ASTRA – 1930
- membru post-mortem Academia Română – 2012
- Laurențiu Streza (n. 1947), teolog, Mitropolit al Ardealului din 2005
- membru de onoare ASTRA –
- membru de onoare Academia Română – 2015

Membri, președinți de onoare și Protectori Regali – Academia Română și ASTRA

- Carol I de Hohenzollern (1839–1914)
- Domnitor (1866–1881) și Rege al României (1881–1914)
- membru de onoare al Societății Academice Române (1867)
- protector și președinte de onoare al Academiei Române (1879–1914)
- Ferdinand I de Hohenzollern (1865–1927)
- Rege al României (1914–1927)
- membru de onoare și președinte de onoare ASTRA – 1919
- protector și președinte de onoare al Academiei Române – 1890
- Carol II de Hohenzollern (1893–1953)
- Rege al României (1930–1940)
- membru de onoare și președinte de onoare ASTRA – 1932
- protector și președinte de onoare al Academiei Române – 1921
- Mihai I de Hohenzollern (n. 1921)
- Rege al României (1927–1930, 1940–1947)
- membru de onoare și președinte de onoare ASTRA
- protector și președinte de onoare al Academiei Române – 1940

Bibliografie

- Dan Berindei, *Istoria Academiei Române. 1866–2006*, București, Editura Academiei Române, 2006.
- Vasile Curticăpeanu, *ASTRA – Centru al vieții culturale românești din monarhie (1861–1918)*, în *Mișcarea culturală românească pentru Unirea din 1918*, București, Editura Științifică, 1968.
- Dan Petre, *Asociații, cluburi, ligi, societăți. Dicționar cronicologic*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983.
- Victor V. Grecu (coordonator și redactor), *ASTRA. 1861–1950. 125 de ani de la înființare*, Sibiu, 1987.
- Elena Macavei, *Asociațiunea ASTRA și Academia Română*, Sibiu, Editura Asociațiunii ASTRA, 2013.
- Pamfil Matei, *Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român. 1861–1950*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1986.
- Dorina N. Rusu, *Istoria Academiei Române în date. 1866–1996*, București, Editura Academiei Române, 1997.
- Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române. Dicționar. 1866–2003*, București, Editura Enciclopedică/Editura Academiei Române, 2003.

Notă

¹ Numele personalităților Asociațiunii Transilvane implicate în crearea și organizarea Academiei Române.

Manualele de istorie în perioada interbelică – carte de învățătură pentru tinerii acelor timpuri*

Acad. Dinu C. Giurescu

Domnule academician, pe lângă problemele legate de prospectarea fenomenelor istorice, ați fost mereu receptiv la modul în care se reflectă evenimentele din trecut în manualele școlare. În legătură cu acest aspect de cea mai mare importanță, doream să vă întreb cum cotați calitatea manualelor avizate de Ministerul Educației în ultimii ani?

Luând în considerare conținutul și forma actualilor manuale, pot afirma, cu încredere, că sunt, în cea mai mare parte, mediocre și anoste în comparație cu cele antebelice. Nu trezesc în elevi niciun fel de interes sau simțăminte. Evită să explice de ce este important trecutul, să știm de unde venim, unde am ajuns (și de ce). Se formează generații întregi, fără patrie.

Ce opinie aveți despre manualele de istorie elaborate în perioada interbelică de corifeii istoriografiei naționale, precum Nicolae Iorga, Constantin C. Giurescu și Petre P. Panaitescu?

Manualele de istorie, redactate în perioada interbelică de N. Iorga, C.C. Giurescu și P.P. Panaitescu erau destinate să fie carte de învățătură pentru tinerii acelor timpuri.

Prin conținut și redactare, autorii îndemnau pe tineri să-și cunoască propria istorie și, implicit, să-și iubească și să-și prețuiască patria (cuvântul „patria” nu mai figurează în manualele actuale, a ajuns o vorbă de care să ne ferim).

Expunerea clară, sistematică face ca și astăzi, după mai bine de o jumătate de secol, aceste manuale să fie citite cu interes și plăcere (vezi ediția din anul 1939, recent reeditată de Editura Enciclopedică, a manualului profesorului Constantin C. Giurescu).

Considerați că Academia Română trebuie să-și exprime responsabilități în domeniul elaborării manualelor?

Hotărât, Academia Română are obligația morală și științifică de a-și exprima punctul de vedere și de a trage un semnal de alarmă în ceea ce privește situația „Istoriei” ca disciplină de studiu fundamentală, care joacă un important rol formativ.

Calitatea ciudată (stranie) a curriculei nu poate fi trecută cu vederea de cel mai înalt for științific al țării, Academia Română.

Ce alte discipline, în afară de istorie, ar contribui, în mai mare măsură, la educația patriotică?

Limba și literatura română, geografia României.

Cum cotați ampla sinteză de *Istorie a românilor* elaborată sub coordonarea Academiei Române în planul istoriografiei naționale?

Ca o lucrare fundamentală de informare și interpretare.

Ce dificultăți deosebite ați întâmpinat atunci când ați coordonat ultimele volume ale tratatului de *Istoria românilor*?

În coordonarea volumelor IX și X ale tratatului de „Istoria românilor”, apărute sub egida Academiei Române, greutățile întâmpinate au fost cele obișnuite ale muncii de cercetare, îndrumare și redactare.

* Interviu realizat de doamna Alina Bălan

Un manuscris cu relevanță deosebită de la Muntele Athos

*Marcel Spinei**

În luna martie a acestui an (2016) am descoperit la mănăstirea Iviron, de la Muntele Athos, manuscrisul sub cota 1160 *Antologhion*, aparținând ieromonahului Filothei sin Agăi Jipei (1640? – 1720?), scris în limba greacă, cu câteva cântări în limba română.

Rememorând, *Psaltichia rumânească* de Filothei Jipa, terminată la București în 1713, a constituit un punct maxim al culturii românești medievale: introducerea limbii române în biserică, ceea ce a dus la introducerea limbii române în școală și, în general, la formarea limbii și a culturii române moderne. Era pe timpul marelui domnitor, iubitor de țară, neam și cultură românească, martirul Constantin Brâncoveanu.

Manuscrisul ieromonahului Filothei Jipa nu ar fi fost de ajuns pentru această măreață întreprindere: a fost nevoie de ajutorul mitropolitului Țării Româ-

nești, martirul Antim Ivireanul, care, deși era străin de neam, a fost un mare om de cultură și iubitor de cântare psaltică românească, ce a înțeles valoarea acestui codice pentru români și a tipărit lucrarea în anul următor, 1714, sub numele de *Catavasier*, în peste 4500 de exemplare – tiraj enorm pentru acele vremuri de răstriașe!

În perioada 1714–1826, *Catavasierul* a fost reeditat în cel puțin 38 de ediții. Cartea a ajuns aproape la fiecare biserică românească, așa s-a pornit *românirea* – termen primenit de Anton Pann.

O comparație la nivel european ar fi: în Antichitate, romanii au tradus cultura elină în latină și, astfel, au propagat-o la nivel planetar! Merita această încercare!

Manuscrisul grecesc descoperit la Muntele Athos este important pentru a găsi originea *Psaltichiei rumânești*. Nimeni, niciodată până acum, nu a

Mănăstirea Iviron de la Muntele Athos

pus problema că ieromonahul Filothei Jipa a alcătuit mai întâi acest manuscris în limba greacă – era limba cântărilor din biserica românească de atunci – pentru a proba compozitorii doriți să facă parte din *Antologhionul* său românesc. Iar aceștia sunt de primă mână din creația psaltică bizantină, la care a completat cu câteva „supernove” de neam românesc: Gherman arhiereul Neon Patron¹, Bălașu preotul de la Constantinopol², Cosma ieromonahul Macedoneanul³, Damian protopsaltul Moldovlahiei⁴, Iovașcu Vlahu⁵, Ioan Vlahu ș.a. De altfel, după cum susținea Sebastian Barbu-Bucur, ieromonahul Filothei Jipa „...a viețuit un timp la Athos... și înainte anului 1700... a revenit în țară ...”⁶. Poate a slujit chiar la mănăstirea Iviron, iar codicele 1160 *Antologhion* a fost lăsat chiar de ieromonah, mănăstirii.

Manuscrisul descoperit la mănăstirea Iviron, sub cota 1160 *Antologhion*, este format din două codice reunite sub aceeași copertă, scrise de doi codicografi diferiți⁷:

- partea întâi: f.1 – 156v (212 pagini), scris în limba greacă, la începutul secolului al XVIII-lea, codicograf anonim;

- partea a doua: f.157 – 348v (191 file x 2 = 382 pagini), scris în limba greacă cu câteva cântări în română, la finele secolului al XVII-lea și începutul celui de-al XVIII-lea, de către ieromonahul Filothei Jipa / Filothei ieromonahul Valahiei – *Φυλοθέου ιερομονάχου του εκ της Βλαχίας*.

După cercetări intense, am concluzionat că acesta a fost manuscrisul care a precedat scrierea *Psaltichiei rumânești* de la 1713.

Iată argumentația noastră, pe scurt, în sindomon:

I. Codicele *Psaltichia grecească* – denumită de noi așa, a fost scris la finele secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, înaintea *Psaltichiei rumânești*. Un punct de vedere ar fi faptul că, în *Psaltichia grecească* există un imn – *Polihronion* adresat mitropolitului Valahiei – Theodosie, care nu mai există în versiunea românească, mitropolit fiind atunci Antim Ivireanul etc.

II. Din punct de vedere al prezentării formei manuscriselor:

- a) manuscrisul de la Biblioteca Academiei B-BAR 61 (Catalog Spinei nr. 10⁸) *Psaltichie rumânească/Antologhion*, scris în limba română de ieromonahul Filothei Jipa, la 24 decembrie 1713, se află în format mic 4⁰, cu dimensiunile 20,5 x 14,5, și are 259 de file (518 pagini),

- b) codicele de la mănăstirea Iviron 1160 *Antologhion*, partea I + II în limba greacă, cu câteva cân-

tări în limba română, scris la finele secolului al XVII-lea și începutul celui de-al XVIII-lea, este în același format mic 4⁰, cu dimensiunile 15,7 x 10,5, și are: I – III + 348 + 1 – 3 file (696 pagini).

Catavasierul tipărit de mitropolitul Antim Ivireanul, la mănăstirea Dealu, Târgoviște se află în format 8⁰ și are IV + 138 pagini.

În ambele codice – Ms.B-BAR 61 și Ms.Iviron 1160 – partea a doua, scrisul lui Filothei sin Agăi Jipei este același: deosebit de frumos, cu înflorituri, frontispicii/titluri de pagină colorate, semne hironomice, mărturiile frumos ornamentate, cu o mare bogăție de culori și o caligrafie deosebită. Hârtia folosită prezintă trăsături – vignete etc., din epoca respectivă. Cerneala utilizată pentru grafia psaltică este neagră și roșie.

III. Din punct de vedere al conținutului:

A. Circa 90% dintre compozitori sunt aceiași, dar:

- a) în timp ce *Psaltichia rumânească* conține circa 590 de lucrări anonime,

- b) în *Psaltichia grecească*, aproape în toate cântările, sunt consemnați compozitorii.

- c) Dacă în *versiunea românească*, compozitorul ieromonah Filothei Jipa este prezent doar cu câteva cântări – *Ode – pentru domnitor și boierii cei mari...*, și *Catavasia/Canonul Floriilor* f.18v/ f.24v,

- d) în *Psaltichia grecească* participă vizibil ca autor, alături de ceilalți compozitori, cu diferite cântări religioase, având numele trecut.

Iată odele prezente în *Psaltichia grecească* alcătuită de Filothei Jipa:

- Hrysafis cel Tânăr a închinat *Polihronion* mitropolitului Valahiei, Theodosie, predecesorul lui Antim Ivireanul – nu există în *Psaltichia rumânească*.

- Cosma ieromonahul Macedoneanul a închinat *Polihronion* conducătorilor clerului din Ungrovlahia/Țara Românească – nu există în *Psaltichia rumânească*.

- Filothei Jipa a închinat *Polihronion* mitropolitului Antim Ivireanul.

- Gherman Neon Patron a închinat *Polihronion* conducătorilor clerului Ungrovlahiei – nu există în *Psaltichia rumânească*.

Nu există în *Psaltichia grecească* nici *Oda/Polihronionul* închinat domnitorului Constantin Brâncoveanu – pe care a compus-o în versiunea românească – și nici scrisoarea adresată domnitorului, probabil la timpul conceperii psaltichiei de început, nu erau scrise.

Iată compozitorii comuni în ambele manuscrise: Ioannis Koukouzelis, Xenos Koronis, Manouil Hrysafis, Hrysafis cel Tânăr, Gherman arhiereul Neon Patron, Bălașu preotul de la Constantinopol, Cosma ieromonahul Macedoneanul, Damian *protopsaltul Moldovlahiei* ieromonahul Iviritul, Petru Byzantios, Theofanos ș.a.

Iată compozitorii din *Psaltichia rumânească*, ce nu sunt trecuți în *Psaltichia grecească*, deși cântările lor există: Andrei Piroul, Criteanul, Cassia Monahia, Gheorghe Sikeliotul, al Nikomidiei, Ioan monahul, Nil din Xantopoulou, Theodor-Simeon Studitul, Sofronie patriarhul Ierusalimului.

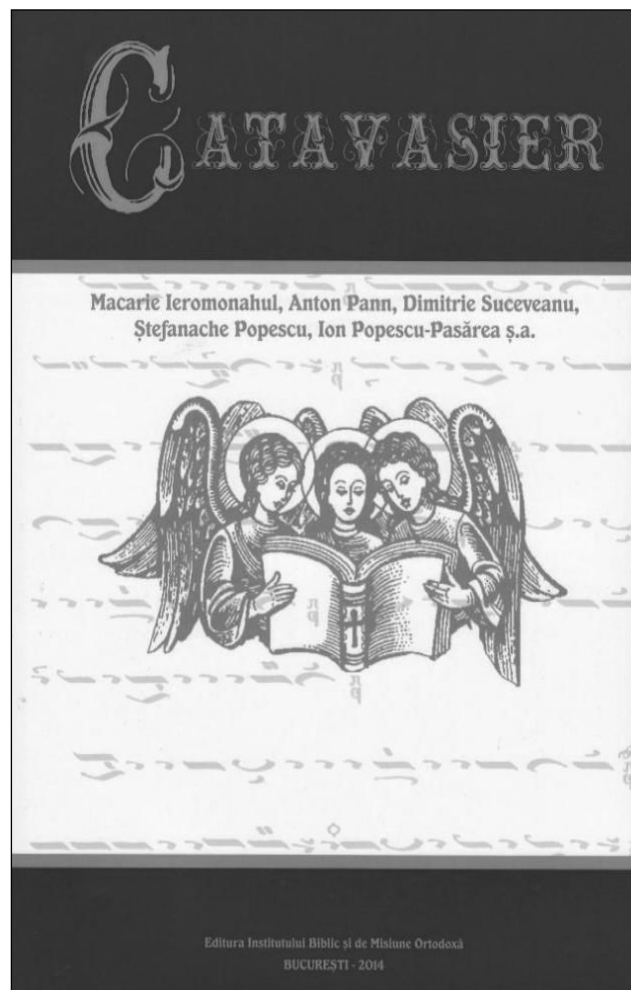
Iată compozitorii din *Psaltichia grecească*, ce nu există trecuți în *Psaltichie rumânească* – sunt anonimi, deși cântările lor există: Konstantinos Magoulas, Xenos Koronis – notat greșit Gazis, Ioannis Koukouzelis – notat greșit Konstantinos din Aghialou, Melhisedek episcopul Redestou, Gavriil din Aghialou, Ioannis Hristostomou-Gură de Aur, Theodoulos monahul, Theofanous patriarhul Karykis, Klement din Lesbos, Nikiforos Ithikou, Longhinos ieromonahul, Ioannis Kladas, Meletios Sinaitul, Athanasie Iviritul, Petru Bereketis Vizantiou – trecut doar Vizantie, Iakovos arhiereul de la Koutloumous, Filothei ieromonahul Jipa – cu diferite cântări, Iovașcu Vlahu – contemporan cu Filothei Jipa, Manouil Gouta din Tessalonik, anonimi.

B. Ordinea cântărilor din *Psaltichia grecească* este aproape identică cu cea din *Psaltichia rumânească*.

Există o întrebare – care va trebui să capete un răspuns – cu privire la *Anixandarele* atribuite de Sebastian Barbu-Bucur monahului Iosif de la mănăstirea Neamț, scrise la finele secolului al XVIII-lea. Ele apar la începutul *Psaltichiei rumânești*, după cum notează Sebastian Barbu-Bucur „scrise de o altă mână” ... dar, nu au fost semnate Iosif de la mănăstirea Neamț. În originalul grec sunt trecute ca aparținând alcătuitorului de *Antologhion* – ieromonahul Filothei Jipa.

Concluzionând, ieromonahul Filothei Jipa a alcătuit un *Antologhion* în limba greacă, pe care l-a tradus mai apoi în română, folosind autori de primă mărime din literatura bizantină, la care a cuprins și compozitori de sorginte românească.

Această *Psaltichie grecească* de ieromonahul Filothei Jipa, Ms. 1160, *Antologhion*, de la mănăstirea Iviron, Muntele Athos, va trebui să fie copiată, tipărită și, astfel, redată culturii națiunii căreia îi aparține, pentru a fi studiată și înțeleasă mai bine opera ieromonahului Filothei Jipa.

Bibliografie

¹ Vezi în studiul nostru *Antim Ivireanul, iubitor de cultură și muzică psaltică românească*, în notă nr. 108. Lucrare în manuscris, martie 2016, Atena.

² M. Spinei, *Bălașu preotul Țarigrădeanul (1610?–1701)*. Monografie, Editura Spinei Music Company, Atena, București, 2011.

³ M. Spinei, *Cosma ieromonahul Macedoneanul Iviritul (1630?–1710?)*. Monografie, Editura Spinei Music Company, Atena, București, 2014.

⁴ M. Spinei, *Damian ieromonahul protopsaltul Moldovlahiei (1660?–1740?)*. Monografie, Editura Spinei Music Company, Atena, București, 2013.

⁵ M. Spinei, *Iovașcu Vlahu Protopsaltul Curții Ungarovahei (1650?–1730?)*. Monografie. Editura Spinei Music Company, Atena, București, 2012.

⁶ Seb. Barbu-Bucur, *Filothei sin Agăi Jipei, Psaltichie rumânească. I. Catavasier*, Editura Muzicală, București, 1981, p. 16.

⁷ Precum este și manuscrisul de la mănăstirea Sfântul Ignatie, Leimonos – Lesbos, Ms. 258, partea a doua, *Antologhion*, f.145 – 418, scris la mănăstirea Dobrovăț în 1527, din Școala lui Eustatie protopsaltul Putnei, codicograf Macarie diaconul.

⁸ M. Spinei, *Manuscrise muzicale psaltice bizantine și de tradiție bizantină din România*; Prefață de acad. Viorel Cândea. I. Catalog sinoptic, revista „Biserica Ortodoxă Română”, an 123, București, 2005. Tom I, nr. 4–6, Tom II, nr. 7–9. Tom I, pp. 280–281.

Profesor universitar dr. Dumitru Protase, senior al arheologiei transilvane, dascăl devotat al învățământului universitar românesc

Acad. Marius Porumb

Comunitatea istoricilor, arheologilor și lumea științifică și culturală din cetatea academică și universitară clujeană au omagiat, la 1 februarie, pe unul dintre distinșii ei savanți, pe omul de cultură, arheologul și istoricul, cercetătorul de înaltă ținută, profesorul universitar Dumitru Protase, membru de onoare al Academiei Române

Născut în Țara Năsăudului, la 1 februarie 1926, eruditul profesor al Almei Mater Napocensis a desfășurat, de-a lungul anilor, o activitate științifică extraordinară, încununată de importante realizări științifice. Profesorul Dumitru Protase este istoric al Antichității și arheolog coordonator a numeroase șantiere de importanță majoră pentru istoria națională.

Dintre șantierele la care a participat, sau a fost coordonator, le menționăm pe cele de la Porolissum (județul Sălaj), Alba Iulia, Obreja (județul Alba), Sopor de Câmpie (județul Cluj), Brâncovenești (județul Mureș), Ilișua (județul Bistrița-Năsăud), Ocna Sibiului (județul Sibiu).

Contribuțiile sale privind problema continuității daco-romane în spațiul fostei provincii Dacia în secolele III–V d. Hr. sunt de o importanță fundamentală pentru istoria românilor.

Studiile Domniei Sale, respectiv cercetările arheologice, de epigrafie și numismatică, au scos la lumină dovezi incontestabile ale prezenței populației dace în epoca romană și apoi ale continuității daco-romane în secolele următoare.

Coordonator și autor la *Istoria Românilor* (volumul II) editată de Academia Română, prof. Dumitru Protase este autorul unor cărți esențiale pentru istoria veche a României: *Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și numismaticei* (1966), *Rituri funerare la daci și daco-romani* (1971), *Autohtonii în Dacia*, volumele I–II (1980, 2000),

Profesor universitar dr. Dumitru Protase, membru de onoare al Academiei Române

Geneza orașelor în Dacia romană (1991), *La romanisation et la romanité en Dacie* (1992), *Orizonturi daco-romane*, volumele I, II, III (1995, 2005, 2011), *La continuité daco-romaine* (2001), la care se adaugă un mare număr de articole, studii și contribuții în calitate de coautor la numeroase volume.

Colaborator apropiat al academicianului Constantin Daicoviciu și al profesorului Theodor Naum, profesorul Dumitru Protase a activat timp de peste două decenii, în perioada 1953–1974, în calitate de cercetător al Institutului de Istorie și Arheologie al Academiei Române din Cluj, iar apoi ca profesor universitar la Facultatea de Istorie-Filosofie a Universității clujene. De-a lungul anilor, a desfășurat în paralel cu munca de cercetare și documentare, o

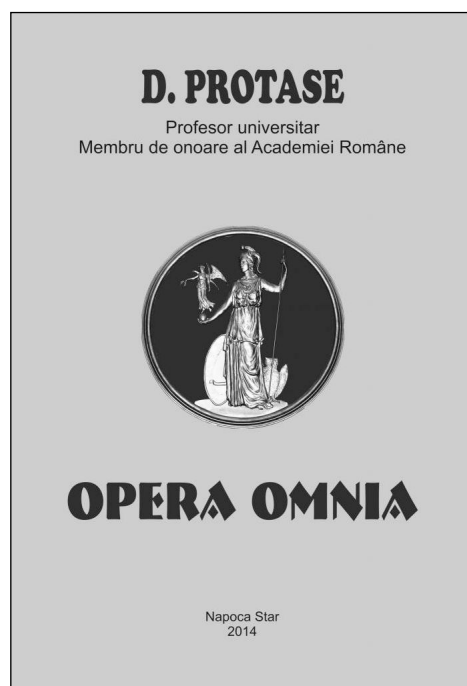
prestigioasă activitate de dascăl, fiind profesor și coordonator științific a numeroase generații de studenți și doctoranzi. Nu în ultimul rând, amintim prodigioasa activitate de popularizare a științei și culturii, în calitate de conferențiar și rector al Universității Populare din Cluj-Napoca.

Numeroase premii și distincții, științifice și civile, au încununat cariera profesorului Dumitru Protase: Ordinul „Meritul Științific” (1966), Ordinul Național „Pentru Merit” în rang de Cavaler (2002), Premiul „Vasile Pârvan” al Academiei Române (1972); este cetățean de onoare al municipiului Cluj-Napoca (2000) și *doctor honoris causa* al următoarelor universități: Universitatea de Vest din Timișoara (1999), Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu (2003) și Universitatea „Vasile Goldiș” din Arad (2006).

În anul 2003, Adunarea generală a Academiei Române l-a ales membru de onoare al celui mai înalt for științific din România.

*
* *

În acest moment de sărbătoare, cu nedisimulată mândrie, Institutul de Arheologie și Istoria Artei al Academiei Române din Cluj-Napoca adresează calde felicitări profesorului Dumitru Protase, membru de onoare al Academiei Române, la împlinirea unei frumoase vârste, mulțumindu-i pentru impor-

tanta contribuție ca membru al corpului științific, fiind și în prezent unul dintre cei mai stimați și apropiați colaboratori.

Sincere felicitări cu ocazia zilei de naștere, urări de ani mulți și prosperi, cu sănătate și speranță de mai bine. Întreaga gratitudine pentru remarcabilele contribuții la dezvoltarea științei și cercetării istorice, a arheologiei, numismaticii și epigrafiei, a învățământului universitar.

La mulți ani, domnule Dumitru Protase!

Intrarea castrului Porolissum

Crișu Dascălu – 75

Acad. Păun Ion Otiman

Scriitorii noștri, mai toți, sunt botezați Mihai, Tudor, Lucian, Liviu, cel mai adesea Ion, dar, după modesta mea cunoaștere, în literatura noastră avem un singur Crișu, Crișu Dascălu. Nici onomastica și nici toponimia românească nu este mai generoasă cu prenumele Crișu. Și totuși, doamna Ecaterina Dascălu, născută Ehlinger, presupun de origine șvăbească din Banat, își botează în Biserica ortodoxă din Belinț băiatul, născut la 11 mai 1941, cred, cu acceptul tatălui, ajuns notar, în Banat de prin părțile Olteniei, cu prenumele de Crișu.

Cu bucurie afirm că îl cunosc pe Crișu Dascălu de o jumătate de secol, de la începutul activității noastre didactice și de cercetare. Îl vedeam, în primii ani, aproape zilnic, la prânz, la Casa Universitarilor de pe strada Paris, mereu de mână (ca și acum, după 50 de ani) cu colega și soția sa, Doina, fiica și nepoata binecunoscuților folcloriști bănățeni George și Iosif Bogdan. Iar după anul 1990, deși nu avem formație și preocupare științifică comună, întâlnirile noastre au devenit tot mai dese, la Filiala din Timișoara a Academiei Române.

În această perioadă de un sfert de veac, din care mai mult de 20 de ani acoperită de Crișu Dascălu ca director al Institutului de Studii Banatice, am avut posibilitatea să-i cunosc multiplele calități de cercetător, poet, stilistician, critic și istoric literar, într-un cuvânt om de cultură, de cultură vastă, întinsă, extinsă în cele mai diferite domenii și cu aplecare mai cu seamă asupra culturii bănățene din care își trage seva și a cărei sevă a îmbogățit-o cu scrierile, cu cercetările și cu rostirile sale.

Îndelungata cunoaștere și colaborare mă îndreptătesc să fac câteva referințe asupra vieții și activității profesorului și cercetătorului dr. Crișu Dascălu, la împlinirea vârstei de 75 de ani.

Student remarcabil al profesorilor Eugen Todoran, Gh. Tohăneanu, George Ivănescu, Ștefan Munteanu, absolvent (1966) de frunte al Facultății de Filologie, Secția română-germană și *doctor în filologie* al aceleiași facultăți (1978), debutează de timpuriu în presă (1959) și editorial (1968) cu volumul *Mânie și marmură*.

Crișu Dascălu colaborează la „Orizont”, „Tribuna”, „România literară”, „Ateneu”, „Ramuri”, „Caiete critice”, „Revista de istorie și teorie literară”, „Revista de studii banatice”, „Scrișul românesc”, „Limbă și literatură”, „Lumina” (Pancevo), „Piramida” (Zrenianin) etc. Este autor al volumelor: *Mânie și marmură*, București, Editura pentru Literatură, 1968; *Încercare asupra bucuriei*, Timișoara, Editura Facla, 1978; *Dialectica limbajului poetic. Studiu de poetică*, Timișoara, Editura Facla, 1986; *Cicatricele bucuriei*, Timișoara, Editura Helicon, 1995; *Mutații paradigmatică în evoluția limbajului poetic românesc*, București, Editura Academiei, 1998; *Poezie și limbaj*, Timișoara, Editura Augusta, 2000; *Insurecția respectuoasă. Eseu despre individualul și supraindividualul poetic*, Timișoara, Editura Augusta, 2000; *O călătorie spre centrul poetului*, Timișoara, Editura Mirton, 2000; *Timpul absent*, Timișoara, Editura Brumar, 2006; *Poetikon*, București, Editura Ideea Europeană, 2007; *Zei locuiesc lângă Olimp*, București, Editura Ideea Europeană, 2007; *Colivia belgrădeană*, București, Editura Euro Press, 2008; *Algonauții/The Algonauts*, Editura David Press Print, 2010; *Terra*, Timișoara, David Press Print, 2011; este coordonator al volumelor: *Text, figură, coerență*, 1987; *Tentațiile textului*, I, 2003; *Tentațiile textului*, II, 2005; *Romanul postbelic românesc. Dosarul receptării critice*, I, (1945–1964), 2010; *Panorama dramaturgiei postbelice românești*, 2013; *Enciclopedia Banatului*, 2015; are colaborări la proiectele: *Formarea cuvintelor în limba română, Ediții critice* (Paul Iorgovici), *Imaginea în stilurile nonartistice ale limbii române literare în secolul al XIX-lea*, *Limbaj poetic și versificație în secolul al XIX-lea*, *Text, figură, coerență*, *Derivatele textului*, *Dicționarul general al literaturii române*, *Dramaturgia postbelică românească*, *Romanul postbelic românesc*, *Enciclopedia Banatului*.

Dat fiind numărul relativ mic de cercetători și amploarea proiectelor asumate de-a lungul anilor, Crișu Dascălu, ca director al Institutului de Studii Banatice, a apelat la colaboratori externi, ceea ce i-a

permis realizarea de multiple studii și cercetări, extinse preocupări științifice în spațiul cultural bănățean și chiar dincolo de granițele sale actuale. Mă refer la colaborarea excelentă și durabilă, inaugurată în anul 2009, cu Institutul de Cultură al Românilor din Voivodina, cu care a încheiat o convenție de colaborare pentru realizarea în comun a *Enciclopediei Banatului* și cu care a organizat simpozioane anuale, alternativ la Timișoara și la Zrenjanin. Au intrat în tradiție colaborările reciproce la publicațiile științifice ale celor două instituții. Bune relații științifice a stabilit și cu Catedra de limba română a Universității din Novi Sad și cu alte instituții ale românilor din Republica Serbia. Toate aceste legături sunt adevărate punți de cunoaștere reciprocă și de omogenizare culturală.

De altfel, relații folositoare a stabilit și cu Institutul de Balcanologie din Belgrad al Academiei Sârbe de Științe și Arte. Având în vedere aceste rezultate, Institutul a fost desemnat parte în acordul dintre academiile română și sârbă, pentru Proiectul „Legături seculare româno-sârbe privind arhivele”, proiect finalizat prin publicarea, în colaborare cu Arhivele Naționale, Serviciile județene Caraș-Severin și Timiș, a *Inventarului arhivistic al registrelor parohiale de stare civilă din județele Caraș-Severin și Timiș* (2010, ediția a II-a, 2011), volum lansat și la Arhivele Iugoslaviei din Belgrad. În vederea pregătirii lui, Crișu Dascălu a organizat, la institutul nostru, Simpozionul internațional „Reciprocități româno-sârbe. Cercetări de arhivă” (2008), la care a participat o numeroasă delegație din țara vecină.

Crișu Dascălu a inițiat proiectul unor ediții științifice din operele primilor lingviști din această provincie: Paul Iorgovici, *Observații de limba românească* (Doina Bogdan-Dascălu, Crișu Dascălu), Constantin Diaconovici Loga, *Gramatica românească* (Olimpia Berca, Eugen Dorcescu), Iosif Popovici, *Scrieri lingvistice* (Maria-Luiza Sitaru, Liviu Vasiliuță), Simeon Manguia (monografie de Doina Babeu).

În aceeași arie de preocupări intră și alte proiecte importante inițiate de Crișu Dascălu: *Dicționarul subdialectului bănățean* și *Dicționarul toponimic al Banatului*, pentru realizarea cărora s-a adunat un imens material prin anchete de teren.

Paralel, Crișu Dascălu s-a implicat, începând cu anul 2009, în elaborarea *Enciclopediei Banatului*, concepută ca parte integrantă a unei *Mari enciclopedii române*. Este modul particular în care înțelege

ter regional cu cele de nivel național. După mari eforturi, depuse de cei peste 40 de autori, primul volum, *Literatura*, a fost încheiat și tipărit în anul 2015. Acesta cuprinde peste 900 de articole despre scriitori, dintre care mai mult de jumătate sunt scriitori români, inclusiv 40 din Voivodina, cărora li se adaugă scriitori germani (aproximativ 200), sârbi (aproximativ 100), unguri (50), slovaci (45), bulgari, ucraineni și cehi. Volumul este dedicat „aniversării unui secol și jumătate de glorioasă existență a Academiei Române” și a fost lansat cu prilejul sărbătoririi Zilei Culturii Naționale, la 15 ianuarie 2016.

Sub autoritatea științifică a institutului apare, începând cu anul 2010, în Editura David Press Print și cu sprijinul Societății Enciclopedice a Banatului, colecția „Bibliotheca banatica”, dedicată editării critice a unor scrieri din trecutul cultural și științific al provinciei, dar și valorificării de pagini inedite ale autorilor de aici. În această colecție, care și-a dobândit un binemeritat prestigiu, au apărut până în prezent 36 de volume, toate prefăcute de Crișu Dascălu, dintre care: Traian Vuia, *Le Banat (Timishana)/ Banatul (Timişana)*, 2010; Aurel Cosma Jr, *Pictura românească din Banat de la origine până azi*, 2011; George C. Bogdan, *Din istoria culturală a Banatului*. I. Articole din „Reșița”, 2011; *Contribuții la istoria ecleziastică a Banatului*, 2011; Leonhard Böhm, *Locuitorii Banatului*, 2011; István Berkeszi, *Istoria tipografiei și a presei timișorene*, 2011; Ion B. Mureșianu, *Din trecutul slovei bănățene*, 2012; Ioan David, *Presa românească din Banat*, 2012; Ioan David, *Presă și cultură*, 2012; Paul Iorgovici, *Observații de limba românească*, 2012; Aurel Cosma Jr., *Istoria presei române din Banat*, 2012; Iosif Bogdan, *Scrieri. Folclor bănățean. Articole. Memorialistică*, 2013; Alexandru Tietz, *Scrieri de la sălaș*, 2013; Maria Vertan, *Sigiliile târgurilor și localităților rurale din Banatul istoric (1760–1919)*, 2014; Ioan David, „*Banatul*” (1926–1930). *Prima revistă bănățeană*, 2015 etc.

Într-un cuvânt, timpul a trecut pentru Crișu Dascălu, pentru colaboratorii săi de la Institutul de Studii Banatice din Timișoara al Academiei Române, cu rost, cu mult rost și cu deosebit folos pentru cercetarea românească, în general, și pentru cea a Banatului, în special.

Felicitându-l călduros pentru împlinita vârstă de 75 de ani, atât în numele colegilor de la Filiala din Timișoara a Academiei Române, cât și al meu personal, îl rugăm pe Bunul Dumnezeu să-i dea mulți și spornici ani, spre mai binele lui, al familiei sale și al nostru, al tuturor.

Profesorul Claude Nicolau – un om cu multe valențe*

*Niculae Ionescu***

La această frumoasă și deosebită aniversare a profesorului Claude Nicolau, membru de onoare al Academiei Române, cuvântul meu este cuvântul de suflet al unui coleg chimist și prieten.

Au trecut mai bine de șase decenii din acea zi de molcomă toamnă bucureșteană a anului 1952 când, printre bobocii Facultății de Chimie a Universității din București, am remarcat un tânăr brunet, cu privire iscoditoare, dinamic și dezinvolt, de care aveau să mă lege, peste timp, sentimente de prietenie și constantă prețuire. Acesta era Claude Nicolau, absolvent strălucit al Liceului „Spiru Haret”, din București.

A început, astfel, perioada studenției noastre, care a presupus muncă asiduă, seriozitate, pasiune și, nu în ultimul rând, dorința de a nu dezamăgi pleiada de dascăli care, prin personalitatea lor, erudiție, onestitate și exigență, ne copleșeau.

În anul trei de facultate, sărbătoritul și cel care vă vorbește am optat pentru specializarea de chimie fizică, magistrul nostru fiind, în anii care au urmat, regretatul academician Ilie Murgulescu. Vremurile studenției, aș spune „romantice”, cu visuri de tinerețe, au fost, în același timp, pline de frământări și grele încercări, cauzate de schimbările prin care trecea țara.

Studentul Claude Nicolau s-a remarcat, de la bun început, prin calități deosebite – inteligență, cultură, simț critic și umor – care l-au situat printre elitele promoției noastre.

O trăsătură definitorie a tânărului Claude Nicolau, pe care și-a păstrat-o de-a lungul vremii, era veșnicul neastâmpăr, entuziasmul de a fi mereu în activitate, părând a nu cunoaște odihna. A fost și a rămas, până astăzi, un element de coeziune, un „liant” al grupei de chimie fizică, păstrând legătura peste ani și nu o dată a venit din depărtări, pentru a fi împreună în clipe de bucurie.

*Profesor Claude Nicolau,
membru de onoare al Academiei Române*

Anul despărțirii de facultate, 1957, a fost anul în care fiecare a pornit pe propriul drum profesional, cu speranța și dorința de a se realiza în viață.

Fără îndoială că dintre toți colegii Claude Nicolau a parcurs drumul cel mai dificil și mai pasionant, reușind să cucerească noi redute ale științei.

După absolvirea facultății, a fost repartizat la Institutul de Fizică Atomică de la Măgurele. În anul 1958, a obținut o bursă doctorală și a plecat la Berlin. Teza de doctorat, realizată sub conducerea profesorului Günter Rinaecker, de la Universitatea Humboldt, a avut ca obiect o problemă de cataliză heterogenă solid-gaz, investigația prin metode fizico-chimice de ultimă generație.

Claude Nicolau a început cariera universitară ca lector și apoi conferențiar la Catedra de chimie fizică a Institutului de Petrol și Gaze din București (1962–1970). În această perioadă, s-a specializat,

**Alocuțiune susținută la Sesiunea aniversară prilejuită de sărbătorirea profesorului Claude Nicolau, membru de onoare al Academiei Române, la împlinirea vârstei de 80 de ani (4 mai 2016, Aula Academiei Române)*

***Dr., Institutul de Chimie Fizică „Ilie G. Murgulescu”, București*

prin burse doctorale, în cadrul Universităților din Liège – Belgia (1964), York – Anglia (1968) și Institutul Weizmann din Rehovot – Israel (1969). A fost primul director al Centrului de Radiobiologie din București, aparținând Ministerului Sănătății (1964–1968). O perioadă deosebită și fructuoasă, cu multe satisfacții și împliniri în plan profesional, dar și personal, a fost cea petrecută la Facultatea de Medicină din Craiova, ca profesor și șef al Catedrei de biologie (1971–1973).

În anul 1973 a părăsit țara, devenind, în scurt timp, un ambasador al științei și inteligenței românești.

Claude Nicolau a deținut următoarele funcții și titluri:

- șef de laborator și profesor asociat la Institutul Max-Planck de Chimia radiațiilor din Mülheim – Ruhr (1973–1980);
- director de cercetare I permanent la CNRS din Franța (1980–1983);
- director al Centrului de Biofizică Moleculară din Orleans, Franța (1983–1986);
- *visiting professor* la Universitatea Louis Pasteur din Strasbourg (1997–2001);
- *research professor* de Biologie celulară la Texas A&M University, College Station și *profesor adjunct* la Baylor College of Medicine din Houston, Texas (1987–1991);
- conducător al Diviziei de Cercetare și Dezvoltare a Sângelui la Center for Blood Research din Boston, Massachusetts (1987–1991);
- *visiting professor* la Facultatea de Medicină a Universității Harvard din Boston (1991–2002);
- *visiting professor* la Friedman School of Nutrition Science and Policy Tufts University din Boston, în prezent.

Împlinirile și întreaga evoluție a doctorului Claude Nicolau ne arată, încă o dată, că menirea cercetătorului este de a fi mereu pasionat de căutarea adevărului științific, deoarece „*înțelepciunea nu se culege dintr-o singură carte*”, spunea Nicolae Iorga.

Munca determină ritmul vieții adevărate a oamenilor de știință și conferă trăinicie și frumusețe ființei lor.

„*Idealurile* – spunea profesorul Ilie Murgulescu – *se elaborează în singurătate, dar se realizează de către comunitate în societate*”. Idealul lui Claude Nicolau a fost de a pătrunde în taine ale vieții, apelând la început la chimia fizică și apoi la biologie. Realizarea acestui ideal s-a făcut în comunitate,

rezultatele cercetărilor bucurându-se de interesul și implicarea unor nume de răsunet din știința internațională. Dintre cercetările lui deosebite, menționez numai două:

- transferul de gene, utilizând liposomii,
- modularea capacității de eliberare a oxigenului de către globulele roșii din sânge, cu ajutorul unor efectori allosterici și hemoglobinei.

Rezultatele remarcabile ale acestor cercetări și-au găsit o aplicabilitate directă în lupta contra maladiei Alzheimer și a unor forme de cancer.

Într-un articol recent, sărbătoritul relatează despre „aventura hemoglobinei”, care a început în copilărie când, fascinat fiind de zborul îndelungat al păsărilor migratoare, care plecau toamna spre sud și se întorceau primăvara, s-a întrebat cum reușesc micile creaturi să zboare distanțe atât de mari, în înaltul cerului? Atunci, nimeni nu i-a oferit un răspuns mulțumitor, însă, l-a găsit abia mai târziu, în cercetările sale.

La Claude Nicolau, talentul și pasiunea de cercetător s-au completat armonios cu cel didactic și cel managerial. A fost hărăzit cu simțul de a face alegeri corecte în viață și de a stabili ordinea priorităților, în fiecare moment. El poate constitui, pentru generațiile tinere, și nu numai, un exemplu de ceea ce înseamnă îmbinarea talentului de cercetător cu o putere de muncă extraordinară, o memorie ieșită din comun și o curiozitate înăscută, pentru cele mai diferite domenii.

Activitatea lui Claude Nicolau impresionează prin conținut, diversitate, calitate și volum, fiind ilustrată de cele peste două sute de lucrări științifice publicate, 11 cărți, 16 capitole de carte, peste 50 de patente și patru companii create în scopul aplicării rezultatelor obținute.

Importanța lucrărilor sale constă nu numai în noutate, ci și în argumentare, interpretare, exprimare adecvată și, nu în ultimul rând, în respectul pentru adevărul științific. S-a bucurat și se bucură de recunoașterea unanimă a comunității științifice din toată lumea, exprimată prin titluri academice, distincții și apartenența la prodigioase instituții de învățământ și cercetare.

Prin tot ceea ce a întreprins și a realizat, s-a dovedit un demn discipol al învățăturii lui Sofocle, care considera că „*nimic nu este mai presus de omul care are în mintea lui lumina științei*”.

Din această lumină, Claude Nicolau a dăruit cu generozitate studenților, colaboratorilor, colegilor, tuturor semenilor. Multiplele valențe ale personalității

profesorului Claude Nicolau nu pot fi înțelese decât întorcându-ne în timp, în Parisul anului 1936, unde a văzut lumina zilei, într-o familie deosebită.

De la ancesori a moștenit îndrăzneala, iar „*îndrăzneala are geniu, magie și putere*”, spunea Goethe. A crescut într-o atmosferă de efervescență științifică creatoare, fiind fiul academicianului Ștefan S. Nicolau.

Colaborator al lui Constantin Levaditi și șef de laborator la Institutul Pasteur din Paris, profesorul Ștefan S. Nicolau a fost unul dintre fondatorii virusologiei, ca ramură nouă a medicinei. Întemeietor al școlii de virusologie din România, a pus bazele primei Catedre de inframicrobiologie (virusologie) din lume, la Facultatea de Medicină din București, în 1942, fiind și ctitor al Institutului de Virusologie al Academiei Române, care îi poartă numele.

Mare iubitor și fin cunoscător al artei din Extremul Orient, a insuflat copiilor săi interesul pentru acest domeniu. Claude avea numai 12 ani, când a fost solicitat de Muzeul de Artă al R.S.R. să ajute la descifrarea unor înscrisuri de pe stampe japoneze, aflate în patrimoniul muzeului.

Mama, Raya Nicolau, a studiat chimia la Paris. Fire energică, având o personalitate deosebită, a fost cea care a îndrumat, cu dragoste și devotament, creșterea și educația celor trei copii, Claude, Monica și Alexandra, în spiritul unor reale valori ale umanității.

Monica Nicolau-Constantinescu, sora mijlocie, medic, conferențiar universitar, doctor în științe medicale, a reușit mereu să îndeplinească, în mod firesc, cu competență și eleganță, îndatoririle profesionale și sociale, cu cele de soție a savantului Virgil N. Constantinescu, fost președinte al Academiei Române, de mamă a unui fiu de excepție, medic, profesor Ștefan V. Constantinescu și de bunică a trei nepoți minunați.

Alexandra van der Mije Nicolau, Ketty pentru cei apropiați, sora mai mică, a fost licențiată în limba chineză a Universității București. S-a numărat printre primele cinci șahiste ale lumii, în perioada anilor 1960–1980. Mare maestră internațională de șah, a fost de șase ori campioana României și de cinci ori campioana Olandei. A câștigat 16 mari turnee internaționale de șah.

Într-un interviu, Ketty spunea: „*Am învățat să joc șah la vârsta de șase ani, de la fratele meu mai mare. Apoi, am jucat șah în familie, până m-am*

înscris la Palatul Pionierilor”. Din păcate, ea ne-a părăsit prea repede (2013).

Povestirile fascinante ale bunicii paterne, Ritta Schroff Nicolau, urmate de o multitudine de întrebări ale nepotului de opt ani, au făcut din Claude un iubitor al comorilor antichității, al culturilor greacă și romană, punându-și amprenta pe profilul său intelectual. Tot de la bunica a învățat să cânte la pian și să iubească muzica clasică. De-a lungul anilor, Johann Sebastian Bach a fost și a rămas compozitorul lui de suflet.

Încă din copilărie, Claude Nicolau a fost atras de meleaguri noi, de țări, de oameni, de obiceiuri, culturi și civilizații îndepărtate. Mirajul călătoriilor a devenit o parte integrantă a vieții sale.

Literatura, filosofia, artele îl ajută pe om să se manifeste în complexitatea lui. Constantin Istrati era convins că „*adevărul, frumosul și binele pot face casă bună cu știința*”. Într-adevăr, Claude Nicolau, eminent om de știință, mereu în căutarea unor adevăruri, un iubitor de frumos în artă, literatură, muzică, un umanist convins este și un om care nu a prețuit niciodată să-și ajute semenii aflați în suferință sau în nevoie.

Multiplele valențe ale personalității profesorului Claude Nicolau îmi dau certitudinea că ar fi putut deveni, tot așa de bine, un mare scriitor, filolog sau istoric, un specialist în istoria artei, un reputat pianist sau un șahist de talie internațională, dacă nu și-ar fi urmat chemarea spre știință.

O viață de trudă, cu realizări de excepție, și-a găsit împlinirea alături de distinsa doamnă Christa Nicolau, prezență constantă și discretă, mereu alături la bine și la rău, ca un adevărat reper luminos.

Ar mai fi multe de povestit despre viața și activitatea sărbătoritului de astăzi, dar timpul nu ne permite.

Toți suntem supuși duratelor ireversibile ale acestui timp, a cărui scurgere te face să devii mai înțelept, să înveți ce înseamnă resemnarea față de zborul lui implacabil.

Drag prieten și coleg, îți doresc, astăzi, la ceas aniversar ca, în ciuda timpului, să rămâi mereu cu sufletul tânăr, entuziast, cu mintea iscoditoare, deschizător de drumuri noi în știință, înconjurat de afecțiunea și prețuirea celor dragi, întru mulți ani!

Cuvânt de mulțumiri*

Claude Nicolau

Membru de onoare al Academiei Române

Domnule Președinte al Academiei Române,
Doamnelor și domnilor,
Dragi prieteni,

Cu profundă emoție și gratitudine adresez Academiei Române, Secției de științe chimice mulțumirile mele cele mai vii pentru organizarea acestei ședințe. Mulțumesc din inimă colegilor și prietenilor din România, precum și celor de pe meleagurile unde am trăit și trăiesc de mai bine de patruzeci de ani pentru că au venit astăzi la București să participe la această ședință, să mă onoreze cu prezența și cuvintele lor. Îmi exprim sincera recunoștință academicianului Marius Andruh, președintele Secției de științe chimice, academicianului Victor Voicu, secretarul general al Academiei Române, doctorului Niculae Ionescu pentru marele ajutor acordat în organizarea acestei ședințe.

Deja primirea mea în sânul Academiei Române ca membru de onoare din străinătate m-a onorat într-o măsură deosebită, iar ședința de astăzi este o cinstire în plus pe care mi-o acordă Academia. Recunoașterea primită acolo unde am făcut primii pași în cariera mea științifică are o valoare deosebită intelectuală și morală.

Îmi amintesc de scrisoarea lui Mihail Kogălniceanu adresată a lor săi de la Luneville, unde urma studiile liceale. În această scrisoare, Kogălniceanu povestea că avusese ora de istorie, la care învățase despre bătăliile de la Crecy, Poitiers, Azincourt, jaloane importante ale Războiului de o Sută de ani. Și aici, spunea Kogălniceanu, desigur, aceste bătălii au fost importante, dar că inima lui tresărea la numele bătăliilor de la Podul Înalt, de la Războieni, de la Călugăreni. Cei aproape două sute de ani, care s-au scurs de la scrierea epistolei, n-au schimbat nimic din natura sentimentelor încercate în situații asemănătoare.

Am avut marele noroc de a mă naște într-o familie cosmopolită, cultivată și competitivă, ceea ce a marcat întreaga mea viață. Tatăl, distins virolog de reputație internațională, cu ascendența sa maternă germano-franceză, mama, descendentă dintr-o familie evreiască din Polonia rusească a secolului al XIX-lea, care a contribuit semnificativ la crearea statului Israel, generau o ambianță culturală și o deschidere către lumea largă, care avea să se dovedească atât de benefică pentru noi, copiii lor.

Părinții mei, Ștefan și Raya, s-au întâlnit la Paris, unde tatăl meu lucra la Institutul Pasteur și mama studia; s-au căsătorit și au avut doi copii: pe cel care vă vorbește și pe sora mea, Monica, viitor medic, doctor în științe medicale, conferențiar universitar. Mama noastră a fost responsabilă de inculcarea în mintea și în inima copiilor ei a dragostei de libertate, a sentimentelor de omenie, de generozitate, de dreptate socială. Jean-Jaques Rousseau și Victor Hugo îi furnizau exemplele și argumentele cu care ne învăța lucruri ce nu le-am uitat niciodată.

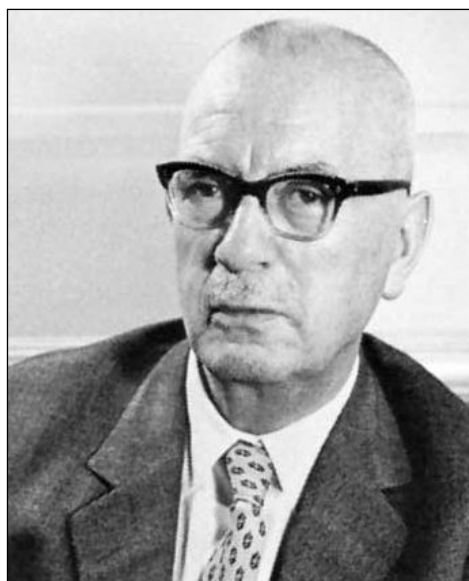
În 1939, i s-a oferit tatălui meu succesiunea lui Alexandru Slătineanu – unul dintre mentorii esențiali ai tinereții sale – la Catedra de bacteriologie a Facultății de Medicină de la Universitatea din Iași. Familia se mută de la Paris, la Iași. Trei ani mai târziu, în 1942, se creează Catedra de inframicrobiologie (virusologie) de la Facultatea de Medicină din București, iar tatăl meu devine titularul acestei catedre. Familia se mută la București. Aici urmez școala primară, la Sf. Elefterie, excelentă școală comunală, și apoi liceul; întâi Gheorghe Lazăr și, apoi, după desființarea liceului de băieți, în 1948, la Liceul Spiru Haret.

La București se naște a doua soră a mea, Alexandra Ecaterina, viitoare mândrie a familiei, Mare

*Cuvânt de mulțumiri susținut la Sesiunea aniversară prilejuită de sărbătorirea profesorului Claude Nicolau, membru de onoare al Academiei Române, la împlinirea vârstei de 80 de ani (4 mai 2016, Aula Academiei Române)

Louis Pasteur, biolog francez

Karl Ziegler, chimist german

Maestru de șah, multiplă campioană națională și internațională, absolventă a Facultății de Limba Chineză de la Universitatea din București, decedată în 2013.

În anul 1952, am intrat, prin concurs, la Facultatea de Chimie a Universității din București, pe care am absolvit-o în 1957. Repartizat cercetător ajutor la Institutul de Fizică Atomică, am obținut, în mai 1958, o bursă, spre a urma doctoratul în științe la Universitatea Humboldt din Berlin.

Am avut parte de profesori excepționali, în toate școlile în care am învățat, de la școala primară, cu doamna învățătoare Aurora Vlădescu, apoi la liceu, cu profesori, precum G. Constantin Dinu – căruia îi datorez dragostea pentru gramatică, pe care o nutresc și astăzi – V. Dumitriu, care ne învăța geografia lumii în termeni și culori care aprindeau imaginația, Alexandru Pop, matematicianul ardelen cu vorbirea caracteristică, Gh. Maftei, A. Nitzulescu, I. Necșulescu, oameni de vastă cultură, care ne învățau istoria lumii, dar mai întâi pe a României, și mulți alții.

La Universitate, am avut profesori remarcabili, unii dintre ei savanți de valoare, ca Gh. Spacu, G. Athanasiu. E. Angelescu, iar unii dintre ei nu numai savanți de mare valoare, ci și dascăli excepționali, ca Ilie Murgulescu, căruia îi datorez atât de mult. Prelegerile sale, elegante și riguroase, talentul cu care ne deschidea noi orizonturi științifice m-au marcat profund.

La Berlin, într-o epocă fără ziduri despărțitoare, exista o efervescență științifică creatoare, paralelă cu desfășurarea „Wirtschaftswunder”-ului german. La institutul unde lucram, Berlin-Buch, institut cu tradiție, îi întâlneam des pe Otto Warburg, titan al biochimiei, pe Karl Lohmann (care, împreună cu L. Michaelis descoperise ATP-ul), pe Arnold Graffi, mare cancerolog, pe W. Friedrich (co-descoperitorul difracției cu raze X) și pe mulți alții. Seminarele lor, conferințele, pe care le susțineau, erau surse bogate de informații și modele de gândire științifică, din care am profitat din plin.

Doctoratul l-am făcut sub conducerea profesorului Günther Rinaecker, profesor de cataliză și directorul institutului întemeiat de Emil Fischer la Universitatea Humboldt.

Înainte de a spune câte ceva despre evoluția mea științifică, aș dori să menționez influența pe care a avut-o asupra formării mele intelectuale bunica mea paternă, Ritta Schroff-Nicolau. Reprezentantă tipică a acelei Bildungsburgertum, care făcuse Germania prehitleristă, cu o cultură greco-latină solidă, catolică practicantă, m-a familiarizat de foarte devreme cu *Iliada* și *Odissea*, cu *Comentariile lui Cezar*, cu *Vergil* și *Horatius*, cu catehismul catolic. Ea m-a învățat să iubesc Antichitatea greco-romană, care este parte constitutivă a profilului meu intelectual.

Primele vizite la muzee le-am făcut împreună cu ea, grație ei m-am îndrăgostit, în mod ireversibil,

de muzica lui Johann Sebastian Bach, la vârsta de zece ani, una dintre pasiunile perene ale vieții mele.

În anul 1961, m-am întors de la Berlin la București și, intrat prin concurs, de data aceasta, am devenit cercetător la Institutul de Fizică Atomică, iar în 1962, lector și apoi conferențiar de chimie fizică la Institutul de Petrol, Gaze și Geologie, care funcționa la București.

În viața mea de cercetător am avut două modele: doi cercetători extraordinari, care au schimbat fața lumii, fiecare în felul lui. Este vorba despre Louis Pasteur și Karl Ziegler. Cel dintâi, de numele căruia este legată indisolubil nașterea medicinei științifice, mi-a fost familiar de foarte tânăr. Tatăl meu lucrase aproape 20 de ani la Institutul Pasteur din Paris și purta cu el tot tributul său de admirație și recunoștință a operei pasteuriene. Spiritul pasteurian de experimentație riguroasă, drumul parcurs, adesea pornind de la o problemă practică, precisă și rezultând în descoperiri de validitate generală, deschizătoare de noi orizonturi, de noi domenii științifice îmi erau povestite și explicate de tatăl meu. Experiențele celebre: generația spontană, antraxul ovin, vaccinul antirabic și multe altele îl plasau pe Pasteur, în imaginarul meu, alături de Francis Bacon, Galileo Galilei, Isaac Newton.

Pe Karl Ziegler l-am cunoscut personal la Institutul Max-Planck de cercetare a cărbunelui (Kohlenforschung) din Mülheim/Ruhr, în 1972. Pornind de la studii mai vechi asupra unor combinații organometalice, Ziegler a descoperit, în 1953, catalizatorii pentru polimerizarea stereo-specifică a etilenei. Astfel, s-a născut industria maselor plastice, iar știința polimerilor a luat un avânt excepțional; descoperire fundamentală în chimie, generatoare de vaste aplicații practice, care i-a adus lui Karl Ziegler Premiul Nobel.

În timp ce Pasteur nu s-a gândit niciodată să câștige bani cu descoperirile sale, Ziegler a devenit unul dintre cei mai bogați oameni din lume, avere pe care a donat-o, aproape integral, Institutului Max-Planck für Kohlenforschung, pe care îl conducea, și Fundației „Kohle”.

Acești doi titani ai științei mi-au fost modelele de cercetare și dacă rezultatele mele sunt mult mai modeste, nu este din vina lor!

Am avut întotdeauna o puternică înclinare către cercetarea aplicată și anume, în medicină. Absolvent al Facultății de Chimie a Universității din București, am beneficiat de lecțiile excepționale de chimie fizică, ce constituiau cursul cu același nume, predat

de profesorul Ilie Murgulescu. Influența lui Murgulescu, combinată cu aceea a tatălui meu, mi-au format gândirea științifică. Imaginația științifică a tatălui meu, talentul său experimental ieșit din comun, rigoarea și eleganța matematică a prelegilor lui Murgulescu m-au încurajat să încerc atacarea problematicei biologice cu armele chimiei fizice. Acestui demers științific i-am consacrat cea mai mare parte a activității mele științifice, începute cu prima publicație, în 1956.

Antevorbitorii mei s-au oprit asupra unora dintre rezultatele pe care le-am obținut. Este aici momentul să spun că, părăsind România, în 1973, am fost numit profesor asociat la Institutul Max-Planck de Chimia Radiației, la început secție a Institutului de Cercetare a Cărbunelui Max-Planck (Kohlenforschung).

Laboratorul meu a crescut repede și am putut publica rezultate care au atras atenția. Participând, în 1974, la o conferință anuală a Societății Germane de Biofizică, l-am întâlnit pe Detlev Riesner, pe atunci profesor asociat la Politehnica din Darmstadt. Ne-am împrietenit, atunci, și această prietenie nu a făcut decât să crească și să se consolideze. Ne-au legat interese științifice apropiate, convergența de opinii în multe domenii și, mai apoi, interesul mare pentru aplicațiile industriale ale descoperirilor noastre. Detlev Riesner a devenit rapid profesor și directorul Institutului de Chimie Biofizică al Universității Heinrich Heine de Düsseldorf, „vecin” cu Institutul Max-Planck din Mülheim/Ruhr, unde lucram. Contribuțiile sale științifice i-au creat un nume internațional cunoscut în studiul prionilor, cu toate ramificațiile, inclusiv privind terapia maladiei lui Alzheimer.

Detlev Riesner este co-fondatorul companiei Qiagen, cea mai mare și „successful” companie biotehnologică din Germania. Publicații comune, colegi în consilii științifice sau de administrație a mai multor companii, lucram des și rodnic împreună. El îmi face onoarea și plăcerea de a participa și a lua cuvântul la această ședință.

De profesorul Irwin Rosenberg mă leagă, de asemenea, o veche prietenie. Ne-am cunoscut în anul 1959, când amândoi lucram, pentru o perioadă, la Institutul Weizmann de la Rehovot, în Israel; el, în Departamentul de biofizică (prof. Ephraim Katzir-Katchalsky), iar eu, în Departamentul de polimeri (prof. Aharon Katzir-Katchalsky).

Atmosfera intelectuală nespus de stimulantă, interacțiunile interdepartamentale au făcut să ne

cunoaștem și să ne împrietenim. Ne interesau fenomenele de membrană și ne interesa Israelul. La sfârșitul stagiului de la Rehovot, eu m-am întors în România și am devenit profesor la Universitatea din Craiova, iar Irwin Rosenberg s-a întors în SUA și a fost numit profesor la Universitatea din Chicago. În cursul peregrinărilor mele ulterioare prin Germania, Franța, SUA, am păstrat contactul, ne-am vizitat și, odată ajuns la Boston, am început să colaborăm. Irwin Rosenberg, întemeietorul și decanul Școlii Friedman de Știință a Nutriției la Universitatea Tufts din Boston, m-a atras în colaborări interesante și rodnice. El a devenit și membru al Consiliului Științific al Firmei „AC Immune” din Lausanne, companie pe care am întemeiat-o împreună cu câțiva colegi și prieteni, pentru a dezvolta și comercializa terapia maladiei Alzheimer și unde Detlev Riesner este membru în Consiliul de Administrație. Irwin Rosenberg îmi face cinstea și plăcerea de a onora, cu prezența și cu cuvintele sale, ședința de astăzi.

Pe profesorul Jean-Marie Lehn, Laureat al Premiului Nobel, l-am cunoscut personal, în anul 1981, când am intrat la Centrul Național Francez de Cercetări Științifice.

În 1986, am plecat în SUA și, câțiva ani mai târziu, am organizat, la Harvard Medical School, unde funcționez, o conferință internațională asupra transferului de gene și controlului expresiei lor. Jean-Marie Lehn ne-a făcut onoarea să accepte invitația de a participa și de a vorbi la acest colocviiu.

Interesele științifice comune ne-au apropiat și am fost numit *visiting professor* la Școala Superioară de Biotehnologie a Universității din Strasbourg (cu jumătate de normă, cealaltă jumătate fiind la Harvard Medical School, la Boston). Discuțiile cu Jean-Marie Lehn au arătat că făcuse o descoperire importantă, pe care o și patentase, chimia combinatorie dinamică. Am decis împreună să înființăm o companie care să dezvolte și să comercializeze această platformă tehnologică. Astfel, împreună cu Jean-Marie Lehn și alți câțiva prieteni și colegi, am înființat firma Therascope, la Heidelberg, în Germania. Firma s-a dezvoltat, cu timpul și-a modificat, oarecum, profilul și numele (devenind Alantos), iar în anul 2007, la șapte ani de la înființare, a fost vândută marii Companii biotehnologice din SUA, AMGEN.

Lucram, din 1994, cu colaboratorii mei din Boston, la suprimarea toleranței imunitare față de unele proteine „self”, scopul final fiind realizarea unei imunoterapii eficiente contra maladiei Alzheimer.

Primele noastre rezultate publicate priveau P-glicoproteina, „pompa” care elimina, printre altele, agenții de chimioterapie din celulele canceroase, reducând dramatic eficacitatea acestor agenți. Rezultatele erau promițătoare. Am solicitat un *grant* pentru a extinde aceste studii la beta-amiloid, ale cărui agregate se depun, sub formă de plăci citotoxice, pe creierul pacienților. Am primit *grant*-ul solicitat, care ne-a permis obținerea unor rezultate clare și foarte încurajatoare privind imunoterapia maladiei Alzheimer, pe animale transgenice. Odată obținute, aceste rezultate le-am discutat cu Jean-Marie Lehn pe larg și am decis să înființăm o companie pentru a dezvolta și comercializa: un vaccin contra AD, pentru o imunoterapie activă, a cărei eficacitate o demonstrasem pe șoareci transgenici; un anticorp monoclonal contra beta-amiloid, conformație-specific, pentru o imunoterapie pasivă, pe care îl realizasem în laborator; morfomeri, entități chimice astfel numite de Jean-Marie Lehn, care să interacționeze în mod specific cu beta-amiloid.

Așa cum am menționat, cu un număr de prieteni și colegi, am înființat, la Lausanne, în Elveția, o companie care își propunea să dezvolte imunoterapii și chimioterapii contra maladiei Alzheimer, AC Immune. Jean-Marie Lehn este președintele Consiliului Științific al acestei companii. Eu sunt membru în Consiliul științific și am fost *chief scientific officer* în primii trei ani de funcționare a Companiei.

Imunoterapia pasivă contra maladiei Alzheimer, după rezultate promițătoare, obținute pe 450 de pacienți, se află, astăzi, în Faza clinică III, în colaborare cu Roche Holdings/Genentech, iar AC Immune este de curând cotate la Bursa din New York (Nasdaq).

Începând din anul 1977, când eram la Max-Planck Institut für Strahlenchemie, împreună cu colegul Klaus Gersonde de la Rheinisch-Westfälische Technische Hochschule din Aachen, am început să lucrez la modularea capacității de cedare a O₂ de către globulele roșii din sânge, prin introducerea în GR a unor efectori alosterici ai hemoglobinei, mai puternici decât efecteurul natural la oameni, 2,3-Bisphosphoglycerate. Primele rezultate, publicate în 1979, indicau posibilitatea acestei modulări.

În Franța, la Centrul de Biofizică Moleculară al CNRS, unde am lucrat, între anii 1981–1986, am continuat aceste cercetări, cu rezultate foarte interesante, privind consecințele fiziologice ale reducerii afinității pentru oxigen a hemoglobinei, observate la

porci. Am continuat și la Harvard Medical School astfel de studii, ale căror rezultate sugerau posibilitatea unor aplicații terapeutice importante. Se pune, însă, o problemă: efectul allosteric al hemoglobinei pe care îl utilizăm, myo-Inositol-Hexafosfat (IP6), un polianion cu multe sarcini negative, nu străbate membrana plasmatică a GR. Am inventat, patentat și publicat un număr de metode fizice de a introduce IP6 în GR *ex vivo*, care, deși aveau rezultate bune, erau complicate și greu de utilizat în clinică. M-am adresat, atunci, lui Jean-Marie Lehn, întrebându-l dacă ar fi posibilă sinteza unui efect allosteric al hemoglobinei, care să aibă proprietățile IP6, să fie foarte solubil în apă, să străbată membrane GR, să fie mai puternic în acțiunea sa decât 2,3-BPG și să fie netoxic. Jean-Marie Lehn mi-a spus „*să vedem*”. Câteva luni mai târziu, laboratorul său producea myo-Inositol Trispyrofosfatul (ITPP), care îndeplinea toate aceste condiții. Împreună cu prietenul nostru Conrad Bletzer Jr., Jean-Marie Lehn și alți colegi, am înființat o a treia companie, numită OxyPlus și, mai târziu, Norm-Oxys, spre a dezvolta și comercializa produsul și aplicațiile sale.

Cunoscând rolul important al hipoxiei în creșterea majorității tumorilor solide, am utilizat ITPP pentru a trata hepatomul Morris în faza precoce, la șobolani. A fost un succes deplin, tumoarea fiind eradicată în cinci săptămâni de la începerea tratamentului. Au urmat experiențe cu melanomul, adeno-carcinomul de pancreas, cancerul de colon, cel de prostată, toate cu rezultate mai mult decât încurajatoare. ITPP se află astăzi într-un studiu clinic de fază II la Clinica Universitară din Zürich.

Colaborarea de zi cu zi cu Jean-Marie Lehn a constituit, pentru mine, un regal intelectual. Ea s-a dovedit foarte rodnică, ducând la înființarea a trei companii, dintre care una s-a vândut, o a doua a intrat în Bursa din New York (Nasdaq), găsindu-se în studiul clinic de Fază III a imunoterapiei maladiei Alzheimer, și a treia este pe cale să aducă dovada de concept a utilității ITPP în terapia anticanceră la om. În plus, ea a produs publicații, numeroase patente etc. Conversațiile științifice cu Jean-Marie Lehn au fost, constant, sursă de inspirație, control de calitate și imensă plăcere intelectuală. De aceea, mă simt onorat și fericit că a acceptat invitația de a participa și a lua cuvântul la această ședință.

Cu dr. Nicolae Ionescu, fost director științific al Institutului de Chimie Fizică „Ilie Murgulescu”,

sunt prieten apropiat de 64 de ani. Din anul I de facultate și până la absolvirea ei am fost colegi de grupă, am publicat împreună (1958) și, deși domeniile noastre de cercetare au avut direcții foarte diferite, am rămas în contact strâns. Ioni îmi face cinstea de a participa și vorbi la această ședință, pentru care, cu emoție, îi mulțumesc.

Academicianul Victor Voicu, colaborator, coleg și prieten de peste 50 de ani, a fost primul post-doc într-un laborator condus de mine. Tânăr absolvent al Institutului Medico-Militar, locotenent major dr. Voicu a apărut, într-o zi, la Centrul de Radiobiologie pe care-l conduceam și și-a luat locul în Laboratorul de farmacodinamie al centrului. A adus cu el entuziasm, competență și imaginație. Multe dintre cercetările sale au dus la rezultate interesante, publicate în reviste internaționale, care l-au făcut cunoscut și apreciat.

Mulțumiri călduroase academicianului Victor Voicu, secretarul general al Academiei Române, pentru participarea și discursul de astăzi.

Mulțumiri calde adresez academicianului Ionel Haiduc, care mi-a făcut cinstea și bucuria de a prezida această ședință. Pe lângă reputația internațională de distins om de știință, Ionel Haiduc, prin ținuta sa, prin pozițiile luate în probleme importante pentru știință și cultură în România, și-a atras respectul și aprecierea colegilor, rezumată lapidar, aidoma unui cronicar latin, de unul dintre cei mai cunoscuți savanți români, care spunea: „*Ionel Haiduc este un om onorabil*”.

Întreaga mea activitate științifică, întreaga mea viață nu ar fi fost aceleași, fără soția mea, Christa, care îmi este alături de 43 de ani. Îi datorez imens: afecțiunea neclintită, prietenia, sprijinul necondiționat în toate tumulturile existenței, stimulul cultural permanent, toate aceste componente atât de importante în viața cea de toate zilele. Înțelegerea, stabilitatea, caracterul ei sunt, în mare măsură, responsabile pentru faptul că am putut desfășura acel tip de activitate, care s-a dovedit productiv și agreabil.

Christa, cu marile și multiplele ei talente, și-a pus întreaga existență în slujba carierei mele și a bunăstării spirituale, fără de care nicio activitate creatoare nu este posibilă. Recunoștința mea nu are granițe!

Și acum, cu permisiunea dumneavoastră, să cedăm podiumul lui Johann Sebastian Bach, pentru incomparabilă-i exprimare și magnifica încheiere a acestei ședințe!

La căpătâiul seniorului nostru, academicianul Valeriu D. Cotea

Acad. Păun Ion Otiman

Timpul nu a mai avut răbdare să aștepte încă 20 de zile, până în 11 mai, zi în care seniorul nostru, iubitul nostru confrate, academicianul Valeriu D. Cotea ar fi pășit în rândul nonagenarilor. Noi, colegii de la Academia Română, împreună cu toți cei care l-au cunoscut, apreciat și iubit, miile de foști studenți și colaboratori, colegii de generație, atâția câți mai viețuiesc, prietenii și apropiații, ne pregăteam să-l sărbătorim, cum binemerita, la împlinirea vârstei de 90 de ani.

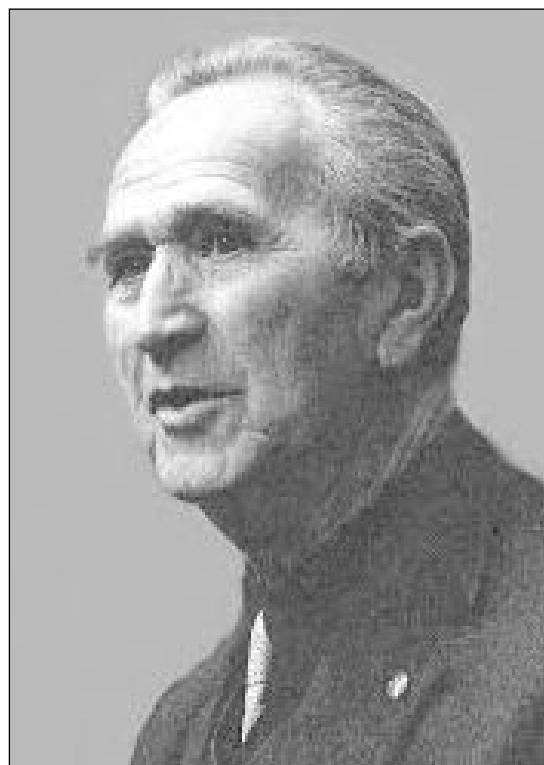
Dar, implacabilului nu ne putem opune. Ceea ce așteptam mai puțin de la seniorul nostru, s-a întâmplat. Seniorul nostru a plecat dintre noi, în lungul drum al veșniciei. A plecat la iubita lui soție, doamna Victorița, pe care a evocat-o, cu dragoste și admirație, de atâtea ori.

A plecat pe lungul drum al veșniciei pe care și-a croit-o și clădit-o întreaga viață. Pentru că, ce a fost viața academicianului Valeriu Cotea? Un lung drum pe care l-a pavat zi de zi, ceas de ceas, minut de minut, cu veșnicia.

În aceste momente grele, cuvintele, oricât de căutate, de alese ar fi, nu pot acoperi în suficientă măsură, marea sa operă științifică, omenia sa și, mai presus de toate, inegalabila sa prezență de om al cetății, de maestru al spiritului înalt.

Inteligența sa, de o vioiciune aparte, memoria de invidiat, vorba aleasă au făcut din reputatul cărturar moldovean un dotat orator. Nu poate fi ușor egalat, ca prezență de spirit, spontaneitate, oportunitate și ca substanță a intervențiilor sale publice. Temeinica sa cultură, cu surse în cele mai diverse domenii, l-au făcut partener agreabil, cu o ținută de om de lume, căutat de cei mai aleși oameni de cultură ai înaltei societăți. Poeti, scriitori, muzicieni, pictori și sculptori, intelectuali de mare prestigiu, înalți ierarhi ai diferitelor religii, i-au căutat compania și i-au format selectul anturaj.

Tot ca un *remember* admirativ, din multele ocazionate de viața sa exemplară, în acest moment de receptare a realizărilor științifice ale domnului academician Valeriu D. Cotea peste hotare, cu amplă pondere în reputația sa profesională, amintim primirea Domniei Sale de către Regele Spa-

Acad. Valeriu D. Cotea

niei, Juan Carlos, la palatul Zarzuela din Madrid, în fruntea delegației Organizației Internaționale a Viei și Vinului. Cu acel prilej, academicianul Valeriu D. Cotea a fost onorat cu înalta distincție *Confrade de Merito*. Aceste evenimente, în care academicianul Valeriu D. Cotea a fost purtătorul de mesaj și reprezentantul științei oenologice românești, nu sunt singulare, lor le-au urmat multe, foarte multe primiri la alte curți regale, palate prezidențiale ori guvernamentale; de exemplu, în Argentina, unde i s-a înmănat înalta distincție „Pionero de la Vitivinicultura Mundial” sau în Franța, unde i s-a decernat gradul de Cavaler al Ordinului „Meritul Agricol”.

Este necesar să menționăm, și cu acest prilej, că puține domenii din științele agricole sau chiar din mai toate științele românești, au atins cota la care s-a situat și este apreciată știința viti-vinicolă românească peste hotare, știință pe care academicianul Valeriu D. Cotea a reprezentat-o cu strălucire. Mărturie sunt numeroasele scrisori și felici-

tări primite de-a lungul anilor din partea unor conducători de stat și a unor miniștri, adresate domnului academician Valeriu D. Cotea, pentru performanțele obținute în domeniul său.

Marile pasiuni ale academicianului Valeriu D. Cotea, știința și cunoașterea vinului, l-au făcut celebru. Discursul său de recepție la Academia Română, expunerile sale referitoare la podgoriile și vinurile României – în special cele de la Cotnari, locul său de suflet, ca și al lui Ștefan cel Mare și Sfânt, și al altor domnitori și slujitori ai Moldovei – ne-au făcut să ni-l imaginăm ca **Patriarhul moldav** al viticulturii românești.

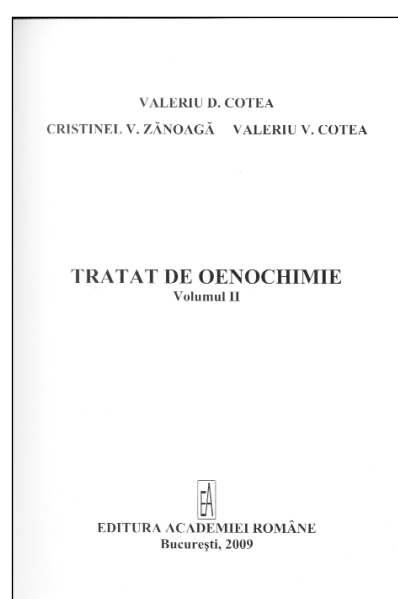
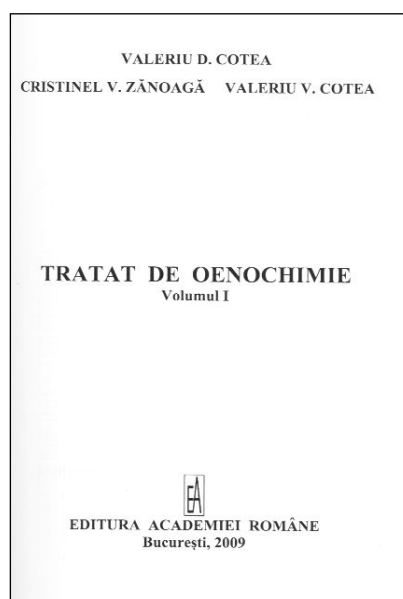
Academicianul Valeriu D. Cotea, concomitent cu statutul de eminent oenolog, l-a onorat cu preaplinul sufletului său și pe acela al cetățeanului român cu o imensă responsabilitate față de satul românesc, față de țăranul român, vădind o profundă cunoaștere a multiplelor probleme ale agriculturii din România: „Beneficiar al unei norocoase longevități, cunosc viața rurală românească pe majoritatea duratei secolului al XX-lea. Impresia generală e aceea de stagnare... Aceleași case de chirpici, fără apă, fără gaz, fără bucătărie, fără încălzire corespunzătoare. Cum să se facă agroturism când, de exemplu, în două județe din Moldova, Vaslui și Botoșani, nici 1% din case nu au baie? Să mai abordăm existența și problemele școlilor, dispensarelor, spitalelor, serviciilor de tot felul, ale băncilor rurale, caselor de asigurări, centrelor de consultanță și extensie? Cele mai multe dintre aceste instituții nu există, iar cele

care sunt oferă imagini de incredibilă înapoiere. Cu toate acestea, la vârsta mea, continui să cred și să sper că, măcar în ceasul al doisprezecelea se vor găsi totuși resurse de gândire și voință pentru reedificarea satului nostru, pentru redresarea țăranilor și rodirea câmpurilor”.

Profesorul Valeriu D. Cotea, provenit din rândurile țăranimii vrâncene, și-a exprimat de multe ori crezul Domniei Sale în legătură cu viitorul țăranimii române: „Mă îngrijorează profund și marile discrepanțe dintre agricultura românească și cea europeană. Răspunsul la întrebarea cum vom putea concura pe aceeași piață cu germanii, francezii sau italienii devine tot mai acut. Nu există, cred, decât o singură modalitate: politicile agrare românești trebuie fundamentate pe o bază deopotrivă economică și umanitară, asemănătoare aceleia a partenerilor europeni.

Urmărindu-i cu admirație parcursul de-o viață, implicarea în marile probleme ale contemporaneității românești (și nu numai), savurându-i cu mare bucurie multiplele intervenții în viața academică și publică, în acest moment greu, suntem convinși că **Academicianul, Profesorul, Cercetătorul, Omul Valeriu D. Cotea** va rămâne pentru noi toți un reper de înaltă ținută în ansamblul vieții și societății românești, personalitatea care va marca peren conștiința generațiilor viitoare.

Acum, la plecarea dintre noi, ne plecăm capul în fața marelui nostru confrate, rugându-ne Bunului Dumnezeu să-l ia în paza Lui bună și să-l odihnească în pace.

Neculai Alexandru Ursu (1926–2016)

În ziua de 15 mai 2016, s-a stins din viață lingvistul, filologul și istoricul de artă **Neculai Alexandru Ursu**, membru corespondent al Academiei Române.

Născut în anul 1926 în localitatea Boroșești, județul Iași, Neculai Alexandru Ursu a urmat studiile liceale și universitare la Iași, unde, în 1967, a susținut teza de doctorat cu tema *Formarea terminologiei științifice românești*. Și-a început cariera științifică la Facultatea de Filologie a Universității „Alexandru Ioan Cuza”, după care a fost cercetător la Institutul de Lingvistică, Istorie Literară și Folclor din Iași, unde, până în anul 1970, a deținut funcția de director.

Neculai Alexandru Ursu a desfășurat o bogată activitate de cercetare științifică, ale cărei rezultate sunt însumate în numeroase lucrări de specialitate în domeniile lexicografiei și filologiei. Dintre acestea, menționăm: *Formarea terminologiei științifice românești*; *Contribuții la istoria literaturii române*. *Studii și note filologice*; *Contribuții la istoria culturii românești în secolul al XVII-lea*. *Studii filologice*; *Instrumentul lexical în procesul modernizării limbii române*; *Paternitatea Istoriei Țării Românești, atribuită Stolnicului Constantin Cantacuzino*. *Studiul filologic*.

Paralel, s-a consacrat și editării lucrărilor unor înaintași ai culturii române, cum sunt: Vasile Alecsandri, Dimitrie Eustatievici Brașoveanu, Gheorghe Asachi, Dosoftei ș.a.

Înzestrat cu un spirit analitic pătrunzător și o mare capacitate de surprindere diferențiată a nuanțelor, a reușit să stabilească sursele unor lucrări cum au fost, între altele, modelul francez pentru *Gramatica* lui Ion Heliade Rădulescu, modelul latin pentru *Gramatica* lui Dimitrie Eustatievici sau modelul *Gramaticii* lui Samuel Micu Klein și Gheorghe Șincai ș.a.

În semn de recunoaștere a meritelor sale științifice, Neculai Alexandru Ursu a fost distins cu Premiul „Bogdan Petriceicu Hasdeu” al Academiei Române și cu Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Cavaler.

Sir Thomas Walter Bannerman Kibble (1932–2016)

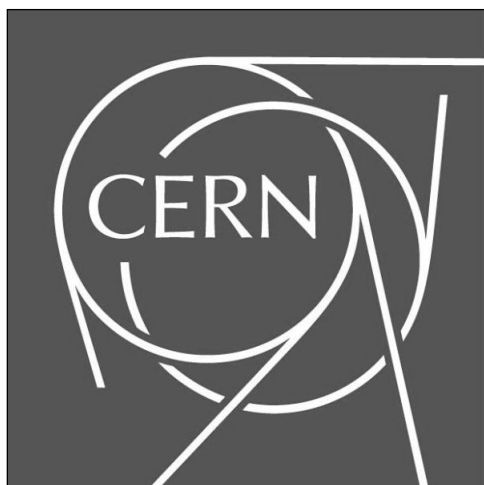
În ziua de 2 iunie 2016, s-a stins din viață, la Londra, **Sir Thomas Walter Bannerman Kibble**, membru de onoare din străinătate al Academiei Române.

Distins profesor de fizică teoretică la Imperial College, Fellow of the Royal Society, Commander of the Order of the British Empire, Sir Thomas Walter Kibble, a adus o contribuție crucială la predicția teoretică a bosonului Higgs și a proprietăților acestuia, prin lucrarea sa de pionierat *Global conservation laws and massless particles*; aceasta a fost scrisă în colaborare cu G.S. Guralnik și C.R. Hagen și a apărut în „Physical Review Letters” în anul 1964.

În anul 2012, două experimente la Large Hadron Collider la CERN (European Organization for Nuclear Research), au anunțat descoperirea experimentală a bosonului Higgs, validând astfel predicția teoretică. Un an mai târziu, în 2013, Premiul Nobel pentru fizică a fost decernat pentru „*descoperirea teoretică a mecanismului care contribuie la o mai bună înțelegere a originii masei particulelor suba-*

tomice, care a fost confirmată recent prin descoperirea acestei particule fundamentale prezise”.

Consiliul European pentru Cercetare Nucleară

Accelerator de particule

Iunie

1 iunie: Institutul de Matematică „Simion Stoilow” și Institutul de Statistică Matematică și Matematică Aplicată „Gheorghe Mihoc-Caius Iacob” au organizat **Conferința „Current Issues in PDEs and Stochastics”**. La sesiune, au prezentat comunicări cercetători din cele două institute de matematică organizatoare (Lucian Beznea, Oana Lupașcu, Gabriela Marinoschi) și invitați din Italia (Pierluigi Colli, Angelo Favini, Gianni Gilardi, Mimmo Iannelli), care sunt implicați în colaborarea cu Institutul de Statistică Matematică și Matematică Aplicată la Proiectul „Nonlinear partial differential equations (PDE) with applications in modeling cell growth, chemotaxis and phase transition”, care se desfășoară în cadrul Acordului Bilateral dintre Academia Română și CNR Italia. Sesiunea a fost dedicată împlinirii a 150 de ani de la înființarea Academiei Române.

2 iunie: Mitropolia Greco-Catolică din Blaj a organizat o sesiune științifică prilejuită de împlinirea a 150 de ani de la înființarea Academiei Române, la care a luat cuvântul acad. Ionel-Valentin Vlad, președintele Academiei Române. Din partea Academiei Române au fost prezenți: acad. Alexandru Surdu, vicepreședinte al Academiei Române, acad. Emil Burzo, președintele Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române, ÎPS Ioan Robu, arhiepiscop, mitropolit romano-catolic de București, membru de onoare al Academiei Române, ÎPS Laurențiu, PF Cardinal Lucian Mureșan, arhiepiscop major al Arhiepiscopiei de Făgăraș și Alba Iulia, Întâistătătorul Bisericii Române Unite cu Roma, membru de onoare al Academiei Române, acad. Dorel Banabic, președintele Secției de științe tehnice a Academiei Române, acad. Mircea Păcurariu. Cu acest prilej a fost lansat volumul *Blajul și Academia Română*, apărut la Editura Buna Vestire din Blaj.

6–7 iunie: Amfiteatrul „Ion Heliade Rădulescu” al Bibliotecii Academiei Române a găzduit **prima ediție a Conferinței „From Science to Guidance and Practice”**. Organizată de Secția de științe medicale a Academiei Române, Societatea Farmacologică din România și O.F. Systems, sub auspiciile Federației Internaționale a Farmacologilor, manifes-

tarea a fost dedicată împlinirii a 150 de ani de la înființarea Academiei Române.

8 iunie: În Aula Academiei Române, acad. Constantin Ionescu-Tîrgoviște a susținut **Discursul de recepție cu tema „Contribuții românești la biografia sindromului diabetic”**. Răspunsul a fost dat de acad. Victor Voicu, secretarul general al Academiei Române.

9 iunie: Președintele Academiei Române, acad. Ionel-Valentin Vlad, a primit vizita Excelenței Sale Hans G. Klemm, ambasadorul SUA la București, aceasta fiind cea dintâi vizită a unui ambasador american la Academia Română.

13 iunie: În Sala „Theodor Pallady” a Bibliotecii Academiei Române a fost vernisată **Expoziția „Statui bucureștene în epoca regalității”**. Evenimentul a fost organizat de Secția de arte, arhitectură și audiovizual, Primăria Municipiului București și Administrația Monumentelor și Patrimoniului Turistic.

Mitropolia Greco-Catolică din Blaj

16 iunie: Secția de filologie și literatură și Secția de arte, arhitectură și audiovizual ale Academiei Române au organizat **Sesiunea comemorativă „Centenar Alexandru Balaci (1916–2016)”**, la împlinirea unui secol de la nașterea marelui cărturar. Personalitatea și opera academicianului Alexandru Balaci au fost evocate în cadrul unor alocuțiuni susținute de: acad. Eugen Simion, președintele Secției

de filologie și literatură, acad. Dan Berindei, președintele Secției de științe istorice și arheologie, acad. Răzvan Theodorescu, președintele Secției de arte, arhitectură și audiovizual și prof. univ. dr. Smaranda Bratu Elian de la Universitatea din București.

16 iunie: Președintele Academiei Române, acad. Ionel-Valentin Vlad, a luat parte la manifestările organizate la Arenele BNR de Ambasada Marii Britanii din București cu ocazia împlinirii de către Regina Elisabeta a II-a a Marii Britanii a 90 de ani de viață, manifestare desfășurată sub semnul „Anului Shakespeare”.

21 iunie: Acad. Ionel-Valentin Vlad, președintele Academiei Române, a rostit un mesaj la Ateneul Român, la cea de-a VI-a ediție a Galei premiilor Marii Loji Naționale din România, manifestare organizată în parteneriat cu Academia Română, mesaj în care a exprimat aprecierile instituției pentru această inițiativă de promovare a culturii.

21 iunie: Președintele Academiei Române, Ionel-Valentin Vlad, a luat parte la Ambasada Germaniei din București la manifestările prilejuite de vizita în România a Președintelui Germaniei Joachim Gauck, manifestare desfășurată în prezența Președintelui României, Domnul Klaus Werner Iohannis.

24 iunie: În cadrul **Adunării generale a membrilor Academiei Române** au fost aleși, prin vot secret, noi membri ai acestui prestigios for de consacrare și cercetare științifică:

Membri corespondenți

- dr. Ioan Baltog – Secția de științe fizice
- prof. univ. Ovidiu Alexandru Băjenaru – Secția de științe medicale
- dr. Ion-Tudor Berza – Secția de științe geonomice
- prof. Ionel Căndea – Secția de științe istorice și arheologie
- prof. univ. dr. Sergiu Nedevschi – Secția de științe tehnice

Membri de onoare din țară

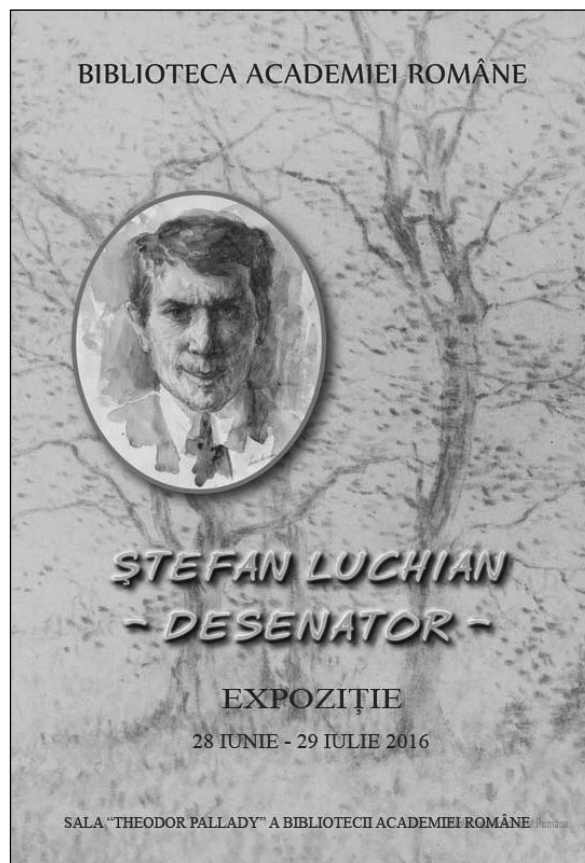
- prof. dr. Vladimir Beliş – Secția de științe medicale

- prof. Nicolae Ionescu-Pallas – Secția de științe fizice

Membri de onoare din străinătate

- prof. dr. Ștefan Constantinescu, Belgia – Secția de științe biologice și Secția de științe medicale
- Hansen Svend, Germania – Secția de științe istorice și arheologie
- prof. dr. Oren Aharon, Israel – Secția de științe biologice.

28 iunie: Centenarul morții pictorului Ștefan Luchian (1868–1916) a fost marcat de **Conferința națională cu tema „Ștefan Luchian și epoca sa”**, desfășurată în Aula Academiei Române. Conferința a fost organizată de Secția de arte, arhitectură și audiovizual a Academiei Române, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu” al Academiei Române, în colaborare cu Universitatea de Arte din București. În aceeași zi, la Biblioteca Academiei Române, a fost vernisată **Expoziția „Ștefan Luchian – desenator”**. Expoziția a cuprins peste o sută de lucrări de grafică, fotografii de familie ale pictorului, portrete, lucrări și o serie de scrisori aflate în colecțiile Cabinetului de Stampe al Bibliotecii Academiei Române.

**ONTOLOGIE ȘI METAFIZICĂ
LA GRECI. ARISTOTEL**

Gh. VLĂDUȚESCU

Volumul completează o serie (*Presocraticii, Socrate, Platon*), urmărind constituirea formală a ontologiei și a metafizicii. Autorul reface tipul ousiologic aristotelician, adică, cel centrat în Ousia (substanță/ individual, dar și esență), socotind că Aristotel nu se raporta critic la platonism ca „doctrină”, ci, pe urmele lui Platon (din dialogul *Parmenide*), autorul reface critica ontologiei sau, mai curând, a rațiunii ontologice. Capitolele următoare sunt aplicate propriu-zis construcției metafizice.

Cartea aduce argumente în plus privitoare la distincția ontologic-metafizică, fără de care autorul consideră că s-ar pierde esențialul din filosofia greacă.

**MISTERUL ARTEI
ȘI EXPERIENȚA ESTETICĂ**

Marin AIFTINCĂ

Situată la intersecția esteticii cu filosofia artei și a valorii, lucrarea aduce în atenție unele teme fundamentale, de la misterul artei, la experiența estetică, de la esența și funcțiile artei, la valorile estetice și sensul esteticului, încercând să propună răspunsuri, sau numai să formuleze interogații.

În forma actuală, noua ediție a cărții, revăzută și extinsă în raport cu prima (apărută în 2007), include unele studii noi, referitoare la fenomenul artei contemporane, precum și la Frumos, ca valoare estetică fundamentală, care participă la refortificarea spiritului nostru, răvășit de convulsiile vieții, și modelează persoana, angajată pe drumul anevoios al desăvârșirii de sine.

GHID PENTRU AUTORI

Propunerile de articole se predau la redacție în format electronic (CD, stick) sau se trimit prin e-mail, ca fișiere atașate.

Sunt returnate autorilor propunerile de articole care nu corespund indicațiilor din prezentul ghid, care nu sunt culese cu toate semnele diacritice pentru limba română sau franceză și care nu sunt corect scrise în limba română sau străină.

Sunt respinse propunerile de articole care au fost publicate (parțial sau integral), care nu au conținut științific pertinent, elemente originale, resurse bibliografice relevante și de actualitate.

Consiliul editorial decide acceptarea sau respingerea manuscrisului. Autorii sunt singurii responsabili asupra opiniilor și ideilor exprimate.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază!

Din cauza volumului mare de lucru, nu se primesc materiale dactilografiate sau scrise de mână care necesită culegere.

Pentru a scurta timpul de pregătire editorială, lucrările trebuie redactate, după cum urmează:

- Redactarea manuscriselor va respecta standardele precizate de Dicționarul explicativ al limbii române – DEX (ediția 2007, Editura Univers Enciclopedic sau <http://dexonline.ro/>), Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române – DOOM (ediția 2005, Editura Univers Enciclopedic), Hotărârea Adunării generale a Academiei Române din 17.02.1993 privind revenirea la grafia cu „â”, și „sunt”, în grafia limbii române (www.acad.ro/alte-Info/pag_norme_orto.htm).

- Cuvintele străine inserate în textul în limba română se vor culege italic.

- Se menționează referințele despre autori: titlul științific, prenumele și numele de familie ale autorilor, funcția, locul de muncă, localitatea, țara și datele de contact (telefon, e-mail etc.).

- Referințele bibliografice se scriu la sfârșitul articolului, în ordinea citării în text, numerotându-se cu cifre arabe, urmate de punct.

- Citările se scriu cu caractere italice. Fiecare citare trebuie să fie însoțită de sursa bibliografică, obligatoriu, menționată în lista de referințe bibliografice.

- Materialul ilustrativ se va prezenta separat de textul articolului, scanat cu rezoluția de 300 dpi, alb-negru cu extensia TIFF, sau se vor prezenta originalele ilustrațiilor, care vor fi scanate și prelucrate la redacție, după care se vor înapoia sub semnătură, autorului.

- În cuprinsul articolului se va menționa locul unde se va plasa figura sau tabelul, precum și legenda figurilor sau titlul tabelului.

- Tabelele trebuie să fie alb-negru fără coloane evidențiate cu alte culori.

De asemenea, dacă există scheme nu trebuie să aibă evidențieri în alte culori.

Dimensiunile unui articol trebuie să fie 5–6 pagini calculator, corp 12 și 3–4 ilustrații.

Redacția revistei „Academica“
Casa Academiei – Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, București, tel: 021.318.81.06/2712, 2713

**Abonamentele la revista „Academica“ se pot face prin mandat poștal pe adresa
revistei „Academica“, serviciul difuzare (Popa Aurora)
sau cu ordin de plată în contul RO64TREZ7055005XXX006462,
Trezoreria sector 5, București.
Prețul unui abonament pentru 12 luni este 36 lei.**

ISSN 1220-5737 86 PAGINI

PREȚUL 3 lei